

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA BİLİM DALI

**PSİKOLOJİK DANIŞMADA, DANIŞAN-DANIŞMAN BENZERLİK
ve FARKLILIKLARININ DANIŞMANIN ÇEKİCİ, YETKİN, DÜRÜST
VE EMPATİK ALGILANMASINA ETKİSİ**

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Musa GÜRSEL

HAZIRLAYAN
Abdullah SÜRÜCÜ

KONYA 2005

ÖZET

Bu araştırmada, “psikolojik danışmada, danışan-danışman benzerlik ve farklılıklarının danışmanın çekici, yetkin, dürüst ve empatik algılanmasına etkisi” incelenmiştir. Araştırma ilişkisel tarama modelinde yürütölmüştür.

Araştırmanın çalışma grubunu, Konya İl merkezindeki ortaöğretim okulları Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisleri ile Selçuk Üniversitesi Sağlık Merkezleri Öğrenci Psikolojik Danışma Merkezlerinden bireysel psikolojik danışma yardımı alan danışanlardan, tesadüfi yöntemle seçilen, 114 (%33,5)ü erkek, 226 (%66,5)’sı kız olmak üzere toplam 340 kişi oluşturmaktadır.

Araştırmada, “Bilgi Formu, Benzerlikleri ve Farklılıkları Algılama Formu, Danışman Dereceleme Ölçeği ve Empati Skalası” kullanılmıştır.

Verilerin analizinde, cinsiyet ve yaş değişkenlerinde “t” testi; danışma seans sayısı değişkeninde “Varyans analizi” teknikleri, danışmadan memnuniyeti belirlemede “Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı” teknikleri kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgular ışığında ulaşılan sonuçlar aşağıda özetlenmiştir:

Danışmanı, kendisine “benzer” ve kendisinden “farklı” algılayan danışanların, danışmanın “çekicilik alt boyutlarını ve empatik eğilimlerini” değerlendirmelerinde anlamlı bir fark yoktur. “Yetkinlik” alt boyutlarından “hazırlıklı, becerikli ve toplam yetkinlik” boyutlarını değerlendirmelerinde anlamlı bir fark bulunmuş ve danışmanım benden “farklı” diyenlerin danışmanım “benim gibi” diyenlere göre daha yüksek ortalamalara sahip olduğu görölmüştür. “Dürüstlük” alt boyutlarından “saygılı ve toplam dürüstlük” boyutlarını değerlendirmelerinde anlamlı bir fark bulunmuş ve danışmanım benden “farklı” diyenlerin danışmanım “benim gibi” diyenlere göre daha yüksek ortalamalara sahip olduğu görölmüştür. Danışanların cinsiyetlerine göre, danışmanın “çekicilik” alt boyutlarından “sosyal” özelliğinin algılanmasında anlamlı bir fark bulunmuş ve kızların erkeklere göre daha yüksek ortalamalara sahip olduğu

görülmüştür. Danışanların cinsiyetlerine göre, danışmanın “yetkinlik, dürüstlük alt boyutları ve empatik eğilimlerini” algılamalarında anlamlı bir fark yoktur. Danışanların yaşlarına göre, danışmanın “çekicilik, yetkinlik, dürüstlük alt boyutları ve empatik eğilimlerini” algılamalarında anlamlı bir fark yoktur. Danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “çekicilik, yetkinlik, dürüstlük alt boyutları ve empatik eğilimlerini” algılamalarında anlamlı bir fark yoktur. Danışanların, danışmanın “arkadaşça–cana yakın, sosyal, sıcakkanlı ve toplam çekicilik” özelliklerini algılamaları ile “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında anlamlı bir ilişki vardır. Danışanların, danışmanın “yetkinlik alt boyutlarını” algılamaları ile “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Danışmanın “dürüst ve güvenilir” özelliğinin danışanlar tarafından algılanması ile “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında anlamlı bir ilişki vardır. Danışanların, danışmanın “empatik eğilimlerini” algılamaları ile “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında anlamlı bir ilişki vardır.

ABSTRACT

In this research, “counsellor’s and client’s differences and similarities’ effects on counsellor’s being perceived as honest, expert, attractive and empathic” were examined. This study was completed by using the Survey method.

The sampling of this study consisted of the clients who received individual psychological services and were randomly selected from Counselling and Psychological Services in Selçuk University and High schools in Konya. The sample included 114 males and 226 females, totally 340. In this research, the ‘Form for the Identity Issues’, the ‘Differences and Similarities Perception Form’, the ‘Rating Scale for the Counsellors’, and the ‘Scale of Empathy’ were used.

In the analysis of sex and age variables, the ‘t’ test was used and the Variance Analysis Technique for the counselling session variables was used. The Pearson Momentum Correlation Technique was used in defining satisfaction of counselling. The significance level was accepted at 0.05.

The results of the research are as follows:

There is no significant difference between the clients who perceived the counsellors as similar or different from themselves in terms of the evaluation of the counsellors’ attractiveness and the empathic tendencies. However, there are significant differences in the evaluation of the well-prepared, capable and total expertness subscales and it was observed that the clients who thought that their counsellors are different from them, have more averages than the clients who thought that their counsellors are similar to them. There are significant differences between the evaluations of the clients in the honesty and total honesty subscales and it was observed that the clients who say that their counsellors are different from them have more averages than the clients who see that their counsellors are similar to them. In terms of the counsellors’ sexes, there is a significant difference in perceiving social characteristics which are

subscales of the counsellors' attractiveness. The females have more averages than the males' averages in perceiving social characteristics of the counsellors. However, there is no significant difference between the perceptions of the counsellors' expertness, honesty and their empathic tendencies in terms of the counsellors' sexes. There is no significant difference in perceiving counsellors' attractiveness, expertness, and honesty subscales and their empathic tendencies in terms of the clients' ages. In terms of the sessions the clients participated, there is no significant difference in perceiving the counsellors' attractiveness, expertness, honesty subscales and empathic tendencies. There is significant difference between the clients' perceiving their counsellors as friendly, social, warm-blooded subscales and counselling satisfaction levels. There is no significant difference between the counsellors' perceptions of the expertness subscales and the counselling satisfaction level. There is significant difference between the clients' perceptions of the counsellors' trustworthy, honesty and satisfaction level of the counselling. There is significant difference between the relations of counselling satisfaction level and the clients' perceptions of the counsellors' empathic tendencies.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ	viii
ÖNSÖZ	x
BÖLÜM I	
GİRİŞ	1
Problem	9
Problem Cümlesi	28
Amaç	29
Alt Problemler	29
Önem	31
Tanımlar.....	31
BÖLÜM II	
İLGİLİ YAYIN ve ARAŞTIRMALAR.....	33
BÖLÜM III	
YÖNTEM.....	49
Araştırma Modeli.....	49
Çalışma Grubu.....	49
Veri Toplama Araçları	52
Verilerin Toplanması ve Analizi.....	54
BÖLÜM IV	
BULGULAR.....	56

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM.....	84
------------------------	----

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	103
------------------------	-----

Sonuçlar.....	103
---------------	-----

Öneriler.....	108
---------------	-----

KAYNAKÇA.....	110
---------------	-----

EKLER	115
-------------	-----

TABLOLAR LİSTESİ

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
1. Çalışma Grubunu Oluşturan Danışanların, Cinsiyete Göre Dağılımları.....	50
2. Çalışma Grubunu Oluşturan Danışanların Cinsiyet ve Yaşa Göre Dağılımları.....	51
3. Çalışma Grubunu Oluşturan Danışanların Katıldıkları Danışma Seans Sayısına Göre Dağılımları.....	52
4. Danışmanı Kendisine Benzer ve Kendisinden Farklı Algılayan Danışanların, Danışmanın “Çekicilik” Özelliğini Değerlendirmelerine Ait Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	56
5. Danışmanı Kendisine Benzer ve Kendisinden Farklı Algılayan Danışanların, Danışmanın “Yetkinlik” Özelliğini Değerlendirmelerine Ait Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	58
6. Danışmanı Kendisine Benzer ve kendisinden Farklı Algılayan Danışanların, Danışmanın “Dürüstlük” Özelliğini Değerlendirmelerine Ait Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	59
7. Danışmanı Kendisine Benzer ve Kendisinden Farklı Algılayan Danışanların, Danışmanın “Empatik Eğilimlerini” Değerlendirmelerine Ait Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	61
8. Danışanların Cinsiyetlerine Göre, Danışmanın “Çekicilik” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmelerine Ait Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	62
9. Danışanların Cinsiyetlerine Göre, Danışmanın “Yetkinlik” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmelerine Ait Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	63
10. Danışanların Cinsiyetlerine Göre, Danışmanın “Dürüstlük” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmelerine Ait Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	64
11. Danışanların Cinsiyetine Göre, Danışmanın “Empatik Eğilimlerini” Algılamaları ve Değerlendirmelerine İlişkin Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	65
12. Danışanların Yaşlarına Göre, Danışmanın “Çekicilik” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmelerine Ait Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	66
13. Danışanların Yaşlarına Göre, Danışmanın “Yetkinlik” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmelerine Ait Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	67

14. Danışanların Yaşlarına Göre, Danışmanın “Dürüstlük” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmelerine Ait Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	69
15. Danışanların Yaşlarına Göre, Danışmanın “Empatik Eğilimlerini” Algılamaları ve Değerlendirmelerine İlişkin Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	70
16. Danışanların Katıldıkları Danışma Seans Sayısına Göre, Danışmanın “Çekicilik” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmelerine İlişkin Puanlara Ait N , \bar{X} ve S_s Değerleri	71
17. Danışanların Katıldıkları Danışma Seans Sayısına Göre, Danışmanın “Çekicilik” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmelerine İlişkin Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	72
18. Danışanların Katıldıkları Danışma Seans Sayısına Göre, Danışmanın “Yetkinlik” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmelerine İlişkin Puanlara Ait N , \bar{X} ve S_s Değerleri ...	73
19. Danışanların Katıldıkları Danışma Seans Sayısına Göre, Danışmanın “Yetkinlik” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmelerine İlişkin Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	74
20. Danışanların Katıldıkları Danışma Seans Sayısına Göre, Danışmanın “Dürüstlük” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmelerine İlişkin Puanlara Ait N , \bar{X} ve S_s Değerleri ...	75
21. Danışanların Katıldıkları Danışma Seans Sayısına Göre, Danışmanın “Dürüstlük” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmelerine İlişkin Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	76
22. Danışanların Katıldıkları Danışma Seans Sayısına Göre, Danışmanın “Empatik Eğilimlerini” Algılamaları ve Değerlendirmelerine İlişkin Puanlara Ait N , \bar{X} ve S_s Değerleri ...	77
23. Danışanların Katıldıkları Danışma Seans Sayısına Göre, Danışmanın “Empatik Eğilimlerini” Algılamaları ve Değerlendirmelerine İlişkin Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	78
24. Danışanların, Danışmanın “Çekicilik” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmeleri İle Danışmadan Memnuniyet Düzeylerinin Karşılaştırılmasına Ait “ r ve p ” Değerleri	79
25. Danışanların, Danışmanın “Yetkinlik” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmeleri İle Danışmadan Memnuniyet Düzeylerinin Karşılaştırılmasına Ait “ r ve p ” Değerleri	80
26. Danışanların, Danışmanın Dürüstlük Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmeleri İle Danışmadan Memnuniyet Düzeylerinin Karşılaştırılmasına Ait “ r ve p ” Değerleri	81
27. Danışanların, Danışmanın “Empatik Eğilimlerini” Algılamaları ve Değerlendirmeleri İle Danışmadan Memnuniyet Düzeylerinin Karşılaştırılmasına Ait “ r ve p ” Değerleri	82

ÖNSÖZ

Çağımızda meydana gelen teknolojik, ekonomik sosyal ve kültürel değişme ve gelişmeler günümüz insanının sorunlarının farklılaşmasına ve artmasına sebep olmuştur. Karmaşıklaşan toplum yapısı içerisinde karar vermek ve davranış geliştirmek zorunda olan insan, özellikle uyum sorunları yaşamakta, karşılaştığı problemlere çözüm yolu bulmada zorlanmaktadır. İnsanların bu güçlüklerle baş edebilmelerine yardım amacıyla psikolojik yardım hizmetleri 20. yüzyıldan itibaren büyük bir önem kazanmıştır. Psikolojik yardım hizmetleri içerisinde de psikolojik danışmanın önemli bir yere sahip olduğu hatta psikolojik danışma olmadan psikolojik yardım hizmetlerinin verilemeyeceği ya da en azından eksik kalacağı ifade edilmektedir.

Psikolojik danışma hizmeti verilirken bu ilişkinin aslında bir danışman ve danışan ilişkisi olduğu görülmektedir. Bir başka ifade ile psikolojik danışmada danışan ile danışman arasındaki ilişki büyük bir öneme sahiptir. Danışmanla danışan arasındaki ilişki, diğer insan ilişkilerinde olduğu gibi benzerlikler ve farklılıklar üzerine kurulmaktadır. Ancak burada benzerlikler ve farklılıkların olup olmamasından ziyade danışanın benzerlik ve farklılıkları algılaması önem kazanmaktadır. Çünkü psikolojik danışmada danışanın algılamaları dolayısıyla danışmanla olan benzerlik ve farklılıkları algılaması psikolojik danışmayı etkilemektedir. Buradan hareketle bu araştırmada psikolojik danışmada önemli görülen danışan-danışman benzerlik ve farklılıklarının danışmanın çekici, yetkin, dürüst ve empatik algılanmasına etkisi konusu incelenmiş ve konu ile ilgili öneriler geliştirilmiştir.

Çalışmalarım sırasında beni yönlendiren ve cesaretlendiren, bilimsel öneri ve katkılarının yanı sıra değerli zamanını ve yakın ilgisini esirgemeyen danışmanım, sayın Prof. Dr. Musa Gürsel'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Yine, araştırma süresince öneri ve katkılarıyla destek sağlayan Tez İzleme Komitesi üyesi sayın Prof. Dr. Ömer Üre ve sayın Prof. Dr. Ramazan Arı'ya sonsuz teşekkür ederim. İstatistiki işlemlerde yardımlarını esirgemeyen

Doç. Dr. A. Murat Sünbül ve Yrd. Doç. Dr. Őahin Kesici'ye, çalışmalarıma katkı sağlayan Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Izgar ve Yrd. Doç. Dr. Hakan Sarı'ya, destek ve cesaret veren Yrd. Doç. Dr. Hsn Livatyalı'ya ve çeşitli konularda yardımı bulunan Dr. Coşkun Arslan'a çok teşekkür ederim. Çalışmalarım sırasında destek ve cesaret veren eğitim bilimleri bölümü oğretim elemanlarının tümüne, verilerin toplanması sırasında yardımcı olan rehber oğretmen ve danışan konumunda bulunan oğrencilere de teşekkür ederim.

Ayrıca, hayatımın her aŐamasında olduğu gibi bu çalışmamda da bana desteklerini esirgemeyen aileme sonsuz Őükranlarımı ve saygılarımı sunarım.

Abdullah SÜRÜCÜ

BÖLÜM I

GİRİŞ

Çok yönlü bir varlık olan insan, psikolojik ve biyolojik yapısını oluşturan; dürtü, güdü, duygu, heyecan, düşünce gibi içsel uyarıcılar ile sosyal ve fiziksel ortamını oluşturan insanlar, olaylar ve maddeler gibi dış çevredeki uyarıcılarla sürekli etkileşim halindedir.

İnsan, bu etkileşim sürecinde seçim yapmak, karar vermek ve davranış geliştirmek zorundadır. Bu süreçte bazen birtakım engellerle karşılaşabilmektedir. Karşılaştığı bu engellerden bazılarını kendi başına aşabildiği halde, bazılarını aşabilmesi için başkalarının yardımına ihtiyaç duymaktadır. Özellikle, uyarıcıların çok olduğu, hızlı değişikliklerin yaşandığı, karmaşık bir dünyada yaşayan çağımız insanının başkalarının yardımına ihtiyacı her geçen gün artmaktadır.

Bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel değişme ve gelişmeler, dünyada olduğu gibi ülkemizde de insan hayatında bazı değişiklikler meydana getirmiştir. Örneğin, teknolojik gelişmeler, toplumsal ve bireysel yaşayış tarzını değiştirmiş, değerleri etkilemiştir. Çeşitli nedenlerle köyden kente göçler artmış, insanların büyük bölümü şehirlerde yaşar hale gelmiştir. Geniş aile yerini çekirdek aileye bırakmış ve aile içinde bireylerin rolleri de değişmiştir. Endüstrileşme beraberinde ekonomik yapıda değişiklikler yaratmış, meslek hayatında değişmeler olmuş, yeni meslekler ortaya çıkmış, toplumsal sınıflar arasında fark büyümüş, hızlı nüfus artışı, işsizlik, sağlık ve eğitim gibi sorunları beraberinde getirmiştir.

Gelişmiş sanayi toplumlarında, toplum içindeki uyum güclüğü ve çeşitli sorunlarla baş etmedeki zorluklar, insanları yalnızlığa itmektedir. Bugün büyük şehirlerde bir çok insan, kalabalıklar arasında yalnız kalmış ya da kendisini yalnız hissetmektedir. Bu yalnızlık insanlar için yeni sorunlar yaratmakta, karşılaştığı sorunlara çözüm yolu bulmasını da güçleştirmektedir.

O halde günümüz insanı tüm bu güçlüklerle baş edebilmeli, değişikliklere uyum sağlayabilmeli ve çağa uygun davranabilmelidir. İnsan bu engellerle baş edebilecek güce sahiptir. Bu gücünü kaybetmiş olsa bile yeniden kazanmalıdır. Tüm bunlarla beraber, insan, doğuştan getirmiş olduğu gizil güçlerini geliştirmeli, gelişme süreci içindeki gelişiminin tüm aşamalarındaki gelişim görevlerini yerine getirmelidir. Böylece insan, bedensel, zihinsel, sosyal ve psikolojik yönlerden sağlıklı bir şekilde gelişimini tamamlamalıdır.

Tan (1986)'a göre, kişi kendi davranışlarını ve başkalarının kendine olan davranış ve tavırlarını gerçekçi bir şekilde anlamak; seçtiği amaçların, yaptığı tercihlerin, verdiği kararların kapsamı ve sonuçlarını kavrayabilmek; içinde bulunduğu çelişki ve tutarsızlıkları gerçek boyutları ile görerek tedirginlik yaratan veya uyumunu engelleyen duruma çare bulmak zorundadır. Bu gibi durumlarla devamlı karşılaşıp durmak onda çözülme, hayata yabancılaşma, doyumsuzluk, yetersizlik, kin ve haset yaratacaktır. Birey, kendi imkan ve kaynakları ile başa çıkamadığı bu durumlarda kendinden daha yetkili, tecrübeli ve bilgili birinin yardımına ihtiyaç duyacaktır. İşte bu ihtiyaç, sosyal hizmetler, psikolojik danışma, psikoterapi gibi bazı yardım mesleklerinin doğmasına yol açmıştır.

Burada, insana yardım mesleklerinden biri olan psikolojik danışmaya kısaca göz atmak uygun olacaktır.

Psikolojik Danışma:

Psikolojik danışma, bireylerin kişisel, ailevi, sosyal, eğitsel, ruhsal ve mesleki yönlerden gelişimlerini kolaylaştıran ve bu gelişim alanlarına ilişkin karşılaşılan sorunlarının çözümünde bireylere yardımcı amaçlayan bir psikolojik yardım mesleğidir. Psikolojik danışma, bireyin karar verme ve problem çözme ihtiyaçlarını karşılayarak gelişim ve uyumunu sürdürmesine yardımcı olmak amacıyla kurulan geliştirici ve iyileştirici bir ilişkidir (Türk PDR Derneği, 2004a).

Özgüven (1999)'in belirttiğine göre, Lewis (1970) psikolojik danışmayı, problemi olan bir "danışan" ile "danışman" arasında, danışanın kendisi ve çevresi ile daha etkili davranışlar geliştirmesini sağlayıcı yönde, uyarıcı bir bilgilendirme, tutum ve davranışları ile gerçekleştirilen, danışanın kendisini daha

iyi hissetmesi ve kişisel doyum sağlayacak şekilde davranması amacına yönelik, karşılıklı bir etkileşim süreci olarak tanımlanmaktadır.

Byrne (1963)'ye göre danışma, yardım ilişkileri konusunda yetiştirilmiş bir meslek adamı tarafından, bu yardım etkileşiminde plan yapma, karar verme ve kişilerarası ilişkilerde yardım arayan bir kimsenin davranışlarını etkileyerek, o kimsede büyüüp gelişme veya değişme sağlamak amacıyla genel olarak insan tabiatı ve davranımına ait (ve özellikle danışma ilişkileri yoluyla hasıl olan davranım değişmelerinin mahiyetine ait) elimizde mevcut en son bilgi ve bulgulara dayanan, kendine özgü ilişkiler ve sözlü görüşmeler yoluyla yürütülen bir yardım hizmetidir (Akt: Tan, 1986).

Kuzgun (1988)'a göre de, psikolojik danışma, kişinin, başkalarının haklarını çiğnemediğini kendini gerçekleştirebilmenin yollarını öğrenme sürecidir. Danışman, bu amacı gerçekleştirebilmek için uygun öğrenim durumları düzenleyen ve uygun öğrenim yaşantılarını pekiştiren bir yardımcıdır.

Tan (1986)'ın belirttiğine göre, Rogers (1952) danışmayı, terapistle olan güven verici ilişkiler sonucu, bireyin benlik yapısında ferahlama sağlandığı, daha önceleri bireyce kabul edilmeyen yaşantıların şimdi algılanmaya ve yeni bir benlik tablosu içine mecedilebilmeye başladığı bir oluşum olarak görmektedir. Bu oluşumda danışanla terapist arasındaki ilişkilerin kalitesi çok önemlidir.

Özgüven (1999)'e göre, psikolojik danışma konusundaki görüş farklılıkları daha çok, danışan ile danışman arasındaki "etkileşim sürecinin niteliği", danışanda olan "değişmelerin" ne şekilde gerçekleştiği, psikolojik danışmanın "amacı" ve psikolojik danışma süreci içinde danışan ve danışmandan hangisinin "merkezde" ya da aktif olması gerektiği konularındaki temel görüş ve yaklaşım farklarından ileri gelmektedir. Psikolojik danışmanın tanımının çokluğu da, şüphesiz bu kavramların ne olduğu konusundaki farklı görüşlerden doğmaktadır.

Nelson (1995)'a göre, psikolojik danışma, terapist merkezli olmaktan çok danışan merkezlidir ve spesifik teknikler yerine ilişkiyi vurgulamaktadır.

Psikanalitik veya davranışçı kuramlardan çok insancıl kuramın uygulanmasına dayalıdır. Tıp ortamından çok tıbbın dışındaki ortamlarda yer alır.

İnsancıl, psikanalitik ve davranışçı kuramlar olmak üzere üç ana grupta incelenen psikolojik danışma kuramları, psikolojik danışmayı birbirlerinden farklı tanımlamış ve açıklamışlardır.

Burada, Nelson (1995)'un tanımında belirttiği insancıl kuramın uygulanmasına dayalı "danışan merkezli psikolojik danışma yaklaşımını" kısaca incelemek uygun olacaktır.

Danışanı Merkez Alan Yaklaşım:

"İnsancıl" yaklaşım da denilen "danışanı merkez alan", "danışandan hız alan" yaklaşım C. Rogers tarafından geliştirilmiştir.

Rogers, insanın yapısını, her şeyi ile (içgüdüler, dürtüler, ihtiyaçlar vb.) iyi, akılcı, sosyal ve ileriye doğru gelişen ve gerçekçi olarak tanımlar. Ona göre insan, işbirliğine yatkın, yapıcı ve güvenilirdir. İnsan sürekli mutluluk arar ve kendisi ve doğasıyla uyum içinde yaşamak için bilinçli olarak seçimler yapar, kararlar verir. Yaşamdan doyum sağlama, insanın doğuştan getirdiği bir özelliğidir (Arı ve diğerleri, 2002).

Bu yaklaşıma göre, özetle, insan iyi, rasyonel, güvenilir ve değerli bir varlıktır. İnsan bağımsız olmak ister. İnsan davranışları insanın sahip olduğu benlik kavramı ile yakından ilgilidir. Buna göre bireyin kendini şöyle ya da böyle algılaması onun davranışlarını geniş ölçüde etkiler (Kepçeoğlu, 1999). İnsanı güdüleyen en önemli güç, onun kendini gerçekleştirme isteğidir ve bu amaçla gizil güçlerine etkinlik kazandırma eğilimi insanda doğuştan bulunur (Geçtan, 1988). O halde her insan kendini gerçekleştirme çabasındadır. Kendini gerçekleştirmekte olan insanlar, çağdaş, iyi ve psikolojik sağlığı yerinde olan insan özelliklerine sahiptir (Kepçeoğlu, 1999).

Rogers (1959)'a göre, kendini gerçekleştirme eğilimi, temelde olumlu olarak, yalnızca belli koşulların sağlanmasıyla, kişinin kendini yönetme, düzenleme ve kontrol etme kapasitesine sahip olduğu görüşüdür. Birey-

merkezli yaklaşım, tüm psikolojik sorunların bu gerçekleştirme eğiliminin engellenmesinden kaynaklandığını ileri sürerek, tek bir tanıyı kabullenmektedir. Bu nedenle psikolojik danışmanın amacı da, temelde iyi olan güdüyü daha çok açığa çıkarmaktır (Akt: Nelson, 1995).

Rogers, öznel ve fenomenolojik bir yaklaşım geliştirmiştir. Davranışlar ancak insanın öznel bakış açısını anlayarak değerlendirilebilir ve bu ilke tedavi için temel koşuldur. Rogers, aslında çevresel koşulların ve terapistin nesnel olarak gözlemlediği davranışların önemini tamamen yadsımamakla birlikte, bu olayların da bireyin bunlara gösterdiği tepkilerle değerlendirilebileceği görüşünü savunur. Bir başka deyişle, insan davranışları yaşanan olayların ne olduğu değil, nasıl algılandığına göre belirlenir (Geçtan, 1988). Birey için gerçek kendi algıladığıdır. Bu anlayışa “fenomenoloji” de denir. İşte bireyin davranışları doğrudan doğruya onun algılama biçimi ile bağlantılıdır (Kepçeoğlu, 1999).

İnsancıl model, insanların çocukluk dönemleri ve mevcut öğrenme yaşantıları tarafından etkilendiklerini kabul eder ve psikolojik yönden sağlıklı olmak için kendi yaşamlarını biçimlendirmede rol oynayabileceklerini ileri sürer (Nelson, 1995).

İnsan, yaşamı süresince karşılaştığı olumsuz koşullar sonucu, diğer insanlara karşı, kızgın, bencil ve etkisiz tutumlar da geliştirir. Davranışlarındaki bu olumsuz özelliklerin tümünü öğrenme sonucu edinir. Bu olumsuz koşulların bulunmadığı durumlarda insan, dost, iyi niyetli, kendini kabul eden ve toplumsallaşmış olmasına karşın toplumun baskılarına her zaman boyun eğmeyen bir varlık olarak gelişir (Geçtan, 1988).

Danışandan hız alan yaklaşıma göre, psikolojik sağlığın temeli, bireyin benlik kavramı ile kendi yaşantıları arasındaki bağdaşımdır. Bireyin yaşantıları ile benlik kavramı arasındaki uyumsuzluk uyumsuzluk yaratır; bu da psikolojik sağlığı bozar (Kepçeoğlu, 1999).

Sağlıklı insan, tüm davranışlarından haberdardır ve kendisini ulaşılmak istediği sonuçlara götürecektir etkin tepkiler geliştirir. Karşısındaki seçeneklerden kendisine en uygun olanını bulabilir, karar verebilir. Nasıl davranacağına kendisi

karar verir. Bu kararlarıyla çevreyi etkiler, onları değiştirir, düzenler ve yönlendirir (Arı ve diğerleri, 2002; Geçtan, 1988).

Nörotik insan ise, sevilme, korunma, ait olma gibi temel ihtiyaçları vaktinde yeterince doyurulmamış, devamlı olarak bu yoksunluğun giderilmesi yolunda çaba harcayan, çevresindeki insan ve nesnelere bu ihtiyaçlarını giderecek araçlar olarak algılayan kimselerdir (Aydın, 1986).

Geniş anlamda psikoterapi, “bir insanda esasen var olan güçlere işlerlik kazandırmaktır”. Elverişli ortam sağlandığında birey, özleştirmiş olduğu değer verilme koşullarının etkisinden giderek sıyrılır ve kendini gerçekleştirme kapasitesini kullanmaya başlar. Sözü edilen elverişli ortam ise, bireyin tedavi ilişkisi içinde karşılaştığı, koşulsuz kabul edici, empatik anlayışın egemen olduğu ve içten tutumlardır. Terapistin bir andan diğerine, sürekli olarak kendini karşısındaki insanın yerine koyabilmesi ve derin bir duyarlık düzeyini koruyabilmesi için, danışanı koşulsuz kabul etmesi gerekir. Ancak bu, kabul edici tutum göstermekten farklı, gerçek bir kabul olmalıdır. Bu nedenle tedavinin belki de en önemli ögesi içtenliktir. Danışanı merkez alan terapinin temel ilkesine göre, “terapist” görevini üstlenen kişi, kabul edici, ılımlı ve empatik anlayış gösterebilen bir tutumu sürdürdüğünde, “danışan” durumunda olan kişide olumlu bazı gelişmeler kendiliğinden ortaya çıkar (Geçtan, 1988).

“Danışanı merkeze alan” yaklaşımda danışan-danışman görüşmesi, danışan kişinin duygu, düşünce ve tutumları üzerinde yoğunlaşır. Aktif olan danışandır. Danışman güvenli ve hoşgörülü, değerlendirici davranışlardan uzak bir ortam içinde danışanla görüşür, ona değer veren ve duygularını paylaşan empatik bir tutum içindedir. Danışan kendisi için tehdit oluşturmayan böyle bir ortamda, önemli gördüğü bireysel hususları ve kişisel problemlerini görüşme konusu yapar. Neyin görüşüleceği konusunda danışan danışmana göre daha aktif rol alır (Özgüven, 1999).

Kuzgun (1988)’a göre de, güdümsüz terapi kuramları (danışan merkezli psikolojik danışma, gestalt terapisi vb.) psikolojik danışmada değişme ve gelişme sorumluluğunun danışana ait olduğunu kabul etmekte ve danışmanı, geliştirici ortamı sağlayan katalizör olarak görmektedir. Bu yaklaşımlarda

danışman saygılı ve empatik olmalı ve danışana içten ilgi göstermeli, açık ve samimi davranmalıdır.

Rogers'a göre, psikoterapi süreci her bireyin doğuştan sahip olduğu "büyüme, gelişme ve kendini gerçekleştirme kapasitesinin uygun şartlar sağlandığında kendini göstereceği sayılına ve bireyin kendini yönetme "kapasitesine" ve "hakkına" sahip olduğu inancına dayanmaktadır. Günümüzde "danışanı merkeze alan", "insancı" psikolojik danışma olarak nitelenen Rogers ve izleyicileri, psikolojik danışma ilişkisinde kendisini uzman olarak gören bir tutum içinde görme eğilimine karşı çıkmakta, danışma süreci içinde danışmanın, danışanı anlayan, kayıtsız-şartsız kabul eden, değerlendirmeyen, kendi değer yargılarını kabule çalışmaktan titizlikle kaçınan biri olması gerektiği vurgulanmaktadır (Özgüven, 1999).

Danışandan hız alan psikolojik danışmada, danışman ile danışan arasında karşılıklı olarak kurulacak psikolojik ilişkinin esası kişilerarası iyi insancıl ilişkilere dayanmaktadır. Bu ilişki, duygusal süreçlerle ilgili terapötik bir ilişkidir. Bu ilişkinin kurulması için çeşitli tekniklere başvurmanın bir gereği yoktur. Karşılıklı kabul ve güven, kayıtsız-şartsız olumlu saygı durumu, danışanın görüş açısından görebilme ve bunların iletilmesi yeterlidir (Karahan ve Sardoğan, 1994).

Carl Rogers, eğer terapist, danışanı koşulsuz olarak değerli tutup, kabul eder, ona karşı saydam ve empatik bir tutum içinde onunla bağdaşık ve yakın duygular içinde dikkatle dinler, bu duygulara niteliğini değiştirmeden onun düşünüş ve duyuş çerçevesi içinde danışana yansıtırsa, bunun danışanın benlik tasarımını etkileyeceğini ve temel davranış değişmelerine götüreceğini ifade etmektedir (Özgüven, 1999).

Danışanı merkez alan terapide, tedavinin amaçlarını danışan belirler. Rogers'a göre uyumlu insan, davranışlarını kendisinden beklediklerine göre değil, kendi gözlemlerine ve değerlendirmelerine göre yönlendiren kişidir. Engellenmediği zaman, insan kendisinde doğuştan var olan gerçekleştirme eğilimleri doğrultusunda seçimler yapar. Doğal yapısında var olan sağduyu, yaptığı seçimlerin toplumunda kabul edebileceği nitelikte olmasını sağlar. Eğer

terapist danışan adına amaçlar saptarsa, onun doğal eğilimleri engellenmiş ve kendi varlığını bulabilmesine giden yolları kapatmış olur (Geçtan, 1988).

Rogers ve arkadaşları, kişiye belirtilen danışma koşulları sağlanırsa, kişinin psikoterapi sırasında kendi gelişmesini sağlayacak aktif gücün kişinin kendisinde olduğunu belirtmektedirler. Terapistin rolü ise etkileşimi sağlamak, kimyasal olaylardaki katalizörlük işlevinde olduğu gibi, olaya dahil olmadan olayın oluşumuna olanak ve kolaylık sağlayan bir “ortam” yaratmak, danışan kişiyi yöneltmekten kaçınmak, onun karşısında değil, yanında olmaktır (Özgüven, 1999).

Danışanı merkez alan terapide, danışanın geçmişine ilişkin anılar, yaşamakta olduğu günlük sorunlar, kendisini algılayış biçimleri ve bilincinden uzak tutmaya çalıştığı yaşantılar büyük önem taşımaz. Tedavi süreci, terapistle danışan arasındaki yaşantısal ilişkiden oluşur. Bu ilişki içinde sözcükler çok az önem taşır (Geçtan, 1988).

Başka bir ifade ile danışanı merkeze alan, insancı yaklaşımda, görüşme yönlendirici bir nitelik taşımaz. Vaka tarihçesi gibi soru-cevap yönü ağır basan teknikler ve teşhise yönelik yoğun test uygulamaları da yer almaz (Özgüven, 1999).

Ayrıca Bakırcıoğlu (1994)'na göre de, insancı psikolojik danışma sürecinde danışman'ın gözünde danışan, sorunlu; ama güvenilir, güçlü, değerli ve bağımsız olmak isteyen bir kişidir. Kendine yardım edilince, sorunlarına çözüm yolu bulabilir ve zamanla onları çözme yeterliliği gösterebilir. Bunun için gerekli olan, danışmanla ruhsal bir ilişkinin kurulmasıdır. Danışmanla-danışan arasında kurulacak ruhsal ilişki, insancı, iyi bir ilişki olacaktır. Bu ilişkiler, karşılıklı kabul ve güven; bir koşula ve kayda bağlı olmayan saygı; durumu danışan gibi algılama ve tüm bunların iletilmesi temeline dayanmaktadır. Bunlardan başka bir tekniğe, psikolojik ölçme aracına başvurmaya gerek yoktur.

Geçtan (1988)'a göre, danışanı merkez alan terapide, terapistin belirli bazı bilgilere ya da teknik becerilere sahip olması gerekmez. Terapistin danışanla olan ilişkisinde, birbiriyle bir bütünlük oluşturan üç tutum; empati, değer verme ve içtenlik tedavinin temelini oluşturur.

Empati'de, terapistin danışanı anlayabilmesi için, onun fenomenolojik dünyasına eğilmesi gerekir. Bu, danışmanın söylediklerini anlayabilmekten öte boyutlar taşır ve terapistin kendini danışanın yerine koyarak yaşaması anlamına gelir. Terapist, danışanın dünyasında yaşadıklarını dile getirdikçe, danışan daha önce bilincinde olmadığı içsel yaşantılarını fark etmeye ve benlik kavramı güçlenmeye başlar.

Değer verme, terapistin danışana koşulsuz değer vermesi, onu hiçbir zaman yargılamaması anlamına gelir. Terapistin gereksiz soruşturmalara girişmemesi, onaylayıcı ya da onaylamayıcı açıklamalarda bulunmaması ve yorum yapmaması gerekir. Danışanı empati yoluyla ve içtenlikle anlamaya çalışması ve onun kendi yolunu yine kendisinin bulacağına inanması, danışanın kendi yaşantılarını algılayabilmesi için yeterli ortamı sağlar.

İçtenlik, terapistin içtenliği, danışanla süren ilişkisinde bir andan diğerine değişen yaşantılardan kaynaklanır. Bu amaçla terapist, "tedavi ilişkisine ilişkin" kendi yaşantılarını da dile getirebilir. Terapistin gerçek bir insan olarak kendini ortaya koyabilmesi, danışanın kendisini yabancı bir insanla paylaşmasının yarattığı kaygıları azaltır.

Problem

Türk PDR Derneği, PDR elemanlarının, bu elemanlar arasında bulunan danışmanların, benimsemeleri gereken ilkeleri; yetkinlik, dürüstlük, duyarlı ve saygılı olma, bireysel ve kültürel farklılıklara duyarlılık, sosyal sorumluluk, mesleki ve bilimsel sorumluluk olarak sıralamıştır (Türk PDR Derneği, 2004b). Bu ilkelerin psikolojik danışma ve rehberlik mesleğinin icrası üzerinde, dolayısıyla da psikolojik danışmada önemli derecede etkili olduğu ifade edilmektedir. Yani meslek elemanları bu ilkeler çerçevesinde hareket ettikleri takdirde başarılı olacaklardır.

Kepçeoğlu (1999)'nun belirttiğine göre, Hamrin ve Paulan (1960), bir grup danışmana, psikolojik danışmayı kolaylaştıran özelliklerin ne olduğunu sormuşlar ve en çok ifade edilen özelliklerin, "anlayış, sempatik yaklaşım, dostluk, espri, denge, sabır, objektiflik, samimiyet, incelik, adalet, hoşgörü,

tertip-düzen, sükunet, geniş görüşlülük, nezaket, hoş görünüş, sosyal zeka ve temkin” olduğunu tespit etmişlerdir.

Ancak, Karahan ve Sardoğan (1994)'a göre, danışma sürecinin yürütülmesinde danışanın, danışma süreci hakkındaki algıları önemli rol oynar. Danışanın algıları daha başlangıçta onun danışman ve danışma ortamına ilişkin beklentilerinden etkilenir. Beklentiler çok çeşitli olabilir.

Bu yüzden danışanı merkez alan psikolojik danışma yaklaşımını benimseyen bir çok danışman, danışan-danışman ilişkisine önem vermektedir.

Danışan-Danışman İlişkisi:

Psikolojik danışma, danışmanla-danışanın danışanın probleminin çözümüne yardım amacıyla bir araya gelmeleriyle başlar. Probleme çözüm bulunduğu ya da çözüm için gerekli şartların geliştirildiği durumlarda sona erer.

Danışma etkileşim ilişkileri, terapistle danışan arasında, danışanın gelişmesi ve problemin çözümüne yardım için belirlenmiş yer ve zamanda, belli sosyal kurallar içinde, yardıma özgü psikolojik yaklaşım ve tekniklerle yürütülen sistemli ve uzmansal bir etkileşim ilişkisidir. Bu ilişki, danışmanla danışanın bir araya gelmesiyle hemen kendiliğinden meydana gelen bir ilişki değildir. Tarafların tutum, anlayış ve gayretlerini gerektirir. Onların yardım istekleri, bilgi, görgü ve tutumları ile şekil ve güç kazanır. Bu sebeple, danışma ilişkileri, diğer insan ilişkilerinden farklı nitelikler gerektirmektedir (Tan, 1986).

Kuzgun (1988)'a göre, psikolojik danışma sürecinin başarısı, danışman ile danışan arasında kurulan ilişkinin etkililiğine bağlıdır. Etkili bir ilişki ise, iki tarafın beklentisi birbirine uygun düştüğü ölçüde mümkün olur. Bu sayede danışan, danışmanla kuracağı ilişkinin, bundan önce diğer insanlarla sürdürdüğü ilişkiden farklı bir ilişki olacağını anlayacaktır.

Tan (1986)'a göre de, danışma etkileşimi ilişkileri, esasta beşeri ilişkilerden başka bir şey değildir. Fakat bu beşeri ilişkiler, iki arkadaş, iki sırdaş, iki sevgili, iki eş, iki iş ortağı, ya da doktor-hasta, öğrenci-öğretmen gibi taraflar arasındaki ilişkilerden farklı bazı özelliklere sahiptir. Danışma ilişkilerinin

temelinde insan sevgisi ve anlayışı bol ölçüde vardır. Bu insan sevgisi ve anlayışı, belli yardım amacı ile kanallanmıştır. Mesleğe has bilgi ve yetkinliklerle şekil, yön, istikrar ve etkinlik kazanmaktadır.

Psikolojik danışmanın başarıya ulaşması, kurulacak ilişkinin niteliğine ve yeğinliğine bağlıdır. Psikolojik danışmanın profesyonel bir ilişki olduğu, arkadaşlık ilişkisinden farklı olduğu gözden uzak tutulmadan sıcak ve içten bir etkileşim ve iletişim kurulmasına çaba gösterilmelidir (Kuzgun, 1988).

Bu ilişkiyi biraz açıklamak gerekirse, Eisenberg ve Delaney (1993)'e göre, ilk danışma oturumu öncesi, danışan ve danışman birbirlerine iki yabancı kişidir. Eğer danışma yararlı ve denemeye değer olacaksa, danışan ve danışman birbirleri hakkında yüzeysel bilgilerden daha fazlasını edinmeli, karşılıklı güveni sağlamalı, açık iletişim kurmada ve karşılıklı bilgi aktarımında kendilerini güven içinde hissetmeli, üzerinde durulacak sorunu belirlemeli ve karşılıklı çabalarının sonuç amaçlarına hizmet edecek bir görev olduğu duygusunu geliştirmelidir.

Danışanın, Danışmana İlişkin Algıları:

Kepçeoğlu (1999), psikolojik danışma hizmetlerinde bireylerle (danışan) kurulan ilişkiyi, iyi-insan ilişkilerini içeren psikolojik bir ilişki olarak nitelendirmektedir. Bu yüzden öncelikle iyi insan ilişkilerini kısaca incelemek yararlı olacaktır.

Başkalarını görüş ve kavrayışımız, onlara karşı tavır ve tutumumuzu çok etkiler. Karşımızdakini nasıl görürsek, ona göre davranırız. Başkalarını, gerçekte oldukları gibi görmek zordur. Zira onları oldukları gibi görmemizi engelleyen faktörler vardır (Baymur, 1994).

Sosyal psikoloji alanında yapılan araştırmalarda etkili iletişimin, kişilerarası çekicilik, bireylerin karşılıklı olarak duygularını paylaşmaları, karşılıklı olarak anlayışlı ve saygılı olmaları, çeşitli yönlerden olan benzerlik vb. gibi niteliklerden kaynaklandığı belirtilmektedir. Tarafları pozitif yönde etkileyen

etkileşim becerileri ile ilişkili tutumlar arasında ise sıcak kabul, dürüstlük, anlayış, açık-seçiklik gibi nitelikler bulunmaktadır (Özgüven, 1999).

İnsanları ya doğrudan tanırız, ya da başkalarından duyarız veya gazete, radyo gibi haberleşme yolu ile haklarında bilgi ediniriz. Başkalarını tanımada görüşümüzü çarpıtın etmenlerden birisi psikolojik hazırlık durumudur. Bir insan ya da grup hakkında bize daha önce verilen bilgiler, o insanı ya da grubu algılamamızı etkiler. Bir insanı nasıl umuyorsak öyle buluruz. Üniversite sınıflarından birine, bir misafir konuşmacı, bir gün önce öğrencilere tanıtılırken çok sıcakkanlı, nüktedan bir kimse olduğu söylenmiş; bir başka sınıfa da aynı konuşmacı, iyi bir bilim adamı olmakla birlikte soğuk tabiatlı ve kibirli bir kimse olarak tanıtılmıştır. Misafir profesör, her iki sınıfa da aynı konuda bir konuşma yapmıştır. Samimi ve insancıl olarak tanıtıldığı sınıfta kendisine daha çok soru sorulmuş, konuşma daha tartışmalı geçmiş; kibirli ve soğuk tabiatlı olarak tanıtıldığı sınıfta ise kendisine daha az soru sorulmuş ve hiçbir tartışmaya geçilmemiştir (Baymur, 1994).

İnsanları oldukları gibi tanımamızı engelleyen faktörlerden biri de, onları mensup oldukları gruba, hayatta oynadıkları role göre belli kategorilere sokarak algılamamızdır. İnsanları köylü, kentli; kadın, erkek; çocuk, büyük; akraba, yabancı gibi bir takım kategoriler içinde düşünürüz. Bu değişik kategorilerdeki insanlara karşı davranışımız da değişir. Karşımızdakinin yaşına veya sosyal statüsüne göre “sen” ya da “siz” diye hitap ederiz. Her kategori ile ilgili bilgilerimiz, psikolojik hazırlık durumumuz ve ön yargılarımız vardır. İşte bunlar, o insanı gerçekte olduğu gibi tanımamızı engeller, algılayışımızı çarpıtır. Ayrıca, bireyin içinden geldiği ekonomik, eğitsel, etnik grup; onun alt, orta ya da üst tabakadan gelişi; çoğunluk, ya da azınlık gruplarından birine mensup oluşu onu algılamamızı etkiler (Baymur, 1994).

İnsanlarda, kendilerine benzeyen kişileri sevme yönünde bir eğilim bulunmaktadır. Benzerlik, en açık biçimde, kültürel ve demografik özellikleri, tutumları, inançları, ilgileri ve geçmişleri paylaşan insanlarda görülür. Fransızlar Fransızları, Amerikalılar Amerikalıları severler. Yaşlı insanlar yaşlıları, gençler de gençleri sevmek eğilimindedirler. Ulusal köken, din, politika, toplumsal sınıf,

eğitim düzeyi, deri rengi, aydın olma ve yaş gibi özellikler arkadaş örüntülerini etkiler. Ayrıca, meslek, zeka düzeyi, belirli bir alandaki yetenek ve hatta boy, ağırlık, fiziksel atiklik ve g de etkilidir. Gerçekte, belki de kişilik özellikleri dışında, hemen her boyutta birbirlerine benzer insanlar birbirlerini daha fazla sevme eğilimindedir (Freedman ve diğerleri, 1993).

Kişilerarası çekiciliğin büyük bir kısmının temelinde tutumların, değerlerin, özgeçmişlerin ve inançların benzerliği yatar (Buss, 1985; Gonzales ve ark., 1983). Biriyle ortak tutum ve ilgileri paylaştığımızı öğrendiğimizde, o kişiye karşı daha olumlu duygular hissederiz (Byrne, 1961). İki kişi arasında ne kadar çok ortak tutum paylaşılıyorsa, çekim de o oranda yükselir (Byrne ve Nelson, 1965). Başkalarının kendi seçim ve inanlarımızla hem fikir olması bizim için büyük önem taşıdığından benzerliğe çok değer veririz. Görüşlerimizi başkalarının görüşleriyle karşılaştırarak, sosyal durumlara ilişkin anlayışımıza açıklık getirir ve belirsizlikleri azaltırız. Başkalarının bizimle aynı görüşte olduğunu bilmek inançlarımızı güçlendirir ve zgvenimizi artırır (Suls ve Fletcher, 1983; Akt: Morris, 2002).

Cüceloğlu (1993), insan ilişkilerinde genel olarak birçok konuda; düşünce, duygu ve davranışlarında bize benzer kimselerden, bizimle hemen hemen aynı yaşta olanlardan hoşlanacağımızı belirtmektedir. Ona göre, benzerliğin gerçekte var olup olmaması o kadar önemli değildir. Gz önünde tutulması gereken algılanan benzerliğin (perceived similarity) var olup olmamasıdır. Ayrıca, araştırmacıların benzerliğin derecesi ile diğer kimseyi çekici bulma arasında doğrusal bir ilişki bulduklarını, başka bir ifade ile diğer kimsenin tutumları, deneğin tutumlarına ne kadar benziyorsa, deneğin o kimseyi o kadar çekici bulduğunu belirtmektedir.

Bize benzer birisini sevme eğiliminde olduğumuz kadar, sevdiğimiz birisini de bize, gerçekte olduğundan, daha benzer olarak algılama eğilimindeyiz. Var görünen benzerliği de abartma eğilimindeyiz ki, bu da bizim o kişiye daha da fazla sevmemize yol açar. Bizden farklı olup da sevmediklerimiz bize, gerçekte olduklarından daha farklı grnrlere ve daha da az sevilirler (Freedman ve diğerleri, 1993).

Ayrıca, Hortaçsu (1991)'da, Byrne'nin Tutum Benzerliği ve Kişilerarası Çekicilik Kuramı (1969)'na göre, kişilerin, karşılarındakilerden hoşlanmalarının, o kişilerle ortak tutumlarının oranı ile doğru orantılı olduğunu, örneğin, on değişik konudaki tutumundan altısında benzer tutumu olan bir kişiden, dördünde benzer tutumu olan kişiye kıyasla, daha çok hoşlandığımızı belirtmektedir.

Freedman ve diğerleri (1993), tutum benzerliğinin olumsuz sayılabilecek koşullar altında bile daha büyük bir sevgiye yol açtığını ve bizim tutumlarımıza benzer tutumları olan insanları, başka bakımlardan pek çekici olmasalar bile sevmek eğiliminde olduğumuzu belirtmişlerdir.

Üre (2001)'nin belirttiğine göre, Byrne (1961, 1971), benzerlik kuramında kişiler arasındaki çekiciliğin, iki kişi arasındaki tutumların, inançların ve geçmiş yaşantıların benzerliğine bağlı olarak artıp, azalabileceğini ileri sürer.

Gerçek benzerlik derecesi algılanan benzerlik kadar önemli olmayabilir (Marsden, 1966). Çekici bulduğumuz kişilerin bir şekilde bizimle ortak tutumlara sahip olduğunu varsayarız (Akt: Morris, 2002).

Cüceloğlu (1993)'na göre, bireylerin birbirlerini benzer olarak algılamaları, ilişkilerin uzun veya kısa süreli olmasında önemli rol oynar. Algılanan benzerlik kişileri birbirine yaklaştırdığı gibi, ilişkilerin uzun süreli olmasına da yol açar. Algılanan benzerlikler; bedensel güzellik, tutumlar, hoşlanılan ve hoşlanılmayan nesne, konular ve gereksinimler konusunda olabilir.

Bazen insanların birbirlerini çekici bulmasında "farklılıklar" temel oluşturuyor gibi görünebilir. Ancak araştırmalar, önemli olan özelliklerin zıt olan değil tamamlayıcı olan özellikler olduğunu göstermektedir. Tamamlayıcı özellikler birbirinin eksikliğini kapatan ya da dengeleyen gereksinimler ya da yeteneklerdir (Hendrick ve Hendrick, 1992). Tamamlayıcılık zaten benzer amaç ve değerleri paylaşan ve birbiriyle uyumlu olmak isteyen kişiler arasında her zaman vardır. Gerçekten zıt olanların birbirleriyle karşılaşma olasılıkları bile çok düşüktür ve böyle bir tamamlayıcılığı elde edecek kadar da beraber olamazlar (Akt: Morris, 2002).

İyi insan ilişkilerine dayanan psikolojik danışmada da, öğrencilerin, danışmanların rol ve fonksiyonları hakkındaki algıları çeşitli yollarla edindikleri bilgi ve deneyimlerden kaynaklanmaktadır. Bunların en etkili olanı danışmanla fiilen etkileşimlerinden edindikleri izlenimlerdir. Yani, öğrenciler gördükleri rehberlik ve psikolojik danışma yardımının türüne ve kalitesine göre rol tanımlamaktadırlar. Rippee ve arkadaşları (1963), yaptıkları araştırmada rehberlik servisi kurulan okullarda öğrencilerin danışman rollerini algılamalarında önemli farklılıklar olduğunu bulmuşlardır. Danışmanın rolünü iyi bilen öğrenci, ondan yardım istemeye daha istekli olmaktadır. Yapılan araştırmalarda öğrenciler genellikle bir sıkıntılar olduğu zaman arkadaşlarına başvurduklarını, onlardan daha çok anlayış gördüklerini ve dolayısıyla onlara daha çok güvendiklerini ifade etmektedirler. Sorunlarını açmada ikinci tercihleri ana-babaları olup onları öğretmenler izlemektedir. Öğrencilerin, danışmana açılmak istemedikleri ancak program ve meslek seçimi gibi akademik sorunlarında yardımlarına başvurdukları anlaşılmaktadır (Akt: Kuzgun, 1988).

Tan (1986)'a göre, danışanın ilk görüşmeye gelirken, genellikle insanlara ve durumlara karşı bazı genel tercihleri vardır. Kimi danışan biraz otoriter insandan, kimi hareketli, kimi de sakin, ağır bir insandan hoşlanır. Onun için danışman'ın yaşı, cinsiyeti, kişilik tipi gibi hususlarda danışanın bazı tercihleri olabilir. Araştırmalar göstermektedir ki, danışanlar, genellikle biraz yaşlı, baba figürü erkek danışmanları tercih etmektedirler. Danışana ne yapacağını söyleyen, tavsiyelerle ve reçetelerle dolu bir danışmayı istemektedirler.

Psikoterapi yöntemlerinin, hastalar ve terapistler tarafından eleştirisel olarak değerlendirildiği bir araştırmada, terapistin "kalitesini" belirleyen en önemli faktörün, terapist veya danışmanın, hastaların "duygularını nasıl algıladıkları" olduğu belirtilmiştir. Araştırmada, hastalar, bireysel olarak rahatsızlığın ciddiyetine, tipine, konuşulanların içeriğine bakmaksızın terapisti, sıcak, açık-seçik, ilgili, meselenin içine giren ve kendini vermiş olarak algıladıkları zaman, oturumların daha etkili olduğu, buna karşın, terapisti ya da danışmanı soğuk, savunucu, ilgisiz, yüzeyde dolaşan, gürültücü ve sıkıcı olarak algılamaları halinde ise oturumların çok zayıf ve sıkıcı geçtiği bulunmuştur (Özgüven, 1999).

Kuzgun (1988)'a göre, danışmanlar, kendilerini genellikle psikolojik danışma alanında yeterli gördükleri halde öğrenciler, onları eğitim ve meslek olanakları hakkında bilgi kaynağı olarak algılamaktadırlar. Yine Kuzgun (1988)'un belirttiğine göre, Heilfron'un (1960) yaptığı araştırmada, akademik yönden başarılı, kendine yeterli, müzik ya da sporda kendini göstermiş ve hobileri olan öğrencilerin psikolojik danışmaya ihtiyaç duymadıklarını, böyle bir yardımın ancak başarısız ve uyumsuz öğrencilere sağlanması gerektiğine inandıklarını belirtmiştir. Öğrenciler, ileri derecede uyum bozukluğu gösterenlerin ise okul dışındaki tedavi kurumlarına gönderilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Araştırmanın bulguları öğrencilerin danışmanı başarılı ve uyumlu öğrencilere bilgi veren, başarısız ve uyumsuz olanlara ise psikolojik danışma yardımı yapması gereken bir kimse olarak algıladıklarını göstermektedir.

Psikolojik danışmada önemli bir yeri olan kendini açma ile ilgili olarak Selçuk (1989), kendini açan danışmanların danışanlar tarafından güven verici olarak algılandığını belirtmektedir. Ayrıca, Gültekin (2001)'de kendini açma davranışının, yaşa, cinsiyete veya içinde bulunulan kültüre göre açılan kişiler ve açılma konuları açısından farklılaşabileceğini belirtmektedir. Izgar ve Arslan (2003)'ün yaptıkları araştırmada, üniversite 2. sınıf düzeyinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla kendilerini aynı cins yakın arkadaşına ve danışmana daha fazla açtıkları bulgusuna ulaşılmıştır.

Üre (2001)'ye göre, danışan ve danışmanın kendini açmaları sonucunda ortaya çıkan içerik, şayet, bu iki kişi tarafından birbirine çok benzer olarak algılanırsa, bu iki kişinin, birbirlerine daha çok yaklaşmaları gerekir. Ayrıca Üre (2001), Byrne'nin benzerlik kuramının, pek çok araştırmacı tarafından (Worthy ve Gary ve Kahn, 1969; Hoffman ve Graff, 1977; Peca ve Friedlander, 1991; Ellingson ve Galassi, 1995) test edildiğini ve araştırma sonuçlarına göre gerçekten danışman'ın kendini açarken ortaya koyduğu bilgiler ve yaşantıların danışanın problemlerine ne kadar benzerse, danışmanların danışanlara o kadar cazip geldiğini ve danışmanın başarılı olarak algılandığını belirtmektedir. Aynı zamanda, danışman'ın kendini açarken ortaya koyduğu bilgilerin danışaninkine benzeyip benzememesinin, danışmaya etkilerinin incelendiği ve danışmanla

benzer yaşantılara ve duygulara sahip olan danışanlarla yapılan danışmaların, daha uzun ve daha verimli olduğunu da vurgulamaktadır.

Ancak, Üre (2001), bazı araştırmalarda, kendini açan danışmanların, danışanlar tarafından mesleki olarak yetersiz algılandıklarını (Curtis, 1981) ve danışanın danışmandan korkup-çekindiğini (Weigel ve ark., 1972) ve bazı araştırmalarda da (Murphy ve Strong, 1972), danışmanın kendisini sıkça açığa vurmasının danışanların onu sahte ya da güvenilmez bulmalarına yol açtığının rapor edildiğini ifade etmektedir.

Danışmaya katılan kişi danışmanı uzman (yardım etmek için gerekli becerileri ve teknikleri olduğu varsayılan), güvenilir (kendi çıkarı için değil, öncelikle danışanın çıkarı için hareket eden) ve çekici (bazı bakımlardan danışana uygun ve onun için yeni olan bazı davranışlar gösteren) bir kimse olarak görmelidir. Danışan, bir kere danışmanı uzman, güvenilir ve çekici olarak gördükten sonra, onu yaşamında kabul eder ve başkalarına izin vermediği şekilde onun düşüncelerinden ve yaptıklarından etkilenir (Egan, 1994).

Draucker (1999)'in belirttiğine göre, Lambert (1992)'de, danışanların danışmanlarını, sıcak, güvenilir, yargılamayan ve empatik olarak algılamasının danışma ilişkisinin kalitesi açısından çok önemli olduğunu ifade etmektedir.

Egan (1994)'a göre, gerçekte, tüm danışmalarda yer alan sosyal-etki sürecinde, danışman, danışanın gözünde uzman, güvenilir ve çekici birisi olarak danışanı yardım sürecine katar, bir güç veya etki temelini oluşturarak çalışır ve bu güç temeli bir kere oluştuğunda yapıcı davranışsal programların uygulanmasıyla ve danışanın kendine zarar verici davranışlarını ortadan kaldırmasıyla, danışanın daha etkili bir yaşama sahip olmasını etkiler. Danışmada sosyal-etki büyük ölçüde danışanın danışmanı algılamasına dayalıdır.

Ayrıca, Egan (1994), sosyal etkileme sürecinde danışanın, danışmanı uzman, güvenilir ve çekici olarak algılamasını şu şekilde açıklamıştır:

Uzmanlık: Sosyal-etki kuramında, danışanın danışmanın ona yardım etme yeteneğine, becerisine veya bilgisine sahip olduğuna inanması demektir. Danışan, danışmanın problemlerine yanıt olabilecek veya yanıtları

bulabilmesine yardımcı olabilecek bilgilere sahip olduğunu varsaymaktadır. Herhangi bir danışmanın algılanan uzmanlığının rol, şöhret ve davranışlar olmak üzere üç kaynağı bulunmaktadır. Rol-uzmanlığı; danışanın yardım edeni danışman veya psikoterapist olarak araması, bu kimsenin profesyonel veya yarı-profesyonel bir pozisyonunun bulunması ve onun uzman olduğunu gösteren bazı dereceler veya sertifikalara dayalı kredilerinin olması demektir. Şöhret-uzmanlığı; insanların danışmandan gerçekten yardım almış olmalarından veya meslektaşlarının onu bir yardım edici kimse olarak düşünmelerinden ya da prestiji olan bir kurumla ilişkisinin olmasından kaynaklanabilir ve danışanı başlangıçta etkileyebilir. Davranış-uzmanlığında, danışan, bir kere danışmanın uzmanlığını algıladığında ve yaşadığında, bütün enerjisini ve kaynaklarını yardım göreceği inancı, ümidi ve beklentisi ile harekete geçirir ve güçlü bir etki kaynağı olarak danışmanın yaşantısına girmesine izin verir.

Güvenilir. Danışan, danışmanın uzman bir kimse olduğunu duyduğu için danışmaya gelmiş olabilir. Eğer danışmanla yaratıcı bir şekilde birlikte olmuş ise (ki bu I. aşamada kendini keşfetme demektir), danışmana güvenmek durumundadır. Güven, ilke olarak gizlilik demek değildir. Güvenilir olma da, uzmanlık gibi role, şöhrete ve davranışa dayalıdır. Rol-güvenirliği; toplumda belli bazı rollerin güvenilir oldukları düşünüldüğü gibi yardım mesleklerinde çalışanların pek çoğuna örneğin, psikiyatristler, psikologlar, sosyal çalışmacılar ve psikolojik danışmanlara güvenilmektedir. Şöhret-güvenirliği; danışmanın dürüstlüğü ve bütünlüğü konusundaki şöhreti kastedilmektedir. Şu andaki veya daha önceki danışanları ve diğer danışmanların, “O iyi bir adamdır”, “Ona güvenilir”, “Onunla beraberken bir şeyden kaygılanmaya gerek yoktur” gibi ifadeleri danışmanın hem güvenirliğine hem de uzmanlığına yöneliktir. Davranış-güvenirliği; danışmanın davranışları algılanan güvenirlüğünün en önemli kaynağıdır. Danışman, güvenilir olduğunu, gizliliği sağlayarak, içten samimi ve açık olarak, saygı göstererek (sıcak, ilgili, hazır ve danışanla sıkı çalışmaya hazır olarak), gerçekçi ancak optimist bir bakışı sürdürerek, bunu davranışsal olarak ifade ederek (örneğin, danışanın tüm yapıcı davranışlarını pekiştirerek), seyircilik, bencillik, meraklılık, kişisel çıkar veya sapkınlık gibi ard motiflerin

varlığını gösteren davranışlardan kaçınarak gösterebilir. Kaul ve Schmidt (1971), başkalarının duygu ve gereksinimlerine saygı duyan, başkasının yararı için bilgi ve görüşlerini sunan, rahatlık ve sırdaşlık duygularına yol açan, motifleri konusunda açık ve dürüst olan kimseye güvenildiğini belirtmektedirler. Danışan, I. aşamada davranışsal olarak güvenilir bulunduğu danışmana, kendisi için zarar verici olsa bile hayatı ile ilgili daha anlamlı bilgileri açığa vurmaya hazırdır.

Çekicilik: Eğer yardım sürecinde iyi bir ilişki kurulmuş ise, danışan, danışman hakkında olumlu ise, ona saygı duyuyorsa, danışmanı bir bakıma kendine uygun görüyorsa, onun tarafından beğenilmek istiyorsa; danışmanı çekici bulacaktır. Daha genel bir ifade ile eğer danışman danışanın yaşantısına yakın ise danışanı daha çabuk ve daha etkili olarak anlayabilecektir. Danışman, bazı sosyo-ekonomik belirleyiciler bakımından danışana ne kadar benzerse o kadar iyidir. Sosyal-etki kuramına göre de, danışan, eğer danışmanla benzer ise veya birbirlerine uygunlarsa (örneğin, madde bağımlılığı konusunda, danışmanın kendisi de, bir zamanlar madde bağımlısı ise) danışmanı çekici bulacaktır. Danışan, böyle bir danışmanın kendisini daha iyi anlayacağına inanır ve ona derinden güvenir.

Eğer, danışman, danışanı yargılamadan kabul ederse, dikkatini vererek dinlediye, kendisinin değil de danışanın referans çevresinden anlamak için her çabayı göstermişse, samimi ve spontan olarak hem kendisiyle hem de danışanla rahat ise, danışanın elinden gelen en iyi çabayı göstermesine yardımcı oluyorsa, büyük bir olasılıkla danışan bu danışmanı çekici bulacaktır. Yani danışman hakkında olumlu olacak, ona saygı duyacak ve kendisini bir bakıma danışmana uygun hissedecektir. Egan (1994)' a göre bu davranış, uzmanlığa dayalı sağlam bir çekiciliktir ve hiçbir şey de bunun yerini alamaz. Ayrıca, rol, şöhret ve davranış-uzmanlığı, güvenilir olma ve çekicilik, danışma sürecinde birbirlerini oldukça etkileyen değişkenlerdir.

Vera ve diğerleri (1999)'nin yaptıkları bir araştırmada katılımcılardan kendileri ve danışmanları arasındaki üç önemli benzerlik ve farklılığı listelemeleri istenmiş, ifade edilen benzerlik ve farklılıklar, demografik

değişkenler, kişilik özellikleri, kişisel özellikler, terapidaki roller ve diğer olmak üzere beş ana sınıfta toplanmıştır. Demografik değişkenler; cinsiyet, ırk, yaş, din, sosyo ekonomik statü, eğitim seviyesi, medeni durum, seksüel yönelim, coğrafi ve fiziksel özelliklerdir. Kişilik özellikleri; dışa dönüm/içe dönüm, anlaşılabilirlik, insafılık, sinirlilik, açıklıktır. Kişisel özellikler; kişisel ve meslek ilgileri, dünya görüşleri, zeka ve geçmiş yaşantılardır. Terapidaki roller; roller ve bakış açıları danışma ilişkisini tanımlayan işler olarak sınıflandırılmıştır.

Tan (1986)'ın belirttiğine göre, Borgi (1968), danışmaya girerken beklentileri genellikle danışman'ın beklentileri ile tutarlı olan danışanların, farklılık gösteren danışanlara nazaran terapide kalma ihtimallerinin daha yüksek olduğunu bulmuştur. Yani, danışmaya devam ile danışman-danışan beklentilerindeki benzerlik, olumlu bir bağıntı göstermektedir.

Karuzza ve diğerleri (1982)'ne göre, eğer danışmanın ve danışanın özellikleri, yapıları, inançları birbirine uymazsa, gerçek problemden ziyade ortaya çıkan bu strese çözüm bulmaya çalışılır ve bu da büyük çapta zaman ve enerji kaybı demektir (Akt: Murdock, 2001).

Vera ve diğerleri (1999) tarafından yapılan bir araştırmada, araştırmaya katılan danışanlar, kendileri ile danışmanları arasındaki benzerliklerin danışmaya iyi bir etkisi olduğunu belirtmişlerdir.

Lieberman ve Tobin (1983)'in belirttiğine göre, psikoterapi alanında, Tuma ve Gustaad (1957), danışan-danışman kişiliğinin benzerliği ile danışanın danışma oturumlarını kavraması arasında pozitif bir ilişki bulmuşlardır.

İnanış benzerliği modeline göre de, danışmanın beklentilerine cevap verebilen ve danışmanın davranışlarına benzer tavırlar sergileyen ve açıklamalar yapan danışanlar, danışmanları tarafından daha iyi değerlendiriliyorlar. İnanış benzerliği modeliyle ilgili Tracey (1988)'in danışanın ve danışmanın sorumluluk anlayışlarını incelediği bir araştırmada, eğer danışmanlar, danışaninkine benzer özellikler taşıyorlarsa danışanları tarafından daha güvenilir ve daha inanılır danışmanlar olarak nitelendirilmiştir (Akt: Murdock, 2001).

Tan (1986)'ın belirttiğine göre, Severinsen (1966), yaptığı bir araştırmada, danışmandan bekledikleri empatik anlayış ile ilk görüşmede algıladıkları anlayış arasında farklılık olan danışanların daha doyumsuz olduklarını tespit etmiştir.

Alexander ve diğerleri (1993), danışanlara, iki terapi seansına iki farklı terapistle katıldıktan sonra terapistlerini seçme şansı verdikleri çalışmanın sonuçları, danışanların daha çok yardım eden ve işe yatkın olarak algıladıkları terapistleri seçtiklerini göstermiştir. Demografik benzerlikler, danışanların terapist seçimlerini pek etkilememiştir. Goldberg ve Tidwell'in (1990), 116 zenci ve beyaz yüksek okul öğrencileriyle yaptıkları bir araştırma, demografik benzerliklerin danışmada karar vericilerin tatmini için önemli olmadığını göstermiştir. Irk ve cinsiyet olarak danışanlarından farklılık gösteren danışmanların, benzer olanlara göre daha çekici bulunduğu ifade edilmiştir (Akt: Vera ve diğerleri, 1999).

Bir başka kişiyle kurduğumuz empatinin düzeyi de yardımda bulunma istekliliğimizi etkilemektedir. Morris (2002)'in belirttiğine göre, Krebs (1975), deneklerin kendi değerleri ve kişiliklerinin kurbanınkilere benzediğini hissettikleri zaman, kendi kişisel güvenliklerini tehlikeye atma pahasına bile yardım ettiklerini gözlemiştir.

Doğru empatide de, danışanın kendisini daha iyi anlayabilecek ekonomik, eğitim ve diğer geçmiş yaşantılar bakımından bazı şeyleri ortak olan bir danışman, bu değişkenler bakımından daha az benzer olan bir danışmana göre danışanını daha iyi anlayabilecektir. Bu nedenle, eğer bir danışan iki danışman arasından bir seçim yapmak durumunda kalacak olsa, kendi durumuna daha yakın olanını seçmesi daha yerinde olur. Ordudan gelen bir danışana, orduda çalışan ve üst düzey becerileri olan bir danışman daha yararlı olabilecektir. Bu nedenle Mezz ve Calia (1972); Weitz (1972), belli gruplarla çok az ortak özellikler taşıyan üst düzey danışmanların, bu kimselerle danışma yapmaktan daha çok bu gruplardan gelen kimselere danışmanlık eğitimi vermelerinin daha yararlı olacağını ifade etmişlerdir. Örneğin, ilaç bağımlılığından kurtulmuş, alkolü bırakmış, mahkumiyetini tamamlamış, ordu

personeli ve gecekodu sakini olan bazı kimselere danışman eğitimi verilerek bunların kendi gruplarına yardımcı olmaları sağlanabilir (Akt: Egan, 1994).

Bazı danışanlar ve problemler için danışan ve danışman'ın aynı cinsiyetten olmaları veya yaş farkı daha rahat ilişki kurulmasına yardımcı olabilir; ama danışman, meslek ustalıklarını kullanarak iyi bir iletişim kurduktan sonra cinsiyetin veya yaşın önemi kalmaz (Tan, 1986).

Redfem ve Dancey (1993), bir çalışmada danışmanın cinsiyetinin, etnik grubunun, empatik olup olmadığının danışanların danışmanları algılamasına etkisini incelemişlerdir. Danışmanın ve kursiyer danışmanların cinsiyetlerinin danışman değerlendirmelerinde önemli bir etkisi olmadığı, danışmanın merhametli olup olmamasının öğrencilerin danışmanları değerlendirmelerinde önemli bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, siyahi danışmanlar etkililik, güvenilirlik ve uzmanlık konusunda beyaz danışmanlardan daha yüksek puan almışlardır.

Danışmana, eğitim veya meslek seçme konularında olduğu gibi olgusal bilgi almak amacıyla başvuranlar için danışman'ın yaş, cinsiyet gibi kişisel nitelikleri önem taşımamaktadır. Ama kişisel psikolojik problemlerinden bahsedecek olanlar, danışman'ın kişilik niteliklerine önem vermektedirler (Tan, 1986).

Vogel ve diğerleri (2003)'ne göre de, danışmanların, danışanlarını anlamalarını etkileyen en önemli ipuçlarından biri de cinsiyettir.

Daane ve Schmidt (1957) ise, danışanlarıyla aynı cinsiyette olan danışmanların daha rahat ve daha fazla empati kurabildiklerini söylemişlerdir. Johnson (1978), erkek danışmanların erkek danışanlarını kadınları anladıklarından daha iyi anladıklarını ve kadın danışmanların da kadın danışanlarını erkek danışanlarına oranla daha iyi anlayabildiklerini belirtmiştir (Akt: Redfem ve Dancey, 1993).

Jones, Krupnick ve Kerig (1987)'in yaptığı bir çalışmada ise hem kadın hem de erkek danışanlar, erkek terapistlere oranla kadın terapistlerden daha memnun kaldıklarını ve daha fazla gelişme gösterdiklerini belirtmişlerdir. Bir başka çalışmada da, bayan katılımcılar bayan danışmanlara daha rahat

açıklamalarda bulduklarını söylemişlerdir. Oysa erkek danışmanlar Danışman Değerlendirme Formlarının her üçünde de daha yüksek puan elde etmişlerdir. Diğer taraftan Petro ve Hansen (1977), gerek kadın gerekse erkek danışmanların eşit derecede etkili olabileceğini ileri sürmüşlerdir (Akt: Ametrano ve Pappas, 1996).

Redfem ve Dancey (1993)'in belirttiğine göre, Breisinger (1976), danışmanın cinsiyeti ve kurabildiği empati arasında bir dereceye kadar ilişki olabileceğini söylemiştir. Ayrıca bu ilişkinin de danışman deneyim kazandıkça ve uzmanlaştıkça ortadan kalktığını belirtmiştir.

Selçuk (1989)'un yaptığı bir araştırmada, kız öğrencilerin anneye, aynı cins yakın arkadaşına ve danışmana erkeklerden daha fazla açıldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Ayrıca, Johnson, kadınların ve erkeklerin danışmanlardan ve danışmanlıktan farklı beklentileri olduğunu söylemiştir. Kadınlar, danışmanların, rahatlatıcı, samimi, dürüst, destek verici, toleranslı ve güvenilir olmasını beklerken erkekler, danışmanların daha tavsiye verici, eleştirici ve çözümcü olmalarını beklemişlerdir (Redfem ve Dancey, 1993).

Morris (2002)'in belirttiğine göre, Amerikan Psikoloji Birliği (1978), kadınlara uygulanan psikoterapiyle ilgili olarak hazırladığı rehberde; "Hasta ile terapistin cinsiyet rolü kalıp yargılarından bağımsız olmalıdır. Terapistin kullandığı kavramlar cinsiyet yanlılığından ve cinsiyet rolleri kalıp yargılarından uzak olmalıdır. Psikolog, kadın ile erkeği eşit şekilde kabullendiğini gösterecek biçimde aşağılayıcı etiketler içermeyen bir dil kullanmalıdır. Psikolog, hastanın durumsal ya da kültürel faktörleri açısından kendisi ile bir benzerlik bulunduğu durumlarda kendi kişisel sorunları ile hastanıninkiler arasında bir bağ kurmaktan kaçınmalıdır." ifadelerine yer verilmiştir.

Ametrano ve Pappas (1996), danışmanın cinsel rol dağılımı ve cinsiyetinin, danışanların danışmanını etkililik, uzmanlık ve güvenilirlik konularında algılamalarında çok fazla bir fark yaratmadığını ifade etmektedirler.

Strupp, danışmanın cinsiyetinin, danışan anlayışlarındaki ya da danışmanlık sonuçlarındaki değişiklikleri tek başına açıklayamayacağını

söylemiştir. Ancak danışanların cevapları, danışmanların nitelikleri ve yapılan çalışmalar cinsiyetin ne derece etkili olduğunu göstermiştir (Ametrano ve Pappas, 1996).

Ayrıca, bir danışmanın psikolojik danışma süreci boyunca danışana karşı tutumu ile vereceği tepkileri belirleyen en önemli faktör, danışanların beklentileridir. Kişinin beklentileri de onun içinde bulunduğu toplum değerleri, sosyo-ekonomik konumu, yetiştirme tarzı tarafından biçimlendirilmektedir. Tan (1967), değişik kültürlerden gelen öğrencilerin danışman algıları konusunda yaptığı araştırmada, Asyalı öğrencilerin danışmanı müşfik bir ana, moral değerleri temsil eden, tavsiye verip yol gösteren bir kişi olarak gördüklerini ve danışmanın aktif olmasını beklediklerini saptamıştır. Psikolojik danışmanın danışan ile danışman arasında bir etkileşim olduğu ve her ikisinin de belli bir kültürü özümlemiş oldukları göz önüne alınırsa, ideal danışman özelliklerini belirlerken danışanların beklentilerini hesaba katmak gerektiği açıktır. Bu durumda herhalde, bağımlı danışanlara otoriter, bağımsızlığa önem verenlere ise demokratik tutumu benimsemiş danışmanların uygun düşeceği söylenebilir (Kuzgun, 1988).

Bir araştırmada, beklentilerine uygun cereyan eden ilk görüşmede danışanlar daha az anksiyete duyduklarını bildirmişlerdir. Görüşmenin, beklentilerine uygun cereyan etmediğini bildiren danışanlarla mülakat yapmayı, danışmanlar da “zor” olarak derecelendirmişlerdir. Farkın çok olması, görüşmenin kesilmesine yol açmaktadır (Tan, 1986).

Vogel ve diğerleri (2003), yapılan çalışmalarda danışmanların beklentilerine uymayan danışanların daha patolojik olarak görüldüğünün tespit edildiğini belirtmişlerdir.

Beutler ve Bergan (1991), danışmanlar ve danışanlar arasında benzer değerler olmasının tedavi sonuçlarını etkileyeceğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte farklı değerlerin de pozitif sonuçlar ortaya çıkarabileceğini söylemişlerdir. Hutchins (1984) ise danışmanın ve danışanın aynı danışmanlık anlayışında oldukları ilişkilerin, danışanın ve danışmanın farklı anlayışlarda oldukları ilişkilere oranla daha yapıcı ve üretici olduğunu belirtmiştir. Pistrang ve Barker

(1992), danışmanlarla danışanların bazı konularda hem fikir oldukları zaman danışanların daha fazla gelişme kaydettiklerini ifade etmişlerdir (Akt: Mellott ve diğerleri, 1999).

Mellott ve diğerleri (1999)'nin yaptığı araştırma sonucunda, danışan ve danışmanların psikolojik problemler konusunda aynı fikirde olmalarının danışmanlık sonuçlarını pek etkilemediğini ve bunun da danışan ve danışmanların benzer danışmanlık anlayışına sahip oldukları zaman danışmanlığın daha da işe yarayacağını söyleyen Hutchins (1984)'in fikirlerini desteklemediğini açıklamışlardır.

Buna karşılık, bazı araştırmalar, danışan beklentilerinin olumlu veya olumsuz olmasının, danışma ilişkilerinin kalitesini etkilemediğini belirtmektedir. Danışmanlarda, danışan beklentilerinin olumlu olup olmamasının, danışma etkileşimini etkilemediğini bildirmişlerdir. Danışman, her çeşit beklentileri karşılamaya bilgi ve teknik yönden hazır olursa ve bu çeşit beklenti farklılıklarıyla uğraşmayı, danışma etkileşiminin tabii bir parçası olarak ele alıp yürütürse, danışma ilişkilerini beklentilerin etkisinden rahatlıkla kurtarabilir. Danışanın şu veya bu şekilde bir yardım görmekte olduğunu algılaması, onun danışma ilişkisinde doyum bulmasına yol açmaktadır (Tan, 1986).

Mellott ve diğerleri (1999)'nin belirttiğine göre, Atkinson ve diğerleri (1991) yaptıkları bir araştırmada, danışanlar ve danışmanlar psikolojik problemin sebepleri hakkında benzer inanışlara sahiplerse, danışmanların daha inanılır, anlaşılır, güvenilir olduğunu tespit etmişlerdir. Böyle durumlarda da danışanların danışmanlıktan daha memnun kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmanın sonuçları danışanın ve danışmanın psikolojik problemler konusundaki görüşlerinin danışanlar danışmanlığa başladığı zaman birbirine uyması gerektiğini ortaya çıkarmıştır.

Egan (1994)'a göre de, danışmanın kullandığı dil danışanın dili ile uygunluk sağladığında daha etkili olacaktır. Örneğin;

On yaşındaki danışan: Öğretmenim benim deli olduğumu düşünüyor. Daha okulun ilk gününden başladı. Sınıftaki diğerlerinden hiçbir farkım yok ama her seferinde gelip beni buluyor.

Öyle sanıyorum ki beni sevmediği için bana taktı. Benden daha tuhaf olan Bill Smith'e hiç bağırmıyor.

Danışman: Kaygı içindesin. Seni disipline sokmaya çalışarak neden izole ettiğini merak ediyorsun.

Bu danışman tepkisi bir bakıma doğrudur, ancak bu on yaşındaki bir çocuğun anlayabileceği bir dil değildir. Bu çocuğa aşağıdaki tepki daha yerinde olacaktır.

Danışman: Seni çok sevmediği ve seni seçtiği için ona kızıyor gibisin.

Ayrıca Morris (2002)'e göre de, psikoterapide ırk, kültür, etnik köken, hem hastanın hem de terapistin cinsiyeti de terapinin etkililiğinde rol oynamaktadır.

Danışanın mensup olduğu kültür ve sosyal sınıf da, özellikle ilk görüşmede danışman için özel bir önem taşır. Çünkü danışma ortamındaki sosyal etkileşim ve iletişim, bir çok yönlerden danışanın kültürel ve sosyal sınıfına has konuşma tarzı, değerler sistemi, çeşitli şeylere ait kavramlar ve tutum, sosyal ilişkiler yaklaşımı gibi niteliklerin etkisi altındadır (Tan, 1986).

Psikoterapist ve hasta, oldukça farklı kültürlerden geliyorsa, konuşmanın, adetlerin ve beden dilinin anlaşılabilmesi kaçınılmazdır. Hastanın ve doktorun aynı ulusa ait olduğu ve aynı dili kullandığı durumlar ile farklı ırklara ve etnik gruplara ait oldukları durumlar arasında şaşırtıcı farklılıklar vardır. Örneğin, bazı zenci hastalar, beyaz ırktan bir terapistle kendilerini açma konusunda çekingen davranırlar; bu, bazen paranoid bir duruma işaret eder. Bu nedenle pek çok zenci hasta, zenci terapistle gitmeye çalışır. Bu eğilim, özellikle orta sınıf zenciler arasında oldukça yaygındır (L. Williams, 1989; Akt: Morris, 2002).

Lopez danışanların tercihi ile ilgili yaptığı bir çalışmada, katılımcıların ırk olarak benzer danışmanları tercih ettiklerini tespit etmiştir (Vera ve diğerleri, 1999).

Redfem ve Dancey (1993), danışanların ırkıyla ilgili yapılmış araştırmalardan çıkardıkları sonuç, siyahi katılımcıların danışmanlıkta ırksal benzerliklere önem verdiğidir. Atkinson (1989) ise, danışanlar için ırksal

benzerliklerin, danışmanın cinsiyeti ya da diğer karakteristik özellikleri kadar önemli olmayacağını belirtmiştir.

Bir başka araştırmada da, alt ve orta sınıfa mensup siyahların, aynı sınıftan beyazlara oranla, kendilerini açıklama eğilimlerine ilaveten, siyah terapist tercih ettikleri ve danışma yardımından pek memnun olmadıkları bulunmuştur. Carkhuff ve Pierce (1967), kendi sosyal sınıf ve ırk niteliklerine sahip terapistlerle çalışan danışanların, kendilerini daha derinden incelemekte ve açıklamakta olduklarını belirtmektedirler. Terapistlerin de, kendi sosyal sınıf ve statülerine uygun düşen hastalara karşı daha olumlu duygular taşımakta oldukları görülmektedir. Uzmanlar, daha ziyade, yukarı sınıftan hastalarla ilgilenme ve alt sınıftan olanları asistanlara bırakma eğilimindedirler (Hollingshead ve Redlich, 1958; Akt: Tan, 1986).

Danışmanın ve danışanın ırksal benzerliklerinin etkisini ortaya çıkarmaya çalışan araştırmalar, etnik uyumun sonuçlarında her hangi önemli bir fark ortaya koymamıştır (Redfem ve Dancey, 1993).

Morris (2002)'e göre, son dönemlerde Amerikalı terapistler için sorun yaratan konulardan biri de, oldukça kötü ve korkunç olaylar nedeniyle ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan ve Amerika'ya göç eden; dolayısıyla da travma sonrası stres bozukluğu yaşayan göçmenlerdir. Bu göçmenler yalnızca yaşadıkları travmanın üstesinden gelmeye çalışmakla kalmamakta, aynı zamanda yabancı bir ülkeye gelmiş olmanın verdiği stres, aileden ayrılma, İngilizce bilmeme ve kendi geleneklerini yaşayamama gibi sorunlarla da karşılaşmaktadırlar. Bu kişilerle karşılaşan terapist, hastasının kültürü ile ilgili bazı özellikleri öğrenmek ve bir çevirmen aracılığıyla görüşmelerini sürdürmek zorundadır ve bu durum ideal bir terapi için oldukça güçtür.

Kültür ve sosyal sınıf farklarının danışma ilişkileri için yarattığı özellikler, genellikle konuşma farklılıkları, sosyal sınıfa has değer hükümleri ve sosyal sınıfın mensup olduğu toplum kültürüne bağlı değer hükümlerinden doğmaktadır. Tan (1986)'a göre, bu boyutlar, danışman ve danışan arasındaki danışma ilişkilerini şu veya bu şekilde etkileyebilir. O halde danışman, uğraştığı

danışanın mensup olduğu kültür ve sosyal sınıfa göre yaklaşımını ayarlayabilecek meslek esnekliğine sahip olmak zorundadır.

Morris (2002)'e göre etnik grupların zorluklarını gidermedeki en iyi çözüm, eninde sonunda, farklı kültürlerden gelen terapistler yetiştirmektir. Böylece, farklı etnik, kültürel ve ırksal gruplara ait olan kişiler eğer isterlerse kendi gruplarındaki terapistleri seçebilirler.

Vera ve diğerleri (1999)'nin yaptıkları bir araştırma da, hem benzerliklerin hem de farklılıkların danışma ilişkisinde olumlu etkiye sahip olduğu ve benzerliklerin, farklılıklardan daha güçlü algı etkisine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca, Vera ve diğerleri (1999)'ne göre danışanlar kendileri ve danışmanları arasındaki olumsuz farklılıkları keşfederlerse onların ilişkiye devam etme ihtimali teorik olarak azalabilir. Böylece muhtemelen böyle bir danışmanla danışmayı sona erdirirler. Bu durum, Kağıtçıbaşı (1992)'nin farklı fikre saygı, soyut bir şekilde değerli olarak kabul edilse bile, uygulamada bunun pek böyle olmadığı görüşü ile açıklanabilir.

Problem Cümlesi

Psikolojik danışmada, danışanla-danışman arasındaki cinsiyet, kültür, sosyo-ekonomik durum, meslek, eğitim ve gelir durumu gibi benzerlik ve farklılıkların danışan tarafından algılanması önemli görülmektedir. Lee ve Mixson (1995), etnik köken, yaş, cinsiyet, eğitim ve profesyonel tecrübe gibi danışman değişkenlerinin etkilerini yaptıkları araştırmanın amacının dışında tutmuşlardır. Ancak yine Lee ve Mixson (1995)'un belirttiğine göre, Flakerud ve Liu (1990) ve Gim ve diğerleri (1991) ise bu değişkenlerin gelecekteki çalışmalarda incelenmesini önemli görmüşlerdir.

Bu çalışmada, “Danışanların, danışmanlarını kendilerine benzer veya farklı algılamaları, danışmanlarını çekici, yetkin, dürüst ve empatik değerlendirmelerini etkilemekte midir?” sorusuna cevap aranmaktadır.

Amaç

Psikolojik danışmada, danışanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” algılamaları danışmanlarını “çekici, mesleğinde yetkin, dürüst ve empatik” olarak değerlendirmelerini etkilemekte midir? sorusu bu araştırmanın genel amacını oluşturmaktadır.

Bu temel amaç doğrultusunda söz konusu algılamalar, danışanların cinsiyet, yaş ve katıldıkları danışma seans sayısına göre farklılaşmakta mıdır? soruları da incelenecektir.

Alt Problemler

Araştırmanın genel amacı çerçevesinde şu sorulara cevap aranmıştır:

1.1. Danışanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” algılamaları, danışmanlarını “çekici” olarak değerlendirmelerini etkilemekte midir?

1.2. Danışanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” algılamaları, danışmanlarını “yetkin” olarak değerlendirmelerini etkilemekte midir?

1.3. Danışanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” algılamaları, danışmanlarını “dürüst” olarak değerlendirmelerini etkilemekte midir?

1.4. Danışanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” algılamaları, danışmanlarını “empatik” olarak değerlendirmelerini etkilemekte midir?

2.1. Danışman, “çekicilik” alt boyut puan ortalamaları, danışanın cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?

2.2. Danışman, “yetkinlik” alt boyut puan ortalamaları, danışanın cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?

2.3. Danışman, “dürütlük” alt boyut puan ortalamaları, danışanın cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?

2.4. Danışman, “empatik eğilim” puan ortalamaları, danışanın cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?

3.1. Danışman, “çekicilik” alt boyut puan ortalamaları, danışanın yaşına göre farklılaşmakta mıdır?

3.2. Danışman, “yetkinlik” alt boyut puan ortalamaları, danışanın yaşına göre farklılaşmakta mıdır?

3.3. Danışman, “dürüstlük” alt boyut puan ortalamaları, danışanın yaşına göre farklılaşmakta mıdır?

3.4. Danışman, “empatik eğilim” puan ortalamaları, danışanın yaşına göre farklılaşmakta mıdır?

4.1. Danışman, “çekicilik” alt boyut puan ortalamaları, danışanın katıldığı danışma seans sayısına göre farklılaşmakta mıdır?

4.2. Danışman, “yetkinlik” alt boyut puan ortalamaları, danışanın katıldığı danışma seans sayısına göre farklılaşmakta mıdır?

4.3. Danışman, “dürüstlük” alt boyut puan ortalamaları, danışanın katıldığı danışma seans sayısına göre farklılaşmakta mıdır?

4.4. Danışman, “empatik” eğilim puan ortalamaları, danışanın katıldığı danışma seans sayısına göre farklılaşmakta mıdır?

5.1. Danışman, “çekicilik” alt boyut puanları ile danışanın “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

5.2. Danışman, “yetkinlik” alt boyut puanları ile danışanın “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

5.3. Danışman, “dürüstlük” alt boyut puanları ile danışanın “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

5.4. Danışman, “empatik eğilim” puanları ile danışanın “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Önem

Çağımızdaki değişme ve gelişmelerin bir sonucu olarak artan psikolojik sorunların çözümüne yardım mesleği olan psikolojik danışma hizmetlerine ve uygulamalarına dünyada olduğu gibi ülkemizde de her geçen gün daha fazla ilgi ve ihtiyaç duyulmaktadır. Psikolojik danışmanın bu ihtiyacı karşılayabilmesi, daha etkili ve yararlı olabilmesi için bilimsel araştırmalar her geçen gün artmaktadır.

Danışan-danışman ilişkisine dayanan psikolojik danışmada danışanların danışmanı çekici, yetkin, dürüst ve empatik olarak görmeleri danışmayı önemli ölçüde etkilemektedir. Danışanların danışmanı çekici, yetkin, dürüst ve empatik olarak algılayıp algılamadıklarını inceleyen bu araştırma, danışmanların, danışanları tarafından nasıl algılandığını ve bu algının danışmaya etkisini görmelerini sağlayacaktır. Danışmanların danışanları tarafından nasıl algılandığı konusunda danışman eğitim programlarının hazırlanmasına yardımcı olacaktır. Etkili bir danışma süreci ile de danışanların danışmadan daha fazla yararlanmaları sağlanacaktır.

Ayrıca, bu çalışma psikolojik danışma alanında yeni araştırma ve araştırmacılara ışık tutacaktır.

Tanımlar

Danışma: Araştırmada danışma, bireysel psikolojik danışma olarak anlaşılacaktır.

Yılmaz ve Üre (1997)'ye göre danışma, "Öğrenci ya da öğrencilerle danışmanın yüz yüze gelerek çeşitli problemlere çözüm yolu aramak üzere kurdukları psikolojik bir ilişkidir."

Danışan: Problemlerine çözüm yolu aramak üzere psikolojik danışma yardımı talep eden bireydir.

Danışman: Psikolojik danışma alanında uzmanlık ve tecrübe kazanmış, psikolojik danışma yardımı verebilecek yeterliliğe sahip olan bireydir.

Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Hizmetler Yönetmeliği (2001)'ne göre de, Psikolojik Danışman, eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servisleri ile rehberlik ve araştırma merkezlerinde öğrencilere rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti veren, üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik ile eğitimde psikolojik hizmetler alanında lisans eğitimi almış personeldir.

Benzerlik: Danışanlar tarafından danışmana benzer olarak algılanan kişisel, gelişimsel, sosyal-ekonomik ve kültürel özelliklerdir.

Farklılık: Danışanlar tarafından danışmandan farklı olarak algılanan kişisel, gelişimsel, sosyal-ekonomik ve kültürel özelliklerdir.

Çekicilik: Danışmanın danışanın yaşantısının yakın olması, bazı sosyo-ekonomik belirleyiciler bakımından danışana benzemesidir. Egan (1994)'a göre, yardım sürecinde iyi bir ilişki kurulmuş ise, danışan, danışman hakkında olumlu ise, ona saygı duyuyorsa, danışmanı bir bakıma kendine uygun görüyorsa, onun tarafından beğenilmek istiyorsa; danışmanı çekici bulacaktır.

Yetkinlik: Danışmanın mesleğindeki ustalığını, uzmanlığını ifade etmektedir.

Uzmanlık, danışanın, danışmanın kendisine yardım etme yeteneğine, becerisine veya bilgisine sahip olduğuna inanması demektir. Danışanın, danışmanın problemlerine yanıt olabilecek veya yanıtları bulabilmesine yardımcı olabilecek bilgilere sahip olduğunu varsaymasıdır (Egan,1994).

Dürüstlük: Danışanın danışmana güven duymasıdır.

Güven de, ilke olarak gizlilik demek değildir. Egan (1994)'a göre, danışman, güvenilir olduğunu, gizliliği sağlayarak, içten samimi ve açık olarak, saygı göstererek gerçekçi davranışlar sergileyerek göstermelidir.

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN ve ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, araştırmanın konusu olan “Danışanların Danışmanlarıyla Olan Benzerliklerini ve Farklılıklarını Algılamaları ve Değerlendirmeleri”ne ilişkin yapılmış çalışmaların özetleri sunulmuştur.

Vera, Speight, Mildner ve Carlson (1999), “Danışanların Danışmanlarıyla Olan Benzerliklerini ve Onlardan Farklılıklarını Algılamaları ve Değerlendirmeleri” konulu bir çalışmada, açık uçlu sorular yardımıyla danışanların danışmanlarından benzer ve farklı olduğu yönlerini, bu benzerlik ve farklılıkların danışma ilişkisini ne kadar etkilediğini ve danışma ilişkisi üzerindeki etkinin iyi, kötü ya da nötr olup olmadığını anlamaya çalışmışlardır. Araştırmada, danışanlar hangi tür benzerlik ve farklılıkları algılar?, Benzerlik ve farklılıkların her birinin algı önemi nedir?, Her bir benzerlik ve farklılığın danışma üzerindeki algı etkisi nedir? soruları incelenmiştir. Ayrıca, seans sayıları, benzerliklerin farklılıkların çeşidi, çalışma ittifakının kuvveti ve danışmanların yeterliliğinin algılanması arasındaki ilişkileri anlama amacı güdülmüştür.

Araştırma bulguları bireysel terapiye katılan 47 danışana sorulan sorularla elde edilmiştir. Danışanların %74’ü bayan, %26’sı erkek, yaş ortalaması 37, %68’i Kafkasyalı, %17’si Afrikalı Amerikan, %6’sı İspanyol, %2’si Amerikan, %6’sı farklı ırk ve etnik kökene sahiptir ve ortalama seans sayısı 18’dir.

Araştırmada, katılımcıların yaş, cinsiyet, ırk ve seans sayısı bilgilerini elde etmek için kısa bir demografik anket kullanılmıştır. Benzerlik ve farklılıkları tespit etmek için açık uçlu “siz ve danışmanınızın benzer ve yakın olduğunuz üç önemli şeyi listeleyin” sorusu sorulmuş, her bir benzerliğin danışmanlarıyla ilişkilerini ne kadar etkilediğini anlamak için 7 maddelik Likert tipi ölçek (1=hiç, 7=çok) kullanılmış, katılımcılardan benzerliğin etkisinin iyi etki, kötü etki ya da etkisiz olarak algılayıp algılamadıklarını göstermeleri istenmiştir. Ayrıca

“benzerlikleri düşünmek ne kadar zordu” ve “farklılıkları düşünmek ne kadar zordu” soruları 7 maddelik Likert tipi ölçekle (1=hiç, 7=çok) sorulmuştur.

Araştırmada çalışma ittifakı kuvveti “Çalışma İttifakı Envanteri” (Working Alliance Inventory, WAI) (Horvath ve Greenberg, 1968) ile ölçülmüştür. 12 maddelik üç boyutu olan ölçek 7 maddelik Likert tipi ölçekle (1=asla, 7=her zaman) değerlendirilmiştir. Bu araştırmada sadece toplam puan kullanılmıştır. Yüksek puan güçlü çalışma ittifakını göstermiştir. “Çalışma İttifakı Envanteri (WAI)”ndeki danışan açıklamalarında güvenilirlik cronbach alfa, 0,93, örneklem üzerinde hesaplanan güvenilirlik tahmini 0,90 olarak bulunmuştur.

Danışanların, danışmanların uzmanlık, çekicilik ve güvenilirliğini algılamalarını değerlendirmek için “Danışman Değerlendirme Kısa Formu (Counselor Rating Form-Short Version, CRF-S)” (Corrigan ve Schmidt, 1983) kullanılmıştır. Ölçekte, 1’den (iyi değil) 7’ye (iyi) şeklinde 7’li Likert tipi 12 madde bulunmaktadır. Toplam rakama göre yüksek rakam olumlu danışma değerlendirmelerini göstermiştir. Corrigan ve Schmidt (1983), madde güvenilirliğini, çekicilik için 0,91, uzmanlık için 0,90 ve güvenilirlik için 0,88 olarak belirlemiştir. Örneklem için ise güvenilirlik 0,95 olarak bulunmuştur.

Araştırmada, danışan ve danışman arasında çok sık bahsedilen benzerlikler; anlaşılabilirlik (hoşluk), cinsiyet, insafılık, kişisel ilgiler ve dışa dönüklüktür. Kişisel faktörler, demografik benzerliklerden ya da kişisel vasıflardan iki kez daha fazla sıklıkta bahsedilmiştir. Terapideki roller az bahsedilmiştir.

Danışan ve danışman arasındaki çok bahsedilen farklılıklar ise, sinirlilik, terapideki roller, anlaşılabilirlik, cinsiyet ve eğitimidir. Algı farklılıkları göz önünde bulundurularak, katılımcılar kişilik özellikleri sıklığında demografik özellikleri de (cinsiyet, ırk, eğitim, din, seksüel yönelim, sosyo-ekonomik statü, medeni durum, fiziksel özellikler, yaş) ortaya koymuşlardır. McNemar testi kişilik özellikleri ve demografik değişkenler arasında sıklık konusunda önemli bir farklılık ortaya çıkarmamıştır. Terapideki roller ve kişisel özelliklerden sıklıkla bahsedilmiş, fakat her biri demografik ve kişilik farklılıklarından daha az sıklıkta bahsedilmiştir.

Araştırmada, danışanların %53'ü danışmanlarıyla aynı cinsiyetten, %56'sı aynı ırktan olmasına rağmen 47 kişiden 11 (%23)'i benzerlik olarak cinsiyeti, 2'si (%4) benzerlik olarak ırkı göstermiştir. Danışanların %47'si danışmanlarıyla farklı cinsiyetten ve %44'ü farklı ırktan olmasına rağmen 47 kişiden 10 (%21)'u farklılık olarak cinsiyeti, 4 (%9)'ü farklılık olarak ırkı göstermiştir.

Sayısal açıdan katılımcılar tarafından farklılıkları bulmanın benzerlikleri bulmaktan daha zor olduğu görülmüştür.

Terapötik ilişkilerde farklılıkların benzerliklerden daha az etkiye sahip olduğunu göstermiştir.

Katılımcılar tarafından belirtilen benzerliklerin %91'i ilişkide iyi etkiye, %2'si kötü etkiye sahip olduğu, %7'sinin ise etkisiz olduğu görülmüştür. Katılımcıların farklılık olarak algıladıkları etki ise %48'i iyi etki, %43'ü etkisiz, %9'unun ise ilişki üzerinde kötü etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Ki-kare analizleri, belirtilen her bir benzerliğin (örneğin, kişilik özellikleri, demografik değişkenler, kişisel vasıflar, terapidaki roller ve diğer) ilişki üzerinde nötr etkiden çok iyi etki olarak sınıflandırılması gerektiğini ortaya koymuştur. Belirtilen farklılıklardan sadece kişilik özellikleri ilişki üzerinde nötr etkiden ziyade iyi etki olarak sınıflandırılmış, bütün diğer değişkenler iyi ya da nötr olarak eşit algılanması gerektiği vurgulanmıştır.

Seans sayısının benzerlik ve farklılıklarla pek ilgisinin olmadığı görülmüştür. Terapidaki benzerlik ve farklılıklarda demografik değişkeni, kişilik özelliğini, kişisel vasfı ve rolü gösteren Beta büyüklüklerinin kayda değer olmadığı görülmüştür.

Danışanların %53'ü danışmanlarıyla aynı cinsiyette olmalarına rağmen, cinsiyet benzerlikleri belirtilmemiştir (örneğin, %23'ü cinsiyetten bahsetmiştir). Danışmanların kişilik özelliklerinin (anlaşılabilirlik-hoşluk, insiyatif) demografik özelliklerden iki kez daha fazla bahsedilmiş olması ilginç bulunmuştur. Ayrıca cinsiyet bahsedilen beş ana farklılığın bir tanesi olarak tespit edilmiştir.

Sinirliliği önemli bir farklılık gibi göstererek, danışanlar psikolojik olarak iyi olmayı danışmanın aranan bir özelliği olarak belirtmişlerdir. Terapideki rolleri önemli bir farklılık gibi göstererek, danışanların terapötik ilişkilerde bu farklılıktan haberdar oldukları anlaşılmıştır. Anlaşılabilirlik (hoşluk), danışmanın çekiciliğinin ve istenebilirliğinin bir göstergesi olarak anlaşılmıştır.

Danışanların tercihlerinin iyi nitelikli, sağlıklı ve eğitimli terapistlerden yana olduğu sonucuna varılmıştır.

Demografik farklılıklar, kişilik farklılıklarıyla aynı sıklıkta bahsedilmiştir. Demografik farklılıkların önemi, genelde farklılıkların benzerliklerden daha çok göze çarptığını iddia eden sosyal psikoloji teorisiyle açıklanabileceği belirtilmiştir. Bununla birlikte ırk ve cinsiyet farklılıklarının az bahsedildiği görülmüştür.

Araştırma, danışanların, danışmanlarının karmaşık kişilik özelliklerine uyum sağlarsa benzerlik olarak, danışmanlarının meslekleriyle ilgili özelliklerine uyum sağlarsa farklılık olarak belirttiklerini ortaya koymuştur. Danışanların, tercihlerinde demografik benzerliklerin daha önemli olduğunu savunan Goldberg tarafından yapılan çalışmalardan çok meslek özellikleri ve kişilik özelliklerinde yoğunlaştıkları görülmüştür.

Araştırmaya katılanlar, kendileri ve danışmanları arasındaki benzerliklerin iyi bir etkisi olduğunu göstermişlerdir. Benzerliklerin ilişki üzerinde nadir olarak kötü etkisinin olduğunun algılanması ilginç bulunmuştur. Benzerliklerin ilişki üzerindeki etkisinin olumlu olması yanında, bu etki ilişki üzerinde farklılıklara nazaran daha güçlü bir algılanmış etkiye sahip olduğu ifade edilmiştir.

Belirtilen farklılıklar ilişki üzerinde az görülen bir etkiye sahip olmasına rağmen, demografik özellikler, kişisel özellikler, terapi rolleri ve diğer farklılıkların iyi bir etkiye sahip olduğu belirtilmiştir. Kişisel farklılıkların ilişki üzerinde iyi yönde bir etkisi olduğuna daha fazla ihtimal verilmiştir.

Farklılıkların bulunmasının daha zor olduğu ve bunlar ifade edilirken genel olarak danışma üzerinde iyi bir etkisi olduğu ileri sürülmüştür.

Farklılıklar ya da benzerliklerin ilişki üzerinde olumsuz bir etkisinin olduğuna dair hiç bir kanıtın elde edilememesi ilginç bulunmuştur. Araştırmancın devam etmekte olan danışma sürecinde yapılmış olmasının böyle bir bulguya sebep olduğu oysaki danışanlar kendileri ve danışmanları arasındaki olumsuz farklılıkları keşfettiklerinde ilişkiye devam etme ihtimallerinin teorik olarak azalacağı ve muhtemelen böyle bir danışmanla danışmayı sona erdirecekleri ifade edilmektedir.

Danışanların, danışmanlarından memnun olduklarını ve onları “Danışman Değerlendirme Kısa Formu (Counselor Rating Form-Short Version, CRF-S)” ve “Çalışma İttifakı Envanteri (Working Alliance Inventory, WAI)”nde olumlu olarak değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Bu yüzden, benzerlik ve farklılıkları iyi ya da nötr olarak sınıflayan bulgunun, danışma ilişkisi kalitesinin bir göstergesi olabileceği vurgulanmıştır.

Ametrano ve Pappas (1996) tarafından yapılan, “Danışanların Danışmanları Algılama Şekilleri: Cinsiyetin ve Cinsel Rollere Yönelmenin Etkileri” konulu bir araştırmada, danışmanın cinsiyetinin ve danışmanların danışanları değerlendirme konusunda cinsel rol dağılımlarının etkisi araştırılmıştır. Araştırmada, eğitim gören danışmanların cinsiyetlerinin, üstlendikleri cinsel rollerin danışan açısından nasıl algılandığını ve danışmanlığı ne derece etkilediğini tespit etme amacı güdülmüştür.

Araştırmaya, danışmanlıkla ilgili bölümlerden mezun olan, profesyonel okul danışmanları ve farklı yerlerde danışmanlık yapmaya hazırlanan master seviyesinde 56 (%70)’sı bayan, 24 (%30)’u erkek toplam 80 kursiyer danışman katılmıştır. Katılımcılardan toplanan ayrıntılı kişisel veriler, “Kişisel Özellikler Anketi (Personal Attributes Questionnaire PAQ)”nden elde edilen sonuçlarla birlikte kullanılmıştır. Form alan kişilerin tanımlayıcı bilgilerini de içeren danışan verileri, danışanların danışmanlık deneyiminden memnun olup olmadıklarını ve danışmanlık değerlendirme formunun sonuçlarını belirleyen 4 maddeye cevap vermiştir.

“Kişisel Özellikler Anketi (Personal Attributes Questionnaire PAQ)” stajyer danışmanın cinsel rollere yönelimini ölçmek için kullanılmıştır. 40 özellik

bulunan ölçekte katılımcı kendisini en iyi tanıtan puanı seçebildiği F ve M formları kullanılmıştır. Hem F hem de M ölçeklerinde medyan'ın üstünde kalan kişiler çift cinsiyetli (androgynous) gruptur. M ölçeğinde ortalamanın üstünde kalıpta F ölçeğinde ortalamanın altında kalan kişiler erkeksi, F ölçeğinde ortalamanın üstünde kalıpta M ölçeğinde ortalamanın altında kalan kişiler bayan kategorisini oluşturmaktadırlar. Ayırt edilemeyenler kategorisini ise, her iki ölçekte de ortalamanın altında kalan kişiler oluşturmaktadır. Çift cinsiyetli grupta 27 kişi (17 bayan ve 10 erkek), erkeksi grupta 5 kişi (2 kadın ve 3 erkek), kadınsı grupta da 26 kişi (24 bayan ve 2 erkek) ve ayırt edilemeyenler de ise 7 kişi (5 bayan ve 2 erkek) bulunmaktadır.

Danışanlar tarafından algılanan danışmanın etkililiğini ölçmek için "Danışman Değerlendirme Kısa Formu (Counselor Rating Form-Short Version, CRF-S)" kullanılmıştır. Sosyal etkileri, etkililiğin özelliklerini, deneyimliliği ve güvenilirliği ölçmek için katılımcılardan, 7 puanlı Likert ölçeğinde danışmanların 12 pozitif özelliğini ne derece gösterdiklerini belirtmeleri istenmiştir.

Danışmanlık boyunca danışan memnuniyetini değerlendirebilmek için "Danışmanlık Değerlendirme Formu" geliştirilmiştir. Danışanlar, 5'li Likert ölçeği üzerinde yüksek fikir uyuşmazlığından yüksek anlaşmaya doğru ne derece yardım aldıklarını, arkadaşlarına da danışmanlarını ne derece önereceklerini ve gelecekle ilgili endişelerinde danışmanlarına ne dereceye kadar döneceklerini belirtmişlerdir.

Danışanların arkadaşlarını da bir danışmana gönderme konusunda istekli olup olmamalarında, cinsiyet ve cinsel roller arasındaki etkileşiminde payı olduğu ortaya çıkmıştır.

Sonuçlar, cinsel rol dağılımının ve cinsiyetin tek başına danışanların stajyer danışmanları nasıl algıladıklarını yeteri kadar açıklayamayacağını göstermektedir. Ayırt edilemeyen cinsel rol kategorisinde bulunan erkek danışmanların (düşük M ve düşük F) eşitlikçi danışmanlara (erkek ve kadınsı), kadınsı bayan danışmanlara ve ayırt edilemeyen bayan danışmanlara oranla danışanları tarafından arkadaşlarına tavsiye edilmeleri daha az bir ihtimaldir. Genellikle yüksek M sonucu olan erkek danışmanlar düşük M sonucu olan

erkek danışmanlara oranla danışanları tarafından arkadaşlarına daha çok tavsiye edilmektedirler.

Danışmanın cinsel rol dağılımının ve cinsiyetinin, danışanın danışmanını etkililik, uzmanlık ve güvenilirlik konularında algılamasında çok fazla bir fark yaratmadığı görülmüştür.

Sonuçlar benzer F ve benzer M skorları elde eden bayan ve erkek stajyer danışmanların danışanlar tarafından farklı algılandığını destekleyici niteliktedir.

Genel olarak danışmanların “Danışman Değerlendirme Kısa Formu (Counselor Rating Form-Short Version, CRF-S)” sonuçlarında çok az bir fark görülmüştür. Danışmanlar her üç ölçekten de yüksek sonuçlar almışlardır. Uzmanlık ölçüğü, en çok değişen ölçektir.

Araştırmacılar tarafından, gelecekte yapılacak çalışmalarda ilişki kurma aşamasının ötesine geçen danışmanlık ilişkilerinin araştırılması önemli görülmüştür.

Redfem ve Dancey (1993), “Empati: Empatinin Danışmanın Algılanması Konusunda Etkisi” konulu araştırmalarında danışmanın cinsiyetinin, etnik grubunun, empatik olup olmadığının danışanların danışmanları algılamasına etkisini incelemişlerdir.

Araştırmada, 48 kadın, 48 erkek toplam 96 üniversite öğrencisinden, siyah-beyaz, kadın-erkek, empatik ya da empatik olmayan danışmanları çekicilikleri, güvenilirlikleri ve uzmanlıkları konusunda değerlendirmeleri istenmiştir.

Araştırmada danışmanın empati derecesi (empatik olan ya da empatik olmayan), danışmanın etnik kökeni (siyah ya da beyaz), danışmanın cinsiyeti (kadın ya da erkek), katılımcı/danışman özelliği (aynı cinsiyet ya da farklı cinsiyet olma) olmak üzere 4 bağımsız değişken bulunmaktadır. Ayrıca danışmanın çekiciliği, uzmanlığı ve güvenirliliği olmak üzere 3 bağımlı değişken bulunmaktadır.

Araştırmada, katılımcıların danışmanları nasıl algılayıp değerlendirdikleri “Danışman Değerlendirme Kısa Formu (Counselor Rating Form-Short Version,

CRF-S)” (Barak and La Crosse, 1975) kullanılarak ölçülmüştür. Ölçek, uç noktaları bipolar sıfatlar olan 7 dereceli maddelerle danışmanın uzmanlık, güvenilirlik ve çekiciliğini ölçen 12 maddelik üç ölçekten oluşmaktadır. Ölçeğin toplam puanı 12 ile 84 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanlar ne kadar yüksek ise katılımcıların danışmanı değerlendirmeleri de/puanlamaları da o kadar yüksek olmaktadır. Corrigan ve Schmit ölçeğin güvenilirliğini, uzmanlık açısından 0,90, çekicilik açısından 0,91 ve güvenilirlik açısından 0,87 olarak tespit etmişlerdir.

Araştırmada, uzmanlık ve çekicilik konularında empatik olan danışmanlara empatik olmayan danışmanlardan daha fazla puan verilmiştir. Ancak güvenilirlik konusunda empatik danışmanlara empatik olmayanlardan daha fazla puan verilmemiştir. Ayrıca siyah ya da beyaz, kadın ya da erkek olsun empatik danışmanlara empatik olmayanlardan daha fazla puan verilmiştir. Danışanların empatik olan danışmanı tercih etme olasılıklarının yüksek olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Siyahi danışmanlar, beyaz danışmanlara göre hem önemli ölçüde daha çekici hem de daha uzman olarak değerlendirilmişlerdir. Ayrıca katılımcılar siyahi danışmanları beyazlardan daha güvenilir olarak değerlendirmişlerdir. Etnik kökenin danışman puanlama ölçekleri üzerinde yapılan puanlamalarda önemli etkisinin bulunduğu ortaya çıkmıştır.

Danışmanın cinsiyetiyle empatik ifade arasında önemli bir etkileşim bulunamamıştır. Empatik ifade danışmanın cinsiyetiyle ilişkili değildir. Katılımcılar tarafından “Danışman Değerlendirme Kısa Formu (Counselor Rating Form-Short Version, CRF-S)”na verilen puanlar üzerinde ne danışmanın cinsiyeti ne de danışman/katılımcının cinsiyetinin etkisi olmuştur.

Bu çalışmadan hem danışanların hem de potansiyel danışanların danışmanı değerlendirmesinde empatinin önemli rol oynadığı sonucu çıkarılmıştır. Ayrıca değerlendirmelerinin danışman etnik kökeniyle ilgili bilgiden de oldukça etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak danışman ve danışanın cinsiyet eşleştirmesinin önemli olduğu önermesi bu çalışmayla desteklenmemiştir. Empatik olma ve empatik olmama gibi yaklaşımlarına göre

kadın ya da erkekler, danışman değerlendirme formunda katılımcılar tarafından önemli ölçüde farklı değerlendirildiği hipotezi de desteklenmemiştir.

Danışmanın ve kursiyer danışmanların cinsiyetlerinin danışman değerlendirmelerinde önemli bir etkisinin olmadığı ortaya çıkmıştır. Danışmanın merhametli olup olmamasının, öğrencilerin danışmanları değerlendirmelerinde önemli bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır. Siyahi danışmanlar, çekicilik, güvenilirlik ve uzmanlık konusunda beyaz danışmanlardan daha yüksek puan almışlardır. Ayrıca empatik tutumlar geliştiren danışmanlar her üç alanda da (çekicilik, güvenilirlik, uzmanlık) en yüksek puanları almışlardır.

Araştırmacılar tarafından, danışan-danışman ilişkisinde ortak değerlerin onaylandığı kültürlerin üyeleri olmaları gerektiği vurgulanmış, eğer danışman kültürel farklılıklardan habersizse danışana olumsuz tepkiler verebileceği belirtilmiştir.

Mellott, DeStefano, Bloomfield ve Kavcic (1999), psikolojik problemler konusunda danışman ve danışanların bakış açıları arasındaki uyumu ve bunun danışmanlık sonuçlarındaki etkilerini araştırmak amacıyla “Danışan ve Danışmanların Psikolojik Problemleri Algılamaları Arasındaki İlişki ve Danışmanlık Sorunları” konulu bir araştırma yapmışlardır.

Bu çalışmanın amaçları, psikolojik problemlerin tedavisi ve sebepleriyle ilgili olarak danışmanların ve danışanların anlayışlarını araştırmak, danışman ve danışan anlayışlarındaki uyumu tespit etmek, anlayış benzerliğinin danışmanlık memnuniyetine ve okula uyum sağlamada etkili olup olmadığını tespit etmektir.

Bir üniversitenin danışmanlık ve araştırma merkezinden yardım alan üniversite ve lise öğrencileri ile mezun olan 13 erkek ve 68 bayan toplam 81 öğrenci bu çalışmaya katılmışlardır. Katılımcıların çoğu Avrupalı Amerikalı farklı etnik gruplara katılan insanlardır. Danışmanların 7’si erkek 7’si bayandır.

Araştırmada cinsiyet, etnik grup, yaş, medeni hal ve sınıf ortalamaları konularında bilgi toplamak amacıyla “Demografik Veri Formu”, danışmanın cinsiyeti, ırkı, deneyim süresi, yaşı, eğitim seviyesini içeren bilgileri toplamak amacıyla da “Danışman Demografik Formu” kullanılmıştır. Araştırmada, danışanın probleminin sebepleri ve tedavi yöntemi hakkındaki düşüncelerini

tespit etmek amacıyla “Psikolojik Problemler Hakkındaki Düşünceler Anketi (Opinions about Psychological Problems OPP)”, danışmanların nedensellik ve danışanların tedavileri konusunda ne düşündüklerini ölçmek için “Psikolojik Problemler Hakkındaki Düşünceler Anketi–Danışman Formu (Opinions about Psychological Problems-Counselor Form OPP-CF)”, öğrencilerin okula uyumlarını değerlendirmek için “Öğrencilerin Yüksekokula Uyum Anketi (Student Adaptation to College Questionnaire SAÇQ)” kullanılmıştır. Danışmanın etkililiğini, uzmanlığını ve güvenilirliğini ölçmek için ise danışman değerlendirme formu “Danışman Değerlendirme Kısa Formu (Counselor Rating Form-Short Version, CRF-S)” kullanılmıştır. Danışanın danışmanlıktan memnuniyetini ölçmek için “Danışan Memnuniyet Anketi” geliştirilmiştir.

Araştırma sonucunda danışan ve danışmanların psikolojik problemler konusunda aynı fikirde olmalarının danışmanlık sonuçları üzerinde pek etkili olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, danışmanlarla danışanların tedaviyi içeren konularda aynı fikirde olmalarının danışmanlıktan alınan memnuniyeti pek de etkilemediği görülmüştür.

Danışmanlar ve danışanlar problemlerin nedenlerine farklı açılardan bakmışlar ve farklı tedavi şekillerini desteklemişlerdir. Danışmanlarıyla aynı fikirde olan danışanların, danışmanlarını daha pozitif algıladıkları, daha memnun oldukları ve okula daha rahat uyum sağladıkları belirtilmiştir. Danışmanlık sonuçlarının uyum seviyelerini etkilediği vurgulanmıştır.

Bu çalışmada üniversite danışmanlık personeline, danışmanlar ve danışanların tedavi yöntemleri konusunda benzer fikirlere sahip olmasalar bile danışmanın etkili olduğu, danışanların geleneksel yöntemleri daha çok tercih ettikleri, danışmanların insancıl yaklaşımlar konusunu açıkça desteklemelerinin danışan ve danışmanlar arasında tedavi edici bir ilişkinin gelişmesine yardımcı olabileceği, bu durumda danışanların danışmanları hakkında daha olumlu anlayışlara sahip olabilecekleri konularında bilgiler verilmiştir.

Tryon (1987), “Danışanların ve Danışmanların Birbirlerini Algılayışları” konulu araştırmasında, başlangıçta terapistlerin nasıl algıladığını ve danışanları tarafından nasıl algılandığını incelemiştir.

Üniversite öğrencisi danışanlarla yapılan ilk danışma seanslarından sonra, bir üniversite danışma merkezinde çalışan 6 psikoterapi stajyeri, danışana karşı duygularını sıraladıkları ve görüşmenin ne kadar başarılı yürütüldüğünü gösteren değerlendirmelerini içeren Terapist Bireysel Tepki Anketi (Therapist Personal Reaction Questionnaire TPRQ)'ni doldurmuşlardır. Danışman çekiciliği, uzmanlığı ve güvenilirliği algısını değerlendirildiği “Danışman Değerlendirme Kısa Formu (Counselor Rating Form-Short Version, CRF-S)” 133 danışan tarafından tamamlanmıştır.

Bulgular, danışanların, danışmanı başlangıç seanslarında yararlı olarak algıladıklarında “Danışman Değerlendirme Kısa Formu (Counselor Rating Form-Short Version, CRF-S)” uzmanlık ölçütlerinde yüksek değerlendirdiklerini göstermiştir. Hem danışanların hem de danışmanlar başlangıç oturumunda danışmanların işlerini iyi yaptıkları konusunda görüş birliğine varmışlardır. Sonuçlar, ilk seanslarda danışmanlar eğer danışanı sorunlu gördülerse ya da onların problemini çözemedilerse başlangıçta uzmanmış gibi görüldüğünü göstermiştir. Stajyer danışmanlar, danışanlarının kendi kendilerine yardım edebileceğini söyledikleri zaman, danışanlar danışmanı yetersiz, yeteneksiz bulmuşlardır. Bu sonuçlar, başlangıçta danışmanların danışanların kaygılarını tanımaya yönelik eğitiminin ne kadar önemli olduğunu göstermiştir.

Hayslip ve Schneider (1985), danışman tercihinde danışman-danışan yaş sorununu yardım için belirleyici kabul ederek “Danışan Memnuniyeti Üzerine Yakın İlişkilerde Danışman-Danışan Yaş Benzerliği ve Problem Sunumunun Etkisi” konulu bir araştırma yapmışlardır.

Bu araştırmada, yaşları 18 ve 31 arasındaki 48 bekar, 48 evli bayan, bir terapistin kişiler arası yakınlıkla ilgili çeşitli problemleri olan 3 danışanla olan görüşmesinin olduğu video kayıtlarını incelemişlerdir. 61 ve 73 yaşlarındaki iki yaşlı bayan ve 26 ve 34 yaşlarındaki iki genç bayan danışman olarak görev almışlardır. Daha sonra danışan memnuniyet formunu doldurmuşlar, Danışman Dereceleme Kısa Formu kullanılarak danışmanın çekicilik, uzmanlık ve güvenilirliğini belirlemişlerdir.

Araştırma sonuçları, zaman yönetimi söz konusu olduğunda genç danışmanların yaşlılara tercih edildiğini göstermiştir. Daha yakın ilişkileri vurgulayan problemler için danışmanın yaşına bağlı herhangi bir tercih olmadığı belirtilmiştir. Danışman uzmanlığı, çekiciliği ve güvenilirliği hakkındaki verilerin analizi, danışmanlar arasındaki bireysel farklılıklar, danışan memnuniyetine etki ediyormuş gibi görünmesine rağmen kronolojik yaşın daha genç danışanların olası danışman nitelikleri algısında bir faktör teşkil etmediği ortaya çıkmıştır.

Nerison ve Claiborn (1990), algılanmış danışman çekiciliğine dair sözel ve sözel olmayan ifadeleri inceledikleri bir alan çalışması olan “Danışman Çekiciliği, Benzerliği ve Seansların Etkisi” konulu araştırma, algılanmış danışman çekiciliği ile seanslar arasındaki ilişkiyi ve danışanın terapötik seans niteliği algısı ile seanslar hakkındaki duyguları arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmıştır.

Her biri farklı bir danışmanla görüşen üniversite danışma merkezindeki danışanlar, danışmanlarını çekicilik ve seans etkisi ile ilişkilendirerek davranışsal ifadeler çerçevesinde sıralamışlardır. Danışanlar çekicilik açısından benzerlik, uzmanlık ve güvenilirlik ölçümlerini Danışman Dereceleme Ölçeği Kısa Formunu doldurarak belirtmişlerdir. Ayrıca, danışanlar, danışmanın 6 sözel ve sözel olmayan ifadesinin önemini ölçmek için karşılaştırma formunu ve danışmanın danışan üzerindeki etkisini ölçmek için Seans Değerlendirme Anketini seans arasında tamamlamışlardır.

Sonuçlar, danışmanın sözel olmayan davranışlarının sözel davranışlarına oranla daha göze çarpıcı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Algılanmış danışman çekiciliği, seans etkisi ile ilişkilendirilmemiştir. Fakat uzmanlık ve güvenilirlik ilişkilendirilmiştir. Danışanın, danışmana benzerliği, tek bir seans etkisi değerlendirmesi ile birleştirilmiştir.

Lee ve Mixson (1995), Asyalı ve Beyaz danışanların, danışmanlık anlayışları arasındaki farkları araştırmak amacıyla “Asyalı ve Beyaz Danışanların Danışmanlığın Etkinliğini Algılamaları” konulu bir araştırma yapmışlardır. Araştırmada, Asyalı danışanlar aldıkları danışmanlığı beyaz danışanlardan farklı mı algılıyorlar? sorusuna cevap bulabilmek için Amerikan

Üniversitesinin danışmanlık merkezinden elde edilen veriler incelenmiştir. Ayrıca, alınan danışmanlığın faydaları, danışanların danışmanları hakkındaki düşünceleri ve danışanların danışmanlık deneyimine verdikleri diğer tepkiler de incelenmiştir.

Bir üniversitenin danışmanlık merkezindeki 73 Asyalı ve 255 Beyaz danışanın anket cevapları ile danışmanlığa olan tepkilerini karşılaştırmışlardır.

Araştırmadan elde edilen demografik anket verilerine göre Asyalıların beyazlardan oldukça genç oldukları, daha düşük akademik sınıfta oldukları, üniversiteye daha az devam ettikleri, yalnız oldukları, Amerikan vatandaşı olma ihtimallerinin düşük olduğu tespit edilmiştir.

Danışmanlığın yararları, danışmanın özellikleri, danışmanlık tecrübesine genel tepkiler ve değerlendirmelerle ilgili olarak bir anket uygulanmıştır. Anket sonuçlarına göre danışmanlarının önemli ölçüde daha az yetenekli olduğunu söyleyen Asyalı öğrenciler, danışmanlarına geri dönme konusunda isteksizdirler ve kişisel-sosyal-duygusal konularda danışmanlığın etkililiği konusunda beyaz öğrencilerden daha az puan verip değerlendirme yapmışlardır. Asyalıların kariyer-mesleki konularda yardım isteme olasılıkları daha fazla bulunmuştur. Ayrıca Asyalı öğrencilerin beyaz öğrencilerden daha az seansa katıldıkları tespit edilmiştir.

Danışmanlar ve danışmanlık sürecinin değerlendirilmesi her 2 etnik grup açısından da genel olarak olumlu bulunmuştur. Ancak Asyalı öğrenciler aldıkları danışmanlık yardımını kişisel-sosyal-duygusal konular açısından daha az faydasız olarak değerlendirmişler ve beyaz öğrencilere göre danışmanlarını da daha az yetenekli olarak değerlendirmişlerdir. Asyalı öğrencilerin danışmanları da yetenezsiz algıladıkları tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda, danışmanlık eğitimi ve tecrübesi gibi konularda çok kültürlü bir danışmanlık kabiliyeti/tecrübesinin kesinlikle gerekli olduğu vurgulanmıştır.

Vogel, Epting ve Wester (2003), tarafından yapılan “Danışmanların Erkek ve Kadın Danışanları Algılamaları” konulu bir araştırmada, genel olarak danışmanlar danışanlarını nasıl algırlar?, Özel olarak danışmanlar kadın ve

erkek danışanlarını nasıl algırlar? sorularına cevap aranmıştır. Bu araştırmada, üniversite danışma merkezindeki danışmanlar tarafından yazılan arşiv raporları kullanılmıştır. Bu alandaki nitel metotların kullanılmasının yararlarına ek olarak arşiv raporları yerleşme teorisinin temel ilkeleri kullanılarak analiz edilmiştir. Arşiv bilgisi, özellikle arşiv raporları cinsiyet araştırmaları için yararlı bilgi kaynakları olarak görülmüştür.

Üniversite danışma merkezi arşivinden 31'i bayan, 28'i erkek danışmanlar tarafından yazılmış ve 37'si bayan, 22'si de erkek danışanlara ait 59 rapor alınmıştır. Raporlar, öncelikle üç grup (kadın, erkek, belirsiz) olarak kodlandıktan sonra danışmanların kadın ve erkek danışanları algılayışlarında ortaya çıkan farklar ve danışman algılamalarında cinsiyetler arasındaki farkları analiz için kadın danışman-kadın danışan, kadın danışman-erkek danışan, erkek danışman-kadın danışan, erkek danışman-erkek danışan şeklinde yeniden kodlanmıştır.

Danışmanların, danışanları kadın danışanlar, erkek danışanlar, bilinmeyenler olmak üzere üç grupta algılamaları rapor edilmiştir.

Üç grubun tümünde danışmanların danışanlarını tanımlamalarında dikkate değer bir tutarlılık bulunmuştur. Bu durum, danışmanların danışanların tüm işlevlerini açıklama çabaları ve danışmanların, danışmanın ne olduğu ya da danışma ilişkilerinin nasıl olduğunu tanımlama girişimleridir.

Danışmanların danışanlarını tanımlamalarında terapinin olumlu sonucu azaltıp/artıran danışan özellikleri, terapiyi olumlu etkileyen özellikler “sözel, açık, umut verici, motive olmuş, hoşça giden, içi dışı bir, değişime açık, sağduyulu, soruları cevaplamaya hazır”, terapiyi olumsuz etkileyen danışan özellikleri ise; “suçlu, kaçınan, karmaşık mesajlar veren, en az bilgi veren, ilerlemelere karşı direnen, değişime açık değil, sınırlı derecede kendini gösteren, çekingen, büyük çaba gerektiren” özellikler olarak tespit edilmiştir. Genel olarak olumlu özellikler değişime açık ve dürüstlüğe karşı istekli olanlar için, olumsuz özellikler ise kendini keşfetmeye karşı daha az istekli olanlar için belirtilmiştir.

Danışmanlar, danışanların konuşabilecekleri ve bağlanabilecekleri birisinin önemini vurgulamışlardır. Örneğin, “biriyle konuşmayı özlemek,

arkadaşlardan destek almak, sosyal destekten izole olmak gibi durumları tespit etmişlerdir. Danışmanlar, etkinin derecesini belirtirken, danışanın ne zaman duyguya karşılık verdiği ve ne zaman bunu ifade ettiğini örneğin, “etki oldukça büyük, duygu ve düşünce derinliği, fazla etki görülmedi, düzleştirilmiş etki” gibi fark edebildiklerini belirtmişlerdir. Duygusal ifadelerin derecesini fark ederken danışmanlar, aynı zamanda, danışanların belli bir duygu miktarını göstermelerini ya da hisleri hakkında açık olmanın iyi olduğunu anlattıkları görülmüştür.

Danışmanların kadın danışanları algılamalarını anlamak için iki grubun tanımları karşılaştırıldığında çoğu alanda danışmanların kadın ve erkek danışanları benzer olarak algıladıkları tespit edilmiştir. Tanımlarda derece bakımından birkaç fark ortaya çıkmıştır. Danışmanların verilerinden cinsiyet ayrımı yapan kategori veya tema çıkmamıştır. Aslında farklı olan ilgi, dikkat belli konuların tanımlanmasında harcanan zamanın kadın ve erkek danışana göre değişmesidir.

Araştırmada, danışman ve danışanın cinsiyetleri arasındaki ilişki ve danışmanların erkek ve kadın danışanları algılayışları incelenmiştir. Kadın danışmanlar erkeklere göre danışanların olumlu kişisel özelliklerini bulmada daha çok eğilimlidirler. Ayrıca kadın danışmanlar destekleme ve ifade etme konularında genel olarak bütün danışanlarla, özel olarak ta kadın danışanlarla ilgilendikleri tespit edilmiştir. Kadın ve erkek danışmanlar, duyguya odaklanmada fark göstermemelerine rağmen kadın danışmanlar, erkek danışanlarda duygu ifadesini fark etme ve rapor etmede erkek danışmanlara göre daha iyidirler. Kadın danışmanlar özellikle erkek danışanların başkalarıyla ilişki kurmalarındaki zorlukları daha çok bulmuşlardır. Buna karşılık erkek ve kadın danışmanlar destekleme ve danışanın karşılaştığı problemleri görmede eşit olmalarına rağmen, erkekler kadınlara göre kalıplaşmış cinsiyet konularıyla uğraşan danışana nasıl yaklaşıp yardım edileceği konusunda yoğunlaşmaktadırlar.

Araştırma sonuçları danışmanların kadın ve erkek danışanları algılamalarındaki önyargısız girişimlerine rağmen bazı farkların olabileceğini

göstermektedir. Kendini ifade etme teması bayan danışmanla çalışan bayan danışmanlarda ve zorluk teması erkek danışmanlarla çalışan bayan danışmanlarda kullanılmıştır. Ayrıca erkek danışmanlar fark algılayana kadar bunları uygulamaları da, bayan danışmanlara göre danışana kalıplaşmış yollar önermede daha isteklidirler. Bu sonuçlar göre, muhtemel kasıtsız önyargılar danışmanın algılamasını etkilediği vurgulanmıştır.

Bu araştırmanın bulguları, çoğu danışmanın kadın ve erkekleri benzer algılamalarına rağmen, araştırmacılar, cinsiyetin danışma ilişkisini ve sürecini etkileyen bir dinamik olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, gelecek araştırmalarda da araştırma sonuçlarının yeniden incelenmesi ve danışmanların algılamalarını, bireysel farklar ve değişkenlerin (ırk, etnik yapı, dini inanış, cinsellik) danışmanın algılayışını etkileyip etkilemediğinin araştırılmasını önermişlerdir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi konularında açıklamalara yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Psikolojik danışmada, danışan-danışman benzerlik ve farklılıklarının danışmanın çekici, yetkin, dürüst ve empatik algılanmasına etkisini inceleyen bu araştırma, genel tarama modelinde desenlenmiş, ilişkisel tarama yapılmıştır.

Araştırmada, danışanların, “cinsiyet, yaş ve katıldıkları danışma seans sayısı” bilgilerini tespit etmek amacıyla “Bilgi Formu”; “danışan-danışman benzerlik ve farklılıklarını” tespit etmek amacıyla da “Benzerlikleri ve Farklılıkları Algılama Formu” uygulanmıştır. Danışmanın “çekicilik, yetkinlik ve dürüstlük” özelliklerinin nasıl algılandığını belirlemek amacıyla “Danışman Dereceleme Ölçeği”; danışmanın “empatik eğilimlerinin” nasıl algılandığını belirlemek amacıyla da “Empati Skalası” kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Konya İl merkezi Meram, Selçuklu ve Karatay ilçelerindeki ortaöğretim okulları Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisleri ile Selçuk Üniversitesi Sağlık Merkezleri bünyesindeki Öğrenci Psikolojik Danışma Merkezlerinden bireysel psikolojik danışma yardımı alan danışanlar oluşturmaktadır. Çalışma grubunda, tesadüfi yöntemle seçilen 340 gönüllü danışan bulunmaktadır.

Çalışma grubunu oluşturan danışanların bazı değişkenler açısından dağılımları tablolar halinde gösterilmiştir.

Tablo 1’de çalışma grubunu oluşturan danışanların cinsiyete göre dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 1
Çalışma Grubunu Oluşturan Danışanların
Cinsiyete Göre Dağılımları

CİNSİYET		Toplam
Erkek	N	114
	%	33,5
Kız	N	226
	%	66,5
Toplam	N	340

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmanın çalışma grubu, 114 (%33,5)’ü erkek, 226 (%66,5)’sı kız olmak üzere toplam 340 kişiden oluşmaktadır. Çalışma grubunun çoğunluğunu kızların (226, %66,5) oluşturduğu görülmektedir. Her ne kadar araştırmaya katılan danışanların cinsiyetleri olabildiğince eşit tutulmaya çalışılmış olsa da öğrencilerin çalışmalara gönüllü katılımı ilkesine uyulması nedeniyle erkeklerin sayısı kızlara göre daha düşük kalmıştır.

Ayrıca, Morris (2002)’e göre, kadınlar ve erkeklere kıyasla psikoterapiye daha sıcak bakmaktadırlar. 1977 yılında tüm kadınların %5,6’sı, psikolojik sorunlarının tedavisi için gezici sağlık merkezlerine başvurmuşlardır. Bu oran, erkekler için ise %3,5’dir (Russo, 1985). Benzer bir bulgu da 1980 yılı ulusal istatistiklerinde görülmüştür. Bu istatistiklere göre, psikolog ve psikiyatristlerin gördüğü hastaların %60’ı kadındır (Williams, 1987).

Çalışma grubunu oluşturan danışanların cinsiyet ve yaşa göre dağılımları da Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2
Çalışma Grubunu Oluşturan Danışanların
Cinsiyet ve Yaşa Göre Dağılımları

CİNSİYET		YAŞ		Toplam
		15 – 18	19 ve sonrası	
Erkek	N	92	22	114
	%	80,7	19,3	100
	Yaş %	31,9	42,3	33,5
Kız	N	196	30	226
	%	86,7	13,3	100
	Yaş %	68,1	57,7	66,5
Toplam	N	288	52	340
	%	84,7	15,3	100
	Yaş %	100	100	100

Tablo 2’de görüldüğü üzere araştırmanın çalışma grubunu oluşturan erkek danışanların 92 (%80,7)’si 15-18, 22 (%19,3)’si 19 ve sonrası yaşlarda, kızların ise, 196 (%86,7)’si 15-18, 30 (%10,6)’u 19 ve sonrası yaşlarda bulunmaktadır.

Çalışma grubunu oluşturan danışanların 288 (%84,7)’i 15-18, 52 (%15,3)’i 19 ve sonrası yaşlardadır. Araştırmanın çalışma grubunun çoğunluğu 15-18 (288, %84,7) yaşlarındaki danışanlardan oluşmaktadır.

Çalışma grubunu oluşturan danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre dağılımları Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3
Çalışma Grubunu Oluşturan Danışanların Katıldıkları Danışma Seans Sayısına Göre Dağılımları

DANIŞMA SEANS SAYISI		TOPLAM
1 - 2 seans	N	126
	%	37,0
3 - 4 seans	N	123
	%	36,2
5 ve daha fazla seans	N	91
	%	26,8
TOPLAM	N	340
	%	100

Tablo 3’de görüldüğü gibi çalışma grubunu oluşturan danışanların 126 (%37,0)’sı 1-2 seans, 123 (%36,2)’ü 3-4 seans, 91 (%26,8)’i 5 ve daha fazla seans danışma oturumuna katılmışlardır. Danışanların çoğunluğunun 1-2 seans danışmaya katıldığı görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, verileri toplamak amacıyla dört araç kullanılmıştır. Bunlar;

1. Danışanların, “cinsiyet, yaş ve katıldıkları danışma seans sayısı” bilgilerini tespit etmek amacıyla “Bilgi Formu”,

2. Danışanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” mı algıladıklarını tespit etmek için “Benzerlikleri ve Farklılıkları Algılama Formu”,

3. Danışmanın “çekicilik, yetkinlik ve dürüstlük” özelliklerini nasıl algıladıklarını belirlemek amacıyla “Danışman Dereceleme Ölçeği”,

4. Danışmanın “empatik eğilimlerini” nasıl algıladıklarını belirlemek amacıyla da “Empati Skalası”dır.

Bu araçlarla ilgili kısa bilgiler aşağıda verilmiştir:

“Bilgi Formu”: Danışanların, “cinsiyet, yaş ve katıldıkları danışma seans sayısı” bilgilerini tespit etmek için hazırlanan form kapalı uçlu 3 maddeden oluşmaktadır.

“Benzerlik ve Farklılıkları Algılama Formu”: Vera ve diğerleri (1999) tarafından yapılan bir araştırmada elde edilen verilerden yararlanılarak hazırlanan formda 14 ifade bulunmaktadır. Her bir ifade ile ilgili olarak “Tamamen Benim Gibi (2)”, “Kararsızım (0)”, “Tamamen Benden Farklı (-2)” şeklinde üçlü dereceleme kullanılmıştır. Vera ve diğerleri (1999)’nin yaptıkları bir araştırmada, katılımcılar kendileri ve danışmanları arasındaki benzerliklerin terapötik ilişki üzerinde iyi bir etkisinin olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılar tarafından belirtilen benzerliklerin %91’inin ilişkide iyi etkiye, %2’sinin kötü etkiye sahip olduğu, %7’sinin ise etkisiz olduğu görülmüştür. Yani katılımcılar tarafından listelenen benzerliğin terapötik ilişkide olumlu bir etkisinin olduğu görülmüştür. Bu araştırmada da “Tamamen Benim Gibi”, diyenlerin danışmadan memnun kaldıkları kabul edilmiştir.

“Danışman Dereceleme Ölçeği –S (Kısa Form)”: Barak ve La Crosse (1975)’nin geliştirdiği asıl formun revize ve modifiye edilmiş şeklidir. Ölçek, Strong (1968)’un “danışma kişilerarası etkileşim sürecidir” görüşüne dayanmaktadır. Sosyal psikoloji tutum literatürüne göre Strong, çekici, usta ve dürüst olarak algılanan danışmanların danışanlar üzerinde daha etkili olduğunu ileri sürer (Ellingson ve Galassi, 1995).

Ölçek, çekicilik, yetkinlik ve dürüstlük boyutlarını değerlendirebilmek için Likert tipi (1- den 7 ye) en azdan çok fazlaya kadar derecelenebilecek bir formdur. Her bir özellik için dört tane sıfat kullanılmıştır. “Çekiciliği” belirlemek için, “arkadaşça-cana yakın, beğenilen, sosyal ve sıcakkanlı” sıfatları; “Yetkinliği” belirlemek için, “tecrübeli, hazırlıklı, becerikli ve uzman”; “Dürüstlüğü” belirlemek için ise “doğru sözlü, güvenilir, saygılı ve dürüst” sıfatları kullanılmıştır. Bu araştırmada ustalık, yetkinlik olarak ifade edilmiştir.

Testin güvenilirliği ve geçerliği, Corrigan ve Schmidt (1975), tarafından uzun form kullanılarak test edilmiş ve çekicilik için maddeler arası güvenilirlik

0,89; ustalık için 0,85 ve dürüstlük için 0,82 düzeyinde bulunmuştur (Akt: Ellingson ve Galassi, 1995).

Ülkemizde, Üre (2001) tarafından yapılan bir araştırmada kullanılan ölçeğin, her bir boyutu için iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları, çekicilik için 0,77, ustalık için 0,67 ve dürüstlük için 0,88 olarak hesaplanmıştır.

Danışman Dereceleme Ölçeği –S'nin bu araştırmada hesaplanan iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı 0,70 olarak hesaplanmıştır.

“Empati Skalası (Barrett-Lennard İlişki Envanteri)”: özellikle kendini-açma çalışmalarında yaygın olarak kullanılan bir testtir (Ellingson ve Galassi, 1995). Testteki maddeler bir başkasının iç dünyasını anlama, başkasının var oluşunun farkında olma gibi yaşantıları kapsamaktadır (Üre, 2001).

Ölçekte, 34 madde bulunmaktadır. Bu maddelerin yarısı olumlu, yarısı olumsuz ifade edilmiş ve her bir madde –3 ile +3 arasında bir seçenekle cevaplandırılmaktadır. Olumlu ifade edilen bir maddenin doğru olduğuna inanılıyorsa +3, hiç doğru olamayacağına inanılıyorsa –3, olumsuz ifade edilen bir maddenin tamamen doğru olduğuna inanılıyorsa –3, hiç doğru olmadığına inanılıyorsa +3 (puan) yazılmıştır. Bu yolla araştırmada tek bir empati skoru elde edilmiştir.

Ülkemizde, Üre (2001)'nin yaptığı bir araştırmasında kullandığı ölçeğin, geçerliliği 0,72, güvenilirliği ise 0,68 olarak hesaplanmıştır.

Bu araştırmada da “Empati Skalası'nın” iç tutarlılık katsayısı 0,85 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları eklerde verilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verileri toplamak amacıyla, Konya Valiliği'nden alınan izinle, çalışma grubunu oluşturan ortaöğretim okulları rehberlik servislerinden psikolojik danışma yardımı alan danışmanlara; Selçuk Üniversitesi Rektörlüğünden alınan izinle de, çalışma grubunu oluşturan üniversite bünyesindeki Öğrenci Psikolojik

Danışma Servislerinden psikolojik danışma yardımı alan danışanlara veri toplama araçları uygulanmıştır.

Danışanlara ulaşmada psikolojik danışma servislerinde görevli danışmanlardan yardım alınmıştır.

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları çalışma grubunu oluşturan danışanlara uygulandıktan sonra tek tek incelenmiş, boş bırakılan, eksik, ya da yanlış doldurulan 12 danışana ait form ve ölçekler değerlendirmeye alınmamıştır.

Değerlendirmeye alınan veri toplama araçlarından elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve verilerin analizi için SPSS 10,0 paket programı kullanılmıştır.

Verilerin analizinde, “t testi, Varyans analizi ve Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı” teknikleri kullanılmıştır. Benzerlik-farklılık, cinsiyet ve yaş değişkenlerinde “t” testi; danışma seans sayısı değişkenlerinde “Varyans Analizi”, psikolojik danışmadan memnuniyeti belirlemek için ise “Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı” teknikleri kullanılmıştır.

Verilerin analizinde, anlamlılık düzeyi 0,05 olarak kabul edilmiş ve elde edilen istatistikî bilgiler ışığında yorumlama işlemleri yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde “Bilgi Formu, Benzerlik ve Farklılıkları Algılama Formu, Danışman Dereceleme Ölçeği ve Empati Skalası” ile toplanan verilerin istatistiksel analizi sonucunda elde edilen alt problemlerle ilgili bulgulara yer verilmiştir.

1.1. Danışmanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” algılamaları, danışmanlarını “çekici” olarak değerlendirmelerini etkilemekte midir?

Danışmanı kendisine “benzer” ve kendisinden “farklı” algılayan danışmanların, danışmanın “çekicilik” özelliğini değerlendirmelerine ait puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4
Danışmanı Kendisine “Benzer” ve Kendisinden “Farklı” Algılayan Danışmanların, Danışmanın “Çekicilik” Özelliğini Değerlendirmelerine Ait Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Danışman Çekicilik Alt Boyutları	Danışan Algılaması	N	\bar{X}	Ss	t	p
Arkadaşça–Cana yakın	Benzer	276	6,33	0,97	0,07	0,94
	Farklı	64	6,34	1,22		
Beğenilen	Benzer	276	6,26	1,02	1,64	0,10
	Farklı	64	6,48	0,87		
Sosyal	Benzer	276	6,11	1,09	0,23	0,81
	Farklı	64	6,14	1,08		
Sıcakkanlı	Benzer	276	6,51	0,92	0,98	0,32
	Farklı	64	6,64	1,04		
Toplam Çekicilik	Benzer	276	6,30	0,74	0,96	0,33
	Farklı	64	6,40	0,79		

Danışmanı, kendisine “benzer” ve kendisinden “farklı” algılayan danışanların, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın çekicilik özelliğini değerlendirmelerine ilişkin yapılan karşılaştırmada bağımsız “t” testi kullanılmıştır. Tablo 4’deki analiz sonuçlarına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki özelliklerden: “arkadaşça–cana yakın” boyutunda danışmanı kendisine “benzer” olarak algılayanlar 6,33, kendisinden “farklı” algılayanlar ise 6,34; “beğenilen” boyutunda danışmanı kendisine “benzer” olarak algılayanlar 6,26, kendisinden “farklı” algılayanlar ise 6,48; “sosyal” boyutunda danışmanı kendisine “benzer” olarak algılayanlar 6,11, kendisinden “farklı” algılayanlar ise 6,14; “sıcakkanlı” boyutunda danışmanı kendisine “benzer” olarak algılayanlar 6,51, kendisinden “farklı” algılayanlar ise 6,64 “ \bar{X} ” ortalamalar göstermişlerdir. “Toplam çekicilik” puanında da danışmanı kendisine “benzer” olarak algılayanlar 6,30, kendisinden “farklı” algılayanlar ise 6,40 “ \bar{X} ” değerleri göstermişlerdir.

Bu ortalamalara göre danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “çekicilik” özelliği alt boyutlarında hesaplanan “t” değerleri açısından anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p < 0,05$).

1.2. Danışanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” algılamaları, danışmanlarını “yetkin” olarak değerlendirmelerini etkilemekte midir?

Danışmanı kendisine “benzer” ve kendisinden “farklı” algılayan danışanların, danışmanın “yetkinlik” özelliğini değerlendirmelerine ait puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5
Danışmanı Kendisine “Benzer” ve Kendisinden “Farklı” Algılayan Danışmanların, Danışmanın “Yetkinlik” Özelliğini Değerlendirmelerine Ait Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Danışman Yetkinlik Alt Boyutları	Danışan Algılaması	N	\bar{X}	Ss	t	p
Tecrübeli	Benzer	276	5,96	1,12	1,35	0,16
	Farklı	64	6,17	1,06		
Uzman	Benzer	276	5,95	1,19	1,80	0,07
	Farklı	64	6,23	0,99		
Hazırlıklı	Benzer	276	6,10	0,94	2,29	0,02*
	Farklı	64	6,39	0,81		
Becerikli	Benzer	276	6,20	0,88	1,96	0,05*
	Farklı	64	6,44	0,91		
Toplam Yetkinlik	Benzer	276	6,05	0,84	2,25	0,02*
	Farklı	64	6,30	0,70		

*p<0,05

Danışmanı, kendisine “benzer” ve kendisinden “farklı” olarak algılayan danışmanların, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “yetkinlik” özelliğini değerlendirmelerine ilişkin yapılan karşılaştırmada bağımsız “t” testi kullanılmıştır. Tablo 5’deki analiz sonuçlarına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki özelliklerden: “tecrübeli” boyutunda danışmanı kendisine “benzer” olarak algılayanlar 5,96, kendisinden “farklı” algılayanlar ise 6,17; “uzman” boyutunda danışmanı kendisine “benzer” olarak algılayanlar 5,95, kendisinden “farklı” algılayanlar ise 6,23; “hazırlıklı” boyutunda danışmanı kendisine “benzer” olarak algılayanlar 6,10, kendisinden “farklı” algılayanlar ise 6,39; “becerikli” boyutunda danışmanı kendisine “benzer” olarak algılayanlar 6,20, kendisinden “farklı” algılayanlar ise 6,44 “ \bar{X} ” ortalama değerleri göstermişlerdir. “Toplam yetkinlik” puanında da danışmanı kendisine “benzer” olarak algılayanlar 6,05, kendisinden “farklı” algılayanlar ise 6,30 “ \bar{X} ” değerleri gösterdikleri görülmüştür.

Bu ortalamalara göre danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “yetkinlik” özelliği alt boyutlarından “hazırlıklı, becerikli ve toplam yetkinlik” boyutlarında hesaplanan “t” değerleri açısından anlamlı bir fark bulunmuştur.

Danışmanı kendisine “benzer” ve kendisinden “farklı” olarak gören danışmanların ortalamalarına bakıldığında danışman dereceleme ölçeğindeki

“hazırlıklı, becerikli ve toplam yetkinlik” puanında danışmanım benden “farklı” diyenlerin danışmanım “benim” gibi diyenlere göre daha yüksek ortalamalara sahip olduğu görülmüştür. Yani, bu durum bize danışmanın benden “farklı” diyen danışanların, danışmanın “hazırlıklı, becerikli ve yetkinlik” özelliklerine daha fazla önem verdiklerini göstermektedir.

1.3. Danışanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” algılamaları, danışmanlarını “dürüst” olarak değerlendirmelerini etkilemekte midir?

Danışmanı kendisine “benzer” ve kendisinden “farklı” algılayan danışanların, danışmanın “dürüstlük” özelliğini değerlendirmelerine ait puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6
Danışmanı Kendisine “Benzer” ve Kendisinden “Farklı” Algılayan Danışanların, Danışmanın “Dürüstlük” Özelliğini Değerlendirmelerine Ait Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Danışman Dürüstlük Alt Boyutları	Danışan Algılaması	N	\bar{X}	Ss	t	p
Dürüst	Benzer	276	6,50	0,82	0,38	0,69
	Farklı	64	6,55	0,69		
Güvenilir	Benzer	276	6,64	0,76	0,00	0,99
	Farklı	64	6,64	0,68		
Saygılı	Benzer	276	6,75	0,55	2,04	0,04*
	Farklı	64	7,84	8,81		
Doğru sözlü	Benzer	276	6,57	0,76	1,68	0,09
	Farklı	64	6,73	0,45		
Toplam Dürüstlük	Benzer	276	6,62	0,58	2,10	0,03*
	Farklı	64	6,94	2,27		

*p<0,05

Danışmanı, kendisine “benzer” ve kendisinden “farklı” olarak algılayan danışanların, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “dürüstlük” özelliğini değerlendirmelerine ilişkin yapılan karşılaştırmada bağımsız “t” testi kullanılmıştır. Tablo 6’daki analiz sonuçlarına göre, danışman dereceleme

ölçeğindeki özelliklerden: “dürüst” boyutunda danışmanı kendisine “benzer” olarak algılayanlar 6,50, kendisinden “farklı” algılayanlar ise 6,55; “güvenilir” boyutunda danışmanı kendisine “benzer” olarak algılayanlar 6,64, kendisinden “farklı” algılayanlar ise 6,64; “saygılı” boyutunda danışmanı kendisine “benzer” olarak algılayanlar 6,75, kendisinden “farklı” algılayanlar ise 7,84; “doğru sözlü” boyutunda danışmanı kendisine “benzer” olarak algılayanlar 6,57, kendisinden “farklı” algılayanlar ise 6,73 “ \bar{X} ” ortalamalar göstermişlerdir. “Toplam dürüstlük” puanında da danışmanı kendisine “benzer” olarak algılayanlar 6,62, kendisinden “farklı” algılayanlar ise 6,94 “ \bar{X} ” değerleri göstermişlerdir.

Bu ortalamalara göre danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “dürüstlük” özelliği alt boyutlarından “saygılı ve toplam dürüstlük” boyutlarında hesaplanan “t” değerleri açısından anlamlı bir fark bulunmuştur.

Danışmanı kendisine “benzer” ve kendisinden “farklı” olarak algılayan danışmanların ortalamalarına bakıldığında danışman dereceleme ölçeğindeki “saygılı ve toplam dürüstlük” puanında danışmanım benden “farklı” diyenlerin danışmanım “benim gibi” diyenlere göre daha yüksek ortalamalara sahip olduğu görülmüştür. Yani, bu durum bize danışmanın benden “farklı” diyen danışmanların danışmanın “saygılı ve dürüstlük” özelliklerine daha fazla önem verdiklerini göstermektedir.

1.4. Danışmanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” algılamaları, danışmanlarını “empatik” olarak değerlendirmelerini etkilemekte midir?

Danışmanı kendisine “benzer” ve kendisinden “farklı” algılayan danışmanların, danışmanın “empatik eğilimlerini” değerlendirmelerine ait puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7
Danışmanı Kendisine “Benzer” ve Kendisinden “Farklı” Algılayan Danışanların, Danışmanın “Empatik Eğilimlerini” Değerlendirmelerine Ait Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Danışman Empatik Eğilimleri	Danışan Algılaması	N	\bar{X}	Ss	t	p
Toplam Empatik eğilim	Benzer	276	62,71	22,00	1,17	0,24
	Farklı	64	66,27	21,51		

Danışmanı, kendisine “benzer” ve kendisinden “farklı” olarak algılayan danışanların, danışmanın “empatik eğilimlerini” değerlendirmelerine ilişkin yapılan karşılaştırmada bağımsız “t” testi kullanılmıştır. Tablo 7’deki analiz sonuçlarına göre, danışmanı kendisine “benzer” olarak algılayan danışanların 62,71, kendisinden “farklı” olarak algılayan danışanların ise 66,27 “ \bar{X} ” ortalamalar gösterdikleri görülmüştür.

Bu ortalamalara göre danışmanın “empatik eğilimleri” ile ilgili olarak hesaplanan “t” değerleri açısından anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p < 0,05$).

2.1. Danışman, “çekicilik” alt boyut puan ortalamaları, danışanın cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?

Danışanların cinsiyetlerine göre, danışmanın “çekicilik” özelliğini algılamaları ve değerlendirmelerine ait puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8
Danışanların Cinsiyetlerine Göre, Danışmanın “Çekicilik” Özelliğini
Algılamaları ve Değerlendirmelerine Ait Puan Ortalamalarının
Karşılaştırılması

Danışman Çekicilik Alt Boyutları	Danışan Cinsiyeti	N	\bar{X}	Ss	t	p
Arkadaşça–Cana yakın	Erkek	114	6,26	0,93	0,92	0,35
	Kız	226	6,37	1,06		
Beğenilen	Erkek	114	6,33	0,92	0,43	0,66
	Kız	226	6,28	1,03		
Sosyal	Erkek	114	5,94	1,07	1,98	0,04*
	Kız	226	6,19	1,08		
Sıcakkanlı	Erkek	114	6,52	0,91	0,12	0,90
	Kız	226	6,53	0,96		
Toplam Çekicilik	Erkek	114	25,07	3,01	0,92	0,35
	Kız	226	25,38	3,01		

* $p < 0,05$

Danışanların cinsiyetlerine göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “çekicilik” özelliğinin danışanlar tarafından algılanması ve değerlendirilmesine ilişkin yapılan karşılaştırmada bağımsız “t” testi kullanılmıştır. Tablo 8’deki analiz sonuçlarına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki özelliklerden: “arkadaşça–cana yakın” boyutunda erkeklerin 6,26, kızların ise 6,37; “beğenilen” boyutunda erkeklerin 6,33, kızların ise 6,28; “sosyal” boyutunda erkeklerin 5,94, kızların ise 6,19 ve “sıcakkanlı” boyutunda erkeklerin 6,52, kızların ise 6,53 “ \bar{X} ” ortalamalar gösterdikleri tespit edilmiştir. “Toplam çekicilik” puanında da erkekler 25,07 ortalama gösterirken kızlar 25,38 ortalama “ \bar{X} ” değer göstermişlerdir.

Bu ortalamalara göre danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “çekicilik” özelliği alt boyutlarından “sosyal” boyutunda hesaplanan “t” değerleri açısından anlamlı bir fark bulunmuştur.

Danışanların cinsiyetlerine göre kız ve erkeklerin ortalamalarına bakıldığında danışman dereceleme ölçeğindeki “sosyal” değişkeninde kızların erkeklere göre daha yüksek ortalamalara sahip olduğu görülmüştür. Yani, danışmanın “sosyal” özelliğinin kızlar tarafından önemli olarak algılanması, kız

öğrencilerin danışmanın sosyal olma özelliği üzerinde daha yoğun durduklarını ve sosyalliğe daha fazla önem verdiklerini göstermektedir.

2.2. Danışman, “yetkinlik” alt boyut puan ortalamaları, danışanın cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?

Danışanların cinsiyetlerine göre, danışmanın “yetkinlik” özelliğini algılamaları ve değerlendirmelerine ait puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9
Danışanların Cinsiyetlerine Göre, Danışmanın “Yetkinlik” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmelerine Ait Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Danışman Yetkinlik Alt Boyutları	Danışan Cinsiyeti	N	\bar{X}	Ss	t	p
Tecrübeli	Erkek	114	6,00	1,06	0,03	0,97
	Kız	226	6,00	1,13		
Uzman	Erkek	114	6,12	1,03	1,39	0,16
	Kız	226	5,93	1,21		
Hazırlıklı	Erkek	114	6,15	0,94	0,07	0,94
	Kız	226	6,15	0,91		
Becerikli	Erkek	114	6,22	0,91	0,32	0,74
	Kız	226	6,25	0,88		
Toplam Yetkinlik	Erkek	114	24,50	3,21	0,40	0,68
	Kız	226	24,34	3,37		

Danışanların cinsiyetlerine göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “yetkinlik” özelliğinin danışanlar tarafından algılanması ve değerlendirilmesine ilişkin yapılan karşılaştırmada bağımsız “t” testi kullanılmıştır. Tablo 9’daki analiz sonuçlarına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki özelliklerden: “tecrübeli” boyutunda erkeklerin 6,00, kızların ise 6,00; “uzman” boyutunda erkeklerin 6,12, kızların ise 5,93; “hazırlıklı” boyutunda erkeklerin 6,15, kızların ise 6,15; “becerikli” boyutunda erkeklerin 6,22, kızların

ise 6,25 ortalamalar gösterdikleri görülmüştür. “Toplam yetkinlik” boyutunda da erkekler 24,50, kızlar ise 24,34 “ \bar{X} ” değerleri göstermişlerdir.

Bu ortalamalara göre danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “yetkinlik” özelliği alt boyutlarında hesaplanan “t” değerleri açısından anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p < 0,05$).

2.3. Danışman, “dürüstlük” alt boyut puan ortalamaları, danışanın cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?

Danışanların cinsiyetlerine göre, danışmanın “dürüstlük” özelliğini algılamaları ve değerlendirmelerine ait puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10
Danışanların Cinsiyetlerine Göre, Danışmanın “Dürüstlük” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmelerine Ait Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Danışman Dürüstlük Alt Boyutları	Danışan Cinsiyeti	N	\bar{X}	Ss	t	p
Dürüst	Erkek	114	6,52	0,74	0,23	0,81
	Kız	226	6,50	0,82		
Güvenilir	Erkek	114	6,61	0,73	0,47	0,63
	Kız	226	6,65	0,75		
Saygılı	Erkek	114	6,75	0,47	0,69	0,48
	Kız	226	7,06	4,71		
Doğru sözlü	Erkek	114	6,61	0,61	0,25	0,79
	Kız	226	6,59	0,75		
Toplam Dürüstlük	Erkek	114	26,50	1,82	0,59	0,55
	Kız	226	26,81	5,32		

Danışanların cinsiyetlerine göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “dürüstlük” özelliğinin danışanlar tarafından algılanması ve değerlendirilmesine ilişkin yapılan karşılaştırmada bağımsız “t” testi kullanılmıştır. Tablo 10’daki analiz sonuçlarına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki özelliklerden: “dürüst” boyutunda erkeklerin 6,52, kızların ise 6,50;

“güvenilir” boyutunda erkeklerin 6,61, kızların ise 6,65; “saygılı” boyutunda erkeklerin 6,75, kızların ise 7,06; “doğru sözlü” boyutunda erkeklerin 6,61, kızların ise 6,59 ortalamalar göstermişlerdir. “Toplam dürüstlük” puanında ise erkeklerin 26,50, kızların 26,81 “ \bar{X} ” değerleri gösterdikleri görülmüştür.

Bu ortalamalara göre danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “dürüstlük” özelliği alt boyutlarında hesaplanan “t” değerleri açısından anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p < 0,05$).

2.4. Danışman, “empatik eğilim” puan ortalamaları, danışanın cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?

Danışanların cinsiyetlerine göre, danışmanın “empatik eğilimlerini” algılamaları ve değerlendirmelerine ilişkin puan ortalamalarının karşılaştırılmasına ait veriler Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11
Danışanların Cinsiyetine Göre, Danışmanın “Empatik Eğilimlerini” Algılamaları ve Değerlendirmelerine İlişkin Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Danışman Empatik Eğilimleri	Danışan Cinsiyeti	N	\bar{X}	Ss	t	p
Toplam Empatik eğilim	Erkek	114	59,32	20,18	0,05	0,95
	Kız	226	59,20	19,54		

Danışanların cinsiyetlerine göre, danışmanın, “empatik eğilimlerini” algılamaları ve değerlendirmelerine ait puan ortalamalarının karşılaştırılmasında bağımsız “t” testi kullanılmıştır. Tablo 11’deki analiz sonuçlarına göre, empati ölçeğindeki danışmanın “empatik eğilimleri” boyutunda erkekler 59,32, kızlar ise 59,20 “ \bar{X} ” ortalama göstermişlerdir.

Danışanların cinsiyetlerine göre, danışmanın, “empatik eğilimlerinin” algılamasıyla ilgili yapılan karşılaştırmada hesaplanan “t” değeri açısından, anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p < 0,05$).

3.1. Danışman, “çekicilik” alt boyut puan ortalamaları, danışanın yaşına göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 12’de danışanların yaşlarına göre, danışmanın “çekicilik” özelliğini algılamaları ve değerlendirmelerine ait puan ortalamalarının karşılaştırılması gösterilmiştir.

Tablo 12
Danışanların Yaşlarına Göre, Danışmanın “Çekicilik” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmelerine Ait Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Danışman Çekicilik Alt Boyutları	Danışan Yaşı	N	\bar{X}	Ss	t	p
Arkadaşça–Cana yakın	15 – 18	288	6,35	1,02	0,94	0,34
	19 ve üzeri	52	6,21	0,97		
Beğenilen	15 – 18	288	6,32	0,99	1,29	0,19
	19 ve üzeri	52	6,13	1,01		
Sosyal	15 – 18	288	6,08	1,12	1,13	0,25
	19 ve üzeri	52	6,26	0,81		
Sıcakkanlı	15 – 18	288	6,53	0,96	0,18	0,85
	19 ve üzeri	52	6,55	0,82		
Toplam Çekicilik	15 – 18	288	25,30	2,99	0,28	0,77
	19 ve üzeri	52	25,17	3,12		

Danışanların yaşlarına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “çekicilik” özelliğinin danışanlar tarafından algılanması ve değerlendirilmesine ilişkin yapılan karşılaştırmada bağımsız “t” testi kullanılmıştır. Tablo 12’deki analiz sonuçlarına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki özelliklerden: “arkadaşça–cana yakın” boyutunda 15-18 yaşındakiler 6,35, 19 ve üzeri yaştakiler ise 6,21; “beğenilen” boyutunda 15-18 yaşındakiler 6,32, 19 ve üzeri yaştakiler ise 6,13; “sosyal” boyutunda 15-18 yaşındakiler 6,08, 19 ve üzeri yaştakiler ise 6,26; “sıcakkanlı” boyutunda 15-18 yaşındakiler 6,53, 19 ve üzeri yaştakiler ise 6,55 ortalama değer

göstermişlerdir. “Toplam çekicilik” boyutunda 15-18 yaşı arasındakiler 25,30 ortalama gösterirken, 19 ve üzeri yaştakiler 25,17 “ \bar{X} ” ortalama göstermişlerdir.

Bu durumda danışanların yaşlarına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “çekicilik” özelliği alt boyutlarının danışanlar tarafından algılanmasına ilişkin yapılan karşılaştırmada hesaplanan “t” değerleri açısından anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p < 0,05$).

3.2. Danışman, “yetkinlik” alt boyut puan ortalamaları, danışanın yaşına göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 13’de danışanların yaşlarına göre, danışmanın “yetkinlik” özelliğini algılamaları ve değerlendirmelerine ait puan ortalamalarının karşılaştırılması gösterilmiştir.

Tablo 13
Danışanların Yaşlarına Göre, Danışmanın “Yetkinlik” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmelerine Ait Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Danışman Yetkinlik Alt Boyutları	Danışan Yaşı	N	\bar{X}	Ss	t	p
Tecrübeli	15 – 18	288	6,04	1,08	1,65	0,09
	19 ve üzeri	52	5,76	1,19		
Uzman	15 – 18	288	6,01	1,14	0,52	0,60
	19 ve üzeri	52	5,92	1,21		
Hazırlıklı	15 – 18	288	6,18	0,90	1,46	0,14
	19 ve üzeri	52	5,98	1,01		
Becerikli	15 – 18	288	6,23	0,90	0,07	0,93
	19 ve üzeri	52	6,25	0,81		
Toplam Yetkinlik	15 – 18	288	24,48	3,24	1,12	0,26
	19 ve üzeri	52	23,92	3,70		

Danışanların yaşlarına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “yetkinlik” özelliğinin danışanlar tarafından algılanması ve değerlendirilmesine ilişkin yapılan karşılaştırmada bağımsız “t” testi kullanılmıştır. Tablo 13’deki analiz sonuçlarına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki özelliklerden: “tecrübeli” boyutunda 15-18 yalarındakiler 6,04, 19 ve üzeri yaşlarındakiler ise 5,76; “uzman” boyutunda 15-18 yalarındakiler 6,01, 19 ve üzeri yaşlarındakiler ise 5,92; “hazırlıklı” boyutunda 15-18 yalarındakiler 6,18, 19 ve üzeri yaşlarındakiler ise 5,98; “becerikli” boyutunda 15-18 yalarındakiler 6,23, 19 ve üzeri yaşlarındakiler ise 6,25 ortalama değer göstermişlerdir. “Toplam yetkinlik” boyutunda da 15-18 yalarındakiler 24,48, 19 ve üzeri yaşlarındakiler ise 23,92 “ \bar{X} ” gösterdikleri tespit edilmiştir.

Bu durumda danışanların yaşlarına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “yetkinlik” özelliği alt boyutlarının danışanlar tarafından algılanmasına ilişkin yapılan karşılaştırmada hesaplanan “t” değerleri açısından anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p < 0,05$).

3.3. Danışman, “dürüstlük” alt boyut puan ortalamaları, danışanın yaşına göre farklılaşmakta mıdır?

Danışanların yaşlarına göre, danışmanın “dürüstlük” özelliğini algılamaları ve değerlendirmelerine ait puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 14’de gösterilmiştir.

Tablo 14
Danışanların Yaşlarına Göre, Danışmanın “Dürüstlük” Özelliğini
Algılamaları ve Değerlendirmelerine Ait Puan Ortalamalarının
Karşılaştırılması

Danışman Dürüstlük Alt Boyutları	Danışan Yaşı	N	\bar{X}	Ss	t	p
Dürüst	15 – 18	288	6,51	0,80	0,07	0,94
	19 ve üzeri	52	6,51	0,77		
Güvenilir	15 – 18	288	6,63	0,75	0,13	0,89
	19 ve üzeri	52	6,65	0,71		
Saygılı	15 – 18	288	6,99	4,18	0,42	0,67
	19 ve üzeri	52	6,75	0,51		
Doğru sözlü	15 – 18	288	6,59	0,72	0,16	0,86
	19 ve üzeri	52	6,61	0,63		
Toplam Dürüstlük	15 – 18	288	26,74	4,75	0,30	0,76
	19 ve üzeri	52	26,53	2,25		

Danışanların yaşlarına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “dürüstlük” özelliğinin danışanlar tarafından algılanması ve değerlendirilmesine ilişkin yapılan karşılaştırmada bağımsız “t” testi kullanılmıştır. Tablo 14’deki analiz sonuçlarına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki özelliklerden: “dürüst” boyutunda 15-18 yaşlarındaki danışanların 6,51, 19 ve üzerindeki danışanların ise 6,51; “güvenilir” boyutunda 15-18 yaşlarındaki danışanların 6,63, 19 ve üzerindeki danışanların ise 6,65; “saygılı” boyutunda 15-18 yaşlarındaki danışanların 6,99, 19 ve üzerindeki danışanların ise 6,75; “doğru sözlü” boyutunda 15-18 yaşlarındaki danışanların 6,59, 19 ve üzerindeki danışanların ise 6,61 ortalama değer gösterdikleri görülmüştür. “Toplam dürüstlük” puanında 15-18 yaşlarındaki danışanların 26,74, 19 ve üzerindeki danışanların ise 26,53 “ \bar{X} ” değer göstermişlerdir.

Danışanların yaşlarına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “dürüstlük” özelliği alt boyutlarının danışanlar tarafından algılanmasına ilişkin yapılan karşılaştırmada hesaplanan “t” değerleri açısından anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p < 0,05$).

3.4. Danışman, “empatik eğilim” puan ortalamaları, danışanın yaşına göre farklılaşmakta mıdır?

Danışanların yaşlarına göre, danışmanın “empatik eğilimlerini” algılamaları ve değerlendirmelerine ilişkin puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 15’de gösterilmiştir.

Tablo 15
Danışanların Yaşlarına Göre, Danışmanın “Empatik Eğilimlerini” Algılamaları ve Değerlendirmelerine İlişkin Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Danışman Empatik Eğilimleri	Danışan Yaşı	N	\bar{X}	Ss	t	p
Toplam Empatik eğilim	15 – 18	288	59,11	20,31	0,27	0,78
	19 ve üzeri	52	59,94	16,26		

Danışanların yaşlarına göre, danışmanın, “empatik eğilimlerinin” danışanlar tarafından algılanması ve değerlendirilmesine ait puan ortalamalarının karşılaştırılmasında bağımsız “t” testi kullanılmıştır. Tablo 15’deki analiz sonuçlarına göre, empati ölçeğindeki danışmanın “empatik eğilimleri” boyutunda 15-18 yaşları arasındaki danışanlar 59,11, 19 ve üzeri yaşlardaki danışanlar ise 59,94 “ \bar{X} ” ortalamalar göstermişlerdir.

Danışanların yaşlarına göre, danışmanın “empatik eğilimlerinin” algılanması ve değerlendirilmesiyle ilgili yapılan karşılaştırmada hesaplanan “t” değeri açısından anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p < 0,05$).

4.1. Danışman, “çekicilik” alt boyut puan ortalamaları, danışanın katıldığı danışma seans sayısına göre farklılaşmakta mıdır?

Danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “çekicilik” özelliğini algılamaları ve değerlendirmelerine ilişkin puanlara ait N, \bar{X} ve Ss değerleri Tablo 16’da gösterilmiştir.

Tablo 16
Danışanların Katıldıkları Danışma Seans Sayısına Göre, Danışmanın
“Çekicilik” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmelerine İlişkin
Puanlara Ait N, \bar{X} ve Ss Değerleri

Danışman Çekicilik Alt Boyutları	1 – 2 seans			3 – 4 seans			5 ve daha fazla seans			Toplam		
	N	\bar{X}	Ss	N	\bar{X}	Ss	N	\bar{X}	Ss	N	\bar{X}	Ss
Arkadaşça-Cana yakın	126	6,38	0,91	123	6,31	0,96	91	6,29	1,23	340	6,33	1,02
Beğenilen	126	6,21	1,00	123	6,31	1,01	91	6,39	0,97	340	6,30	1,00
Sosyal	126	6,15	0,93	123	6,07	1,11	91	6,09	1,25	340	6,11	1,08
Sıcakkanlı	126	6,38	1,07	123	6,65	0,71	91	6,59	1,01	340	6,53	0,94
Toplam Çekicilik	126	25,13	3,09	123	25,35	2,90	91	25,38	3,07	340	25,28	3,01

Tablo 16’da görüldüğü üzere danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “çekicilik” özelliği alt boyutlarını algılamalarında “arkadaşça-cana yakın” boyutunda 1-2 seans katılanlar 6,38, 3-4 seans katılanlar 6,31, 5 ve daha fazla seans katılanlar ise 6,29; “beğenilen” boyutunda 1-2 seans katılanlar 6,21, 3-4 seans katılanlar 6,31, 5 ve daha fazla seans katılanlar ise 6,39; “sosyal” boyutunda 1-2 seans katılanlar 6,15, 3-4 seans katılanlar 6,07, 5 ve daha fazla seans katılanlar ise 6,99; “sıcakkanlı” boyutunda 1-2 seans katılanlar 6,38, 3-4 seans katılanlar 6,65, 5 ve daha fazla seans katılanlar ise 6,59 ortalama göstermişlerdir. “Toplam çekicilik” puanında ise 1-2 seans danışmaya katılanların 25,13, 3-4 seans danışmaya katılanların 25,35, 5 ve daha fazla seans danışmaya katılanların 25,38 “ \bar{X} ” değer gösterdikleri görülmüştür.

Danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “çekicilik” özelliğini algılamaları ve değerlendirmelerine ilişkin puan ortalamalarının karşılaştırılması da Tablo 17’de gösterilmektedir.

Tablo 17
Danışanların Katıldıkları Danışma Seans Sayısına Göre, Danışmanın
“Çekicilik” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmelerine İlişkin Puan
Ortalamalarının Karşılaştırılması

Danışman Çekicilik Alt Boyutları		KT	Sd	KO	F	p
Arkadaşça- Cana yakın	Gruplar Arası	0,43	2	0,22	0,20	0,81
	Grup İçi	353,33	337	1,04		
	Toplam	353,77	339			
Beğenilen	Gruplar Arası	1,79	2	0,89	0,89	0,41
	Grup İçi	337,60	337	1,00		
	Toplam	339,40	339			
Sosyal	Gruplar Arası	0,47	2	0,23	0,23	0,61
	Grup İçi	401,27	337	1,19		
	Toplam	401,75	339			
Sıcakkanlı	Gruplar Arası	4,93	2	2,46	2,77	0,06
	Grup İçi	299,63	337	0,88		
	Toplam	304,57	339			
Toplam Çekicilik	Gruplar Arası	4,38	2	2,19	0,24	0,78
	Grup İçi	3078,50	337	9,13		
	Toplam	3082,89	339			

Danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “çekicilik” özelliğini algılamaları ve değerlendirmelerine ilişkin yapılan karşılaştırmada “Varyans analizi” kullanılmıştır. Tablo 17’deki analiz sonuçlarına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki özelliklerden: “arkadaşça-cana yakın” boyutunda 0,20, “beğenilen” boyutunda 0,89, “sosyal” boyutunda 0,23, “sıcakkanlı” boyutunda 2,77 ve “toplam çekicilik” boyutunda 0,24 “F” değerleri tespit edilmiştir.

Bu bulgulardan, danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “çekicilik” özelliği alt boyutlarının danışanlar tarafından algılanmasında hesaplanan “F” değeri açısından anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p < 0,05$).

4.2. Danışman, “yetkinlik” alt boyut puan ortalamaları, danışanın katıldığı danışma seans sayısına göre farklılaşmakta mıdır?

Danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “yetkinlik” özelliğini algılamaları ve değerlendirmelerine ilişkin puanlara ait N, \bar{X} ve Ss değerleri Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18
Danışanların Katıldıkları Danışma Seans Sayısına Göre, Danışmanın “Yetkinlik” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmelerine İlişkin Puanlara Ait N, \bar{X} ve Ss Değerleri

Danışman Yetkinlik Alt Boyutları	1 – 2 seans			3 – 4 seans			5 ve daha fazla seans			Toplam		
	N	\bar{X}	Ss	N	\bar{X}	Ss	N	\bar{X}	Ss	N	\bar{X}	Ss
Tecrübeli	126	5,99	1,12	123	6,00	1,13	91	6,02	1,06	340	6,00	1,10
Uzman	126	5,92	1,24	123	6,01	1,18	91	6,08	0,98	340	6,00	1,15
Hazırlıklı	126	6,09	0,92	123	6,16	0,94	91	6,21	0,90	340	6,15	0,92
Becerikli	126	6,15	0,88	123	6,26	0,93	91	6,31	0,84	340	6,24	0,88
Toplam Yetkinlik	126	24,16	3,52	123	24,44	3,36	91	24,64	2,95	340	24,39	3,31

Tablo 18’ de de görüldüğü gibi, danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre danışmanın “yetkinlik” özelliğini algılamalarında “yetkinlik” alt boyutlarından “tecrübeli” boyutunda 1-2 seans katılanlar 5,59, 3-4 seans katılanlar 6,00, 5 ve daha fazla seans katılanlar 6,02; “uzman” boyutunda 1-2 seans katılanlar 5,92, 3-4 seans katılanlar 6,01, 5 ve daha fazla seans katılanlar 6,08; “hazırlıklı” boyutunda 1-2 seans katılanlar 6,09, 3-4 seans katılanlar 6,16, 5 ve daha fazla seans katılanlar 6,21; “becerikli” boyutunda 1-2 seans katılanlar 6,15, 3-4 seans katılanlar 6,26, 5 ve daha fazla seans katılanlar 6,31 ortalama göstermişlerdir. “Toplam yetkinlik” puanında ise 1-2 seans danışmaya katılanların 24,16, 3-4 seans danışmaya katılanların 24,44, 5 ve daha fazla seans danışmaya katılanlarında 24,64 “ \bar{X} ” ortalama değer gösterdikleri tespit edilmiştir.

Danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “yetkinlik” özelliğini algılamaları ve değerlendirmelerine ilişkin puan ortalamalarının karşılaştırılması da Tablo 19’da gösterilmektedir.

Tablo 19
Danışanların Katıldıkları Danışma Seans Sayısına Göre, Danışmanın “Yetkinlik” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmelerine İlişkin Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Danışman Yetkinlik Alt Boyutları		KT	Sd	KO	F	p
Tecrübeli	Gruplar Arası	0,08	2	0,02	0,02	0,98
	Grup İçi	416,94	337	1,23		
	Toplam	416,99	339			
Uzman	Gruplar Arası	1,52	2	0,76	0,57	0,56
	Grup İçi	452,47	337	1,34		
	Toplam	454,00	339			
Hazırlıklı	Gruplar Arası	0,83	2	0,41	0,48	0,61
	Grup İçi	289,21	337	0,85		
	Toplam	290,04	339			
Becerikli	Gruplar Arası	1,49	2	0,74	0,94	0,39
	Grup İçi	266,73	337	0,79		
	Toplam	268,22	339			
Toplam Yetkinlik	Gruplar Arası	12,74	2	6,37	0,57	0,56
	Grup İçi	3718,65	337	11,03		
	Toplam	3731,39	339			

Danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “yetkinlik” özelliğini algılamaları ve değerlendirmelerine ilişkin yapılan karşılaştırmada “Varyans analizi” kullanılmıştır. Tablo 19’daki analiz sonuçlarına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki özelliklerden: “tecrübeli” boyutunda 0,02, “uzman” boyutunda 0,57, “hazırlıklı” boyutunda 0,48, “becerikli” boyutunda 0,94 ve “toplam yetkinlik” boyutunda 0,57 “F” değerleri tespit edilmiştir.

Bu bulgulardan danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “yetkinlik” özelliği alt boyutlarının danışanlar tarafından

algılanmasında hesaplanan “F” değeri açısından anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p < 0,05$).

4.3. Danışman, “dürüstlük” alt boyut puan ortalamaları, danışanın katıldığı danışma seans sayısına göre farklılaşmakta mıdır?

Danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “dürüstlük” özelliğini algılamaları ve değerlendirmelerine ilişkin puanlara ait N, \bar{X} ve Ss değerleri Tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 20
Danışanların Katıldıkları Danışma Seans Sayısına Göre, Danışmanın “Dürüstlük” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmelerine İlişkin Puanlara Ait N, \bar{X} ve Ss Değerleri

Danışman Dürüstlük Alt Boyutları	1 – 2 seans			3 – 4 seans			5 ve daha fazla seans			Toplam		
	N	\bar{X}	Ss	N	\bar{X}	Ss	N	\bar{X}	Ss	N	\bar{X}	Ss
Dürüst	126	6,41	0,79	123	6,56	0,80	91	6,58	0,80	340	6,51	0,80
Güvenilir	126	6,65	0,75	123	6,58	0,79	91	6,70	0,65	340	6,64	0,74
Saygılı	126	6,69	0,58	123	7,35	6,35	91	6,79	0,65	340	6,95	3,85
Doğru sözlü	126	6,51	0,67	123	6,62	0,73	91	6,68	0,71	340	6,60	0,71
Toplam Dürüstlük	126	26,26	2,19	123	27,13	6,86	91	26,75	2,00	340	26,71	4,46

Tablo 20’de de görüldüğü gibi danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “dürüstlük” özelliği alt boyutlarının algılanmasında “dürüst” alt boyutunda 1-2 seans katılanlar 6,41, 3-4 seans katılanlar 6,56, 5 ve daha fazla katılanlar 6,58; “güvenilir” boyutunda 1-2 seans katılanlar 6,65, 3-4 seans katılanlar 6,58, 5 ve daha fazla katılanlar 6,70; “saygılı” boyutunda 1-2 seans katılanlar 6,69, 3-4 seans katılanlar 7,35, 5 ve daha fazla katılanlar 6,79; “doğru sözlü” boyutunda 1-2 seans katılanlar 6,51, 3-4 seans katılanlar 6,62, 5 ve daha fazla katılanlar 6,68 ortalamalar göstermişlerdir. “Toplam dürüstlük” puanında ise 1-2 seans katılanların 26,26, 3-4 seans katılanların 27,13, 5 ve daha fazla katılanların 26,75 “ \bar{X} ” değer gösterdikleri tespit edilmiştir.

Danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “dürüstlük” özelliğini algılamaları ve değerlendirmelerine ilişkin puan ortalamalarının karşılaştırılması da Tablo 21’de gösterilmektedir.

Tablo 21
Danışanların Katıldıkları Danışma Seans Sayısına Göre, Danışmanın “Dürüstlük” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmelerine İlişkin Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Danışman Dürüstlük Alt Boyutları		KT	Sd	KO	F	p
Dürüst	Gruplar Arası	1,98	2	0,99	1,55	0,21
	Grup İçi	214,96	337	0,63		
	Toplam	216,95	339			
Güvenilir	Gruplar Arası	0,74	2	0,37	0,67	0,51
	Grup İçi	187,47	337	0,55		
	Toplam	188,22	339			
Saygılı	Gruplar Arası	31,20	2	15,60	1,05	0,35
	Grup İçi	5006,22	337	14,85		
	Toplam	5037,42	339			
Doğru sözlü	Gruplar Arası	1,57	2	0,78	1,56	0,21
	Grup İçi	170,02	337	0,50		
	Toplam	171,60	339			
Toplam Dürüstlük	Gruplar Arası	46,32	2	23,16	1,16	0,31
	Grup İçi	6707,42	337	19,90		
	Toplam	6753,75	339			

Danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “dürüstlük” özelliğini algılamaları ve değerlendirmelerine ilişkin yapılan karşılaştırmada “Varyans analizi” kullanılmıştır. Tablo 21’deki analiz sonuçlarına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki özelliklerden: “dürüst” boyutunda 1,55, “güvenilir” boyutunda 0,67, “saygılı” boyutunda 1,05, “doğru sözlü” boyutunda 1,56 ve “toplam dürüstlük” puanında ise 1,16 “F” değerleri tespit edilmiştir.

Bu bulgulardan, danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “dürüstlük” özelliği alt boyutlarının danışanlar tarafından

algılanmasında hesaplanan “F” değeri açısından anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p < 0,05$).

4.4. Danışman, “empatik eğilim” puan ortalamaları, danışanın katıldığı danışma seans sayısına göre farklılaşmakta mıdır?

Danışanları katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışanların, danışmanın “empatik eğilimlerini” algılamaları ve değerlendirmelerine ilişkin puanlara ait N, \bar{X} ve Ss değerleri Tablo 22’de gösterilmiştir.

Tablo 22
Danışanların Katıldıkları Danışma Seans Sayısına Göre, Danışmanın “Empatik Eğilimlerini” Algılamaları ve Değerlendirmelerine İlişkin Puanlara Ait N, \bar{X} ve Ss Değerleri

Danışman Empatik Eğilimleri	1 – 2 seans			3 – 4 seans			5 ve daha fazla seans			Toplam		
	N	\bar{X}	Ss	N	\bar{X}	Ss	N	\bar{X}	Ss	N	\bar{X}	Ss
Toplam Empatik eğilim	126	58,84	17,38	123	58,26	21,79	91	61,12	19,93	340	59,24	19,73

Tablo 22’de görüldüğü gibi danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre danışmanın “empatik eğilimlerini” algılamalarında 1-2 seans danışmaya katılanlar 58,84, 3-4 seans danışmaya katılanlar 58,26, 5 ve daha fazla danışmaya katılanlar 61,12 “ \bar{X} ” değer göstermişlerdir.

Danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “empatik eğilimlerini” algılamaları ve değerlendirmelerine ilişkin puan ortalamalarının karşılaştırılması da Tablo 23’de görülmektedir.

Tablo 23
Danışanların Katıldıkları Danışma Seans Sayısına Göre, Danışmanın
“Empatik Eğilimlerini” Algılamaları ve Değerlendirmelerine İlişkin
Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Danışman Empatik Eğilimleri		KT	Sd	KO	F	p
Toplam Empatik eğilim	Gruplar Arası	458,09	2	229,04	0,58	0,55
	Grup İçi	131518,64	337	390,26		
	Toplam	131976,73	339			

Danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “empatik eğilimlerini” algılamaları ve değerlendirmelerine ilişkin yapılan karşılaştırmada “Varyans analizi” kullanılmıştır. Tablo 23’deki analiz sonuçlarına göre, “empatik eğilim” boyutunda 0,58 “F” değeri tespit edilmiştir.

Burada elde edilen bulgularda, danışma seans sayısına göre, danışmanın “empatik eğilimlerinin” danışanlar tarafından algılanmasıyla ilgili olarak hesaplanan “F” değeri açısından anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p < 0,05$).

5.1. Danışman, “çekicilik” alt boyut puanları ile danışanın “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Danışanların, danışmanın “çekicilik” özelliğini algılamaları ve değerlendirmeleri ile “danışmadan memnuniyet düzeylerinin” karşılaştırılmasına ait korelasyon (r) ve manidarlık (p) değerleri Tablo 24’de gösterilmiştir.

Tablo 24
Danışmanların, Danışman “Çekicilik” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmeleri İle “Danışmadan Memnuniyet Düzeylerinin” Karşılaştırılmasına Ait “r” ve “p” Değerleri

Danışman Çekicilik Alt Boyutları	Danışmanın Danışmadan Memnuniyet Düzeyi	p
	r	
Arkadaşça–Cana yakın	0,15	0,00*
Beğenilen	0,08	0,13
Sosyal	0,14	0,00*
Sıcakkanlı	0,11	0,04*
Toplam Çekicilik	0,16	0,00*

* p<0,05

Danışman “çekicilik” özelliği alt boyutları puanları ile danışmanların “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasındaki ilişki analizinde “Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı” tekniği kullanılmıştır. Tablo 24’de de görüldüğü gibi, “danışmadan memnuniyet düzeyi” ile danışmanın özelliklerinden “arkadaşça–cana yakın” özelliği arasında 0,15, “beğenilen” özelliği arasında 0,08, “sosyal” özelliği ile arasında 0,14, “sıcakkanlı” özelliği arasında 0,11 ve “toplam çekicilik” puanları arasında 0,16 “r” değerleri tespit edilmiştir.

Tespit edilen bu katsayılara göre danışmanın “arkadaşça–cana yakın, sosyal, sıcakkanlı ve toplam çekicilik” puanları ile “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında hesaplanan “r” değerleri açısından anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Danışmanını “arkadaşça–cana yakın, sosyal, sıcakkanlı ve çekici” özellikleriyle tanımlayan danışmanların bu algılamalarına ilişkin puanları “danışmadan hoşnutluk ya da memnuniyet” puanları ile yüksek bir korelasyon göstermiştir. Bu sonuçlara göre danışmanı “arkadaşça–cana yakın, sosyal, sıcakkanlı ve çekici” bulan danışmanların “danışmadan daha fazla memnuniyet” duydukları söylenebilir. Bu durum bize danışmadan memnun olan danışmanların danışmanın “arkadaşça–cana yakın, sosyal, sıcakkanlı ve çekicilik” özelliklerini

“danışmadan memnuniyetin” bir işareti olarak ifade ettiklerini göstermektedir. Bir başka deyişle danışmanların “arkadaşça–cana yakın, sosyal, sıcakkanlı ve çekicilik” özelliklerinin danışanlar tarafından danışmanlarda bulunması gereken özellikler olarak ifade edildiği söylenebilir.

5.2. Danışman, “yetkinlik” alt boyut puanları ile danışanın “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Danışanların, danışmanın “yetkinlik” özelliğini algılamaları ile “danışmadan memnuniyet düzeylerinin” karşılaştırılmasına ait korelasyon (r) ve manidarlık (p) değerleri Tablo 25’de gösterilmiştir.

Tablo 25
Danışanların, Danışmanın “Yetkinlik” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmeleri İle “Danışmadan Memnuniyet Düzeylerinin” Karşılaştırılmasına Ait “r” ve “p” Değerleri

Danışman Yetkinlik Alt Boyutları	Danışanın Danışmadan Memnuniyet Düzeyi	p
	r	
Tecrübeli	0,08	0,10
Uzman	0,04	0,43
Hazırlıklı	0,04	0,04
Becerikli	0,08	0,11
Toplam Yetkinlik	0,08	0,13

Danışanların, danışmanın “yetkinlik” özelliğini algılamaları ile “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasındaki ilişki analizinde “Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı” tekniği kullanılmıştır. Tablo 25’de de görüldüğü gibi, “danışmadan memnuniyet düzeyi” ile danışmanın özelliklerinden “tecrübeli” özelliği arasında 0,08, “uzman” özelliği arasında 0,04, “hazırlıklı” özelliği arasında 0,04, “becerikli” özelliği arasında 0,08, “toplam yetkinlik puanı” arasında 0,08 “r değerleri tespit edilmiştir.

Tespit edilen bu katsayılara göre danışman “yetkinlik” alt boyut puanları ile danışanların “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında hesaplanan “r” değerleri açısından anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur ($p < 0,05$).

5.3. Danışman, “dürüstlük” alt boyut puanları ile danışanın “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Danışanların, danışmanın “dürüstlük” özelliğini algılamaları ve değerlendirmeleri ile “danışmadan memnuniyet düzeylerinin” karşılaştırılmasına ait korelasyon (r) ve manidarlık (p) değerleri Tablo 26’da gösterilmiştir.

Tablo 26
Danışanların, Danışmanın “Dürüstlük” Özelliğini Algılamaları ve Değerlendirmeleri İle “Danışmadan Memnuniyet Düzeylerinin” Karşılaştırılmasına Ait “r” ve “p” Değerleri

Danışman Dürüstlük Alt Boyutları	Danışanın Danışmadan Memnuniyet Düzeyi	p
	r	
Dürüst	0,14	0,00*
Güvenilir	0,12	0,01*
Saygılı	-0,05	0,32
Doğru sözlü	0,07	0,16
Toplam Dürüstlük	0,01	0,81

* $p < 0,05$

Danışanların, danışmanın “dürüstlük” özelliğini algılamaları ve değerlendirmeleri ile “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasındaki ilişki analizinde “Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı” tekniği kullanılmıştır. Tablo 26’da da görüldüğü gibi, “danışmadan memnuniyet düzeyi” ile danışmanın özelliklerinden “dürüst” özelliği arasında 0,14, “güvenilir” özelliği arasında 0,12, “saygılı” özelliği arasında -0,05, “doğru sözlü” özelliği arasında 0,07 ve “toplam dürüstlük” puanı arasında 0,01 “r” değerleri tespit edilmiştir.

Tespit edilen bu katsayılara göre danışmanın “dürüst ve güvenilir” özelliğinin danışanlar tarafından algılanması ile “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında hesaplanan “r” değerleri açısından anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Danışmanını “dürüst ve güvenilir” olarak tanımlayan danışanların bu algılamalarına ilişkin puanları “danışmadan hoşnutluk ya da memnuniyet” puanları ile yüksek bir korelasyon göstermiştir. Bu sonuçlara göre danışmanı “dürüst ve güvenilir” bulan danışanların danışmadan daha fazla “memnuniyet” duydukları söylenebilir. Bir başka ifadeyle danışmanların “dürüst ve güvenilir” özelliklerinin danışanlar tarafından danışmanlarda bulunması gereken bir özellik olarak vurgulandığı söylenebilir.

5.4. Danışman, “empatik eğilim” puanı ile danışanın “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Danışanların, danışmanın “empatik eğilimlerini” algılamaları ile “danışmadan memnuniyet düzeylerinin” karşılaştırılmasına ait “r” ve “p” değerleri Tablo 27’de gösterilmiştir.

Tablo 27
Danışanların, Danışman “Empatik Eğilimlerini” Algılamaları ve Değerlendirmeleri İle “Danışmadan Memnuniyet Düzeylerinin” Karşılaştırılmasına Ait “r” ve “p” Değerleri

Danışman Empatik Eğilimleri	Danışanın Danışmadan Memnuniyet Düzeyi	p
	r	
Toplam Empatik eğilim	0,13	0,01*

* p<0,05

Danışanların, danışmanın “empatik eğilimlerini” algılamaları ve değerlendirmeleri ile “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasındaki ilişki analizinde “Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı” tekniği

kullanılmıştır. Tablo 27’de de görüldüğü gibi, danışmanın “empatik eğilimleri” ile “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında da 0,135 “r” değeri hesaplanmıştır.

Elde edilen bu katsayılardan danışmanın “empatik eğilim” özelliği ile “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasındaki ilişki $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Danışmanlarını “empatik” bulan danışanların bu algılamalarına ilişkin puanları “danışmadan duydukları memnuniyet” puanları ile yüksek bir korelasyon göstermiştir. Bu sonuca göre, danışmanı “empatik” bulan danışanların daha yüksek oranda “danışmadan memnun” oldukları görülmektedir. Bir başka ifade ile “danışmadan memnun” olan danışanlara göre, danışmanın “empatik eğilimlerinin” “danışmadan memnuniyet” üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde, “Danışan-danışman benzerlik ve farklılıklarının danışmanın çekici, yetkin, dürüst ve empatik algılanmasına etkisini” incelemeye ilişkin olarak oluşturulan alt problemlere ait elde edilen bulgular, alt problemlerin sıralamasına uygun olarak tartışılmış ve yorumlanmıştır.

1.1. Danışanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” algılamalarının, danışmanlarını “çekici” olarak değerlendirmelerine etkisi:

Bu alt problemde danışanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” algılamalarının, danışmanlarını “çekici” olarak değerlendirmelerini etkileyip etkilemediği incelenmiştir.

Danışanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” algılamalarının danışmanlarını “çekici” olarak değerlendirmelerini etkileyip etkilemediğini inceleyen bulgulara göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “çekicilik” özelliği alt boyutlarında, hesaplanan “t” değerleri açısından, anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p < 0,05$). Yani, danışanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” algılamalarının, danışmanlarını “çekici” olarak değerlendirmelerine etkisi yoktur.

Araştırmanın, okullarda yapılmış olması nedeniyle, danışanların bu ilişkiyi daha çok öğrenci-öğretmen ilişkisi seviyesinde tutmuş olabileceklerinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Egan (1994)'a göre, danışman, bazı sosyo-ekonomik belirleyiciler bakımından danışana ne kadar benzerse o kadar iyidir. Sosyal-etki kuramına göre de, danışan, eğer danışmanla benzer ise veya birbirlerine uygunlarsa danışmanı çekici bulacaktır. Danışan, böyle bir danışmanın kendisini daha iyi

anlayacağına inanır ve ona derinden güvenir. Eğer, danışman, danışanı yargılamadan kabul ederse, dikkatini vererek dinlediye, kendisinin değil de danışanın referans çevresinden anlamak için her çabayı göstermişse, samimi ve spontan olarak hem kendisiyle hem de danışanla rahat ise, danışanın elinden gelen en iyi çabayı göstermesine yardımcı oluyorsa, büyük bir olasılıkla danışan bu danışmanı çekici bulacaktır.

Danışmanların, Egan'ın belirttiği bu özellikleri göstermedeki yetersizliklerinin, danışanların danışmanı çekici olarak algılamalarına engel olmuş olabileceği düşünülmektedir.

Ayrıca, danışman ile danışan arasında karşılıklı olarak kurulacak psikolojik ilişkinin esası kişilerarası iyi insancıl ilişkilere dayanmaktadır. Tan (1986)'a göre de, danışma etkileşimi ilişkileri, esasta beşeri ilişkilerden başka bir şey değildir.

Giriş bölümünde de belirtildiği gibi, Cüceloğlu (1993), insan ilişkilerinde genel olarak birçok konuda; düşünce, duygu ve davranışlarında bize benzer kimselerden, bizimle hemen hemen aynı yaşta olanlardan hoşlanacağımızı belirtmektedir. Ona göre, benzerliğin gerçekte var olup olmaması o kadar önemli değildir. Göz önünde tutulması gereken algılanan benzerliğin (perceived similarity) var olup olmamasıdır. Ayrıca, araştırmacıların benzerliğin derecesi ile diğer kimseyi çekici bulma arasında doğrusal bir ilişki bulduklarını, başka bir ifade ile diğer kimsenin tutumları, deneğin tutumlarına ne kadar benziyorsa, deneğin o kimseyi o kadar çekici bulduğunu belirtmektedir.

Morris (2002)'in belirttiğine göre, Byrne ve Blaylock (1963)'da, çekici bulduğumuz kişilerin bir şekilde bizimle ortak tutumlara sahip olduğunu varsaydığımızı vurgulamaktadır.

Byrne'nin Tutum Benzerliği ve Kişilerarası Çekicilik Kuramı (1969)'na göre de, kişilerin, karşılarındakilerden hoşlanmalarının, o kişilerle ortak tutumlarının oranı ile doğru orantılı olduğunu, örneğin, on değişik konudaki tutumundan altısında benzer tutumu olan bir kişiden, dördünde benzer tutumu olan kişiye kıyasla, daha çok hoşlanmamız gerektiği belirtilmektedir (Akt: Hortaçsu, 1991).

Üre (2001)'nin belirttiğine göre, Byrne (1971), benzerlik kuramında kişiler arasındaki çekiciliğin, iki kişi arasındaki tutumların, inançların ve geçmiş yaşantıların benzerliğine bağlı olarak artıp, azalabileceğini ileri sürer.

Bu durumda, psikolojik danışmayı insan ilişkisi olarak ele aldığımızda da, danışanla danışman arasındaki doğal farklılıkların danışmanın “çekici” olarak algılanmasına engel olduğu düşünülmektedir.

1.2. Danışanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” algılamalarının, danışmanlarını “yetkin” olarak değerlendirmelerine etkisi:

Bu alt problem ile danışanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” algılamalarının, danışmanlarını “yetkin” olarak değerlendirmelerine etkisi incelenmiştir.

Danışanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” algılamalarının danışmanlarını yetkin olarak değerlendirmelerini etkileyip etkilemediği inceleyen bulgulara göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “yetkinlik” özelliği alt boyutlarından “hazırlıklı ve becerikli” boyutlarında ve “toplam yetkinlik puanında” hesaplanan “t” değerleri açısından anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,05$).

Danışmanı kendisine “benzer” ve kendisinden “farklı” olarak gören danışanların ortalamalarına bakıldığında danışman dereceleme ölçeğindeki “hazırlıklı, becerikli ve toplam yetkinlik puanında” danışmanım benden “farklı” diyenlerin danışmanım “benim gibi” diyenlere göre daha yüksek ortalamalara sahip olduğu görülmüştür. Yani, bu durum bize danışmanın benden “farklı” diyen danışanların, danışmanın “hazırlıklı, becerikli ve yetkinlik” özelliklerine daha fazla önem verdiklerini göstermektedir.

Buradan danışanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” algılamalarının, danışmanlarını “yetkin” olarak değerlendirmelerini etkilediği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu durum, danışanla danışman arasındaki eğitim, tecrübe gibi farklılıklar nedeniyle ve danışanların

danışmana yardım almak amacıyla başvurmuş olmalarının bir sonucu olarak beklenen bir durumdur. Çünkü giriş bölümünde de belirtildiği gibi Egan (1994)'a göre, sosyal-etki kuramında uzmanlık (yetkinlik), danışanın danışmanın ona yardım etme yeteneğine, becerisine veya bilgisine sahip olduğuna inanması demektir. Danışan, danışmanın problemlerine yanıt olabilecek veya yanıtları bulabilmesine yardımcı olabilecek bilgilere sahip olduğunu varsaymaktadır. Herhangi bir danışmanın algılanan uzmanlığı, danışanın yardım edeni danışman veya psikoterapist olarak araması, bu kimsenin profesyonel veya yarı-profesyonel bir pozisyonunun bulunması ve onun uzman olduğunu gösteren bazı dereceler veya sertifikalara dayalı kredilerinin olmasıdır. İnsanların danışmandan gerçekten yardım almış olmalarından veya meslektaşlarının onu bir yardım edici kimse olarak düşünmelerinden ya da prestiji olan bir kurumla ilişkisinin olmasından kaynaklanabilir ve danışanı başlangıçta etkileyebilir. Danışan, bir kere danışmanın uzmanlığını algıladığında ve yaşadığında, bütün enerjisini ve kaynaklarını yardım göreceği inancı, ümidi ve beklentisi ile harekete geçirir ve güçlü bir etki kaynağı olarak danışmanın yaşantısına girmesine izin verir.

1.3. Danışanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” algılamalarının, danışmanlarını “dürüst” olarak değerlendirmelerine etkisi:

Bu alt problemde danışanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” algılamalarının danışmanlarını “dürüst” olarak değerlendirmelerini etkileyip etkilemediği incelenmiştir.

Danışanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” algılamalarının danışmanlarını “dürüst” olarak değerlendirmelerini etkileyip etkilemediği inceleyen bulgulara göre danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “dürüstlük” özelliği alt boyutlarından “saygılı” boyutunda ve “toplam dürüstlük” puanında hesaplanan “t” değerleri açısından anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,05$).

Danışmanı kendisine “benzer” ve kendisinden “farklı” olarak algılayan danışanların ortalamalarına bakıldığında danışman dereceleme ölçeğindeki “saygılı” özelliğinde ve “toplam dürüstlük” puanında danışmanım benden “farklı” diyenlerin danışmanım “benim gibi” diyenlere göre daha yüksek ortalamalara sahip olduğu görülmüştür. Yani, bu durum bize danışmanın benden “farklı” diyen danışanların danışmanın “saygılı ve dürüstlük” özelliklerine daha fazla önem verdiklerini göstermektedir.

Bu durumda, danışanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” algılamalarının danışmanlarını “dürüst” olarak değerlendirmelerini etkilediği anlaşılmaktadır. Danışmanım benden “farklı” diyen danışanların, danışmanın “saygılı ve dürüst” olması gerektiğini vurgulamış olabilecekleri düşünülebilir. Ayrıca, danışmanım benden “farklı” diyenlerin danışmanın “saygılı ve dürüst” özelliklerini önemli olarak algılamalarında, danışanla-danışman arasındaki eğitim, mesleki yeterlilik, tecrübe gibi farklılıkların etkili olabileceğini düşündürmektedir.

Bu alt problemde elde edilen bulgularla, bir önceki alt problemdeki danışmanım benden “farklı” diyen danışanların, danışmanın “hazırlıklı, becerikli ve yetkinlik” özelliklerine daha fazla önem verdiklerini gösteren bulgular arasında bir paralellik görülmektedir.

Ayrıca, Halstead ve diğerleri (1990)’nin, danışman ve danışanın beraber çalışma algısını inceledikleri araştırmanın sonuçları, danışmanların ve danışanların bazı algılarda farklı düşüştüklerini ve birlikteliğin gücünün birlikteliğin memnuniyetinin habercisi olduğunu göstermiştir. Bu araştırma sonucu, danışanla danışmanın farklılıklarının danışmadan memnuniyet üzerinde etkili olmadığını göstermektedir. Bu araştırma sonucu, danışmanım benden “farklı” diyenlerin danışmanın “yetkinlik” özelliğini önemli olarak algıladıkları bulguları destekler niteliktedir.

Egan (1994)’ın belirttiğine göre, Kaul ve Schmidt (1971), başkalarının duygu ve gereksinimlerine saygı duyan, başkasının yararı için bilgi ve görüşlerini sunan, rahatlık ve sırdaşlık duygularına yol açan, motifleri konusunda açık ve dürüst olan kimseye güvenildiğini belirtmektedirler.

1.4. Danışanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” algılamalarının, danışmanlarını “empatik” olarak değerlendirmelerine etkisi:

Bu alt problem ile danışanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” algılamalarının danışmanlarını “empatik” olarak değerlendirmelerini etkileyip etkilemediği incelenmiştir.

Danışanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” algılamalarının danışmanlarını “empatik” olarak değerlendirmelerine etkisini inceleyen bulgularda, danışmanın “empatik eğilimleri” ile ilgili olarak hesaplanan “t” değerleri açısından anlamlı bir fark yoktur ($p < 0,05$).

Danışanların, danışmanlarını kendilerine “benzer” veya kendilerinden “farklı” algılamalarının danışmanlarını “empatik” olarak değerlendirmelerini etkilemediği ortaya çıkmaktadır.

Bu sonucun, araştırma grubu, seans sayısı vb. değişkenlerden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

2.1. Danışman, “çekicilik” alt boyut puan ortalamalarının, danışanın cinsiyetine göre farklılaşması:

Bu alt problem ile danışman, “çekicilik” alt boyut puan ortalamalarının, danışanın cinsiyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgularda, danışanın cinsiyetine göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “çekicilik” özelliği alt boyutlarından “sosyal” özelliğinde hesaplanan “t” değerleri açısından anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,05$).

Danışanların cinsiyetlerine göre, kız ve erkeklerin ortalamalarına bakıldığında danışman dereceleme ölçeğindeki “sosyal” değişkeninde kızların erkeklere göre daha yüksek ortalamalara sahip olduğu görülmüştür. Yani, danışmanın “sosyal” özelliğinin kızlar tarafından önemli olarak algılanması, kız öğrencilerin danışmanın sosyal olma özelliği üzerinde daha yoğun durduklarını ve sosyalliğe daha fazla önem verdiklerini göstermektedir. Bir başka ifade ile

danışmanın “sosyal” özelliğinin kızlar açısından önemli bir faktör olarak algılanması, kızların, sosyal ilişki ve yaşantılara daha fazla önem verdiklerini göstermektedir.

Bu durumda, danışman, “çekicilik” alt boyut puan ortalamalarının, danışanın cinsiyetine göre farklılaştığı görülmektedir. Psikolojik danışmada cinsiyetin önemli bir faktör olduğunu ortaya koyan bazı araştırmalar bu alt problemde tespit edilen bulguları destekler niteliktedir.

Ametrano ve Pappas (1996)’ın yaptıkları bir araştırmada da, danışanların arkadaşlarını da bir danışmana gönderme konusunda istekli olup olmamalarında, cinsiyet ve cinsiyet rolleri arasındaki etkileşimde payı olduğu ortaya çıkmıştır.

Vogel ve diğerleri (2003), tarafından yapılan araştırmanın bulguları, çoğu danışmanın kadın ve erkekleri benzer algılamalarına rağmen, araştırmacılar, cinsiyetin danışma ilişkisini ve sürecini etkileyen bir dinamik olduğunu belirtmişlerdir.

Helms ve Rode (1982)’un erkek ve bayanların bayan danışman algılarını inceledikleri bir araştırmada, bayan danışanlara oranla erkek danışanların çekici olmayan bayan danışmanları daha pozitif buldukları ortaya çıkmıştır.

Ayrıca, giriş bölümünde de belirtildiği gibi, Izgar ve Arslan (2003), psikolojik danışmada önemli bir yeri olan kendini açmayla ilgili olarak yaptıkları araştırmada, üniversite 2. sınıf düzeyinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla kendilerini aynı cins yakın arkadaşına ve danışmana daha fazla açtıklarını tespit etmişlerdir. Ancak, Tan (1986) ise, danışman, meslek yetkinliklerini kullanarak iyi bir iletişim kurduktan sonra cinsiyetin veya yaşın öneminin kalmayacağını belirtmektedir.

Redfem ve Dancey (1993)’in yaptıkları araştırmada ise, danışmanın ve kursiyer danışmanların cinsiyetlerinin danışman değerlendirmelerinde önemli bir etkisinin olmadığı ortaya çıkmıştır. Ametrano ve Pappas (1996)’ın yaptıkları araştırmanın sonuçları da, cinsel rol dağılımının ve cinsiyetin tek başına danışanların stajyer danışmanları nasıl algıladıklarını yeteri kadar açıklayamayacağını göstermektedir.

Bu araştırmaların sonuçları ile bu alt problemde tespit edilen bulgular arasında bir farklılık bulunmaktadır.

2.2. Danışman, “yetkinlik” alt boyut puan ortalamalarının, danışanın cinsiyetine göre farklılaşması:

Bu alt problemde, danışman, “yetkinlik” alt boyut puan ortalamalarının danışanın cinsiyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Araştırma bulgularında danışanın cinsiyetine göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “yetkinlik” özelliğı alt boyutlarında hesaplanan “t” değerleri açısından anlamlı bir fark yoktur ($p < 0,05$).

Bu durum bize, danışman, “yetkinlik” alt boyut puan ortalamalarının danışanın cinsiyetine göre farklılaşmadığını göstermektedir.

Demek oluyor ki, her iki cinsiyetteki danışanlar, danışmanı kendisine yardım etme yeteneğine, becerisine veya bilgisine sahip, problemlerine yanıt olabilecek veya yanıtları bulabilmesine yardımcı olabilecek bilgilere sahip ve profesyonel bir kişi olarak gördükleri için danışmana başvurmuşlardır. Egan (1994)'in, danışmanın uzmanlık özelliğı olarak ifade ettiğı bu özellikleri kız ve erkek danışanlar aynı derecede algılamaktadırlar. Yani, yardım almak amacıyla danışmana başvuran kızlar ve erkek danışanların başlangıçta danışmanı uzman olarak kabul ettikleri düşünülmektedir.

Ametrano ve Pappas (1996)'in, danışmanın cinsel rol dağılımı ve cinsiyetinin, danışanların danışmanını etkililik, uzmanlık ve güvenilirlik konularında algılamasında çok fazla bir fark yaratmadığını vurgulayan görüşleri burada ortaya çıkan durumu destekler niteliktedir.

Ancak, Selçuk (1989), yaptığı bir araştırma sonucunda, kız öğrencilerin danışmanı profesyonel hizmet veren bir uzman kişi olarak görüyor olabilecekleri görüşündedir. Bu sonuç, araştırmamızın sonucunu ile çelişmektedir.

2.3. Danışman, “dürüstlük” alt boyut puan ortalamalarının, danışanın cinsiyetine göre farklılaşması:

Bu alt problem ile danışman, “dürüstlük” alt puan ortalamalarının, danışan cinsiyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Danışman “dürüstlük” alt puan ortalamalarının, danışan cinsiyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koyan araştırma bulgularında, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “dürüstlük” özelliği alt boyutlarında hesaplanan “t” değerleri açısından anlamlı bir fark yoktur ($p < 0,05$).

Bu durum bize, danışman, “dürüstlük” alt puan ortalamalarının, danışan cinsiyetine göre farklılaşmadığı göstermektedir.

Giriş bölümünde de belirtildiği gibi, Ametrano ve Pappas (1996)'da, danışmanın cinsel rol dağılımı ve cinsiyetinin, danışanların danışmanını etkililik, uzmanlık ve güvenilirlik konularında algılamasında çok fazla bir fark yaratmadığını vurgulamışlardır. Strupp'da, danışmanın cinsiyetinin, danışan anlayışlarındaki ya da danışmanlık sonuçlarındaki değişiklikleri tek başına açıklayamayacağını belirtmektedir. Ametrano ve Pappas (1996) ve Strupp'un görüşleri bu araştırmada ortaya çıkan durumu destekler niteliktedir.

Ancak, Redfem ve Dancey (1993)'in belirttiğine göre, Johnson (1978), kadınların ve erkeklerin danışmanlardan ve danışmanlıktan farklı beklentileri olduğunu söylemiştir. Kadınlar, danışmanların, rahatlatıcı, samimi, dürüst, destek verici, toleranslı ve güvenilir olmasını beklerken, erkekler danışmanların daha tavsiye verici, eleştirici ve çözümcü olmalarını beklemektedirler.

Bu araştırmaların sonuçları ile bu alt problemde tespit edilen bulgular arasında bir farklılık bulunmaktadır.

2.4. Danışman, “empatik eğilim” puan ortalamalarının, danışanın cinsiyetine göre farklılaşması:

Bu alt problemde, danışman, “empatik eğilim” puan ortalamalarının, danışan cinsiyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Danışanın cinsiyetine göre, danışmanın, “empatik eğilimlerinin” algılamasıyla ilgili yapılan karşılaştırmada hesaplanan “t” değeri açısından, anlamlı bir fark yoktur ($p < 0,05$).

Bu durumda, danışman, “empatik eğilim” puan ortalamalarının, danışan cinsiyetine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

Redfem ve Dancey (1993)’in yaptıkları araştırma sonucunda da, katılımcılar tarafından “Danışman Değerlendirme Kısa Formu (Counselor Rating Form-Short Version, CRF-S)”na verilen puanlar üzerinde ne danışmanın cinsiyetinin ne de danışman/katılımcının cinsiyetinin etkili olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, söz konusu araştırmanın sonuçları, danışanların kadın ya da erkek danışmanları empatik açıdan değerlendirirken hiç farklılık göstermediklerini ortaya koyan Feldstein’in çalışmasıyla aynı doğrultudadır. Bu görüşler araştırmamızın sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir.

Ancak, Daane ve Schmidt (1957) ise, danışanlarıyla aynı cinsiyette olan danışmanların daha rahat ve daha fazla empati kurabildiklerini söylemişlerdir. Johnson (1978), erkek danışmanların erkek danışanlarını kadınları anladıklarından daha iyi anladıklarını ve kadın danışmanların da kadın danışanlarını erkek danışanlarına oranla daha iyi anlayabildiklerini belirtmiştir (Akt: Redfem ve Dancey, 1993).

Redfem ve Dancey (1993)’in belirttiğine göre, Breisinger (1976)’de, danışmanın cinsiyeti ve kurabildiği empati arasında bir dereceye kadar ilişki olabileceğini söylemiştir. Ayrıca bu ilişkinin de danışman deneyim kazandıkça ve uzmanlaştıkça ortadan kalktığını belirtmiştir.

Bu araştırmaların sonuçları ile bu alt problemde tespit edilen bulgular gelişmektedir.

3.1. Danışman, “çekicilik” alt boyut puan ortalamalarının, danışanın yaşına göre farklılaşması:

Araştırmada belirlenen bu alt problem ile danışman, “çekicilik” alt puan ortalamalarının, danışanın yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Danışanın yaşına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “çekicilik” özelliği alt boyutlarının danışanlar tarafından algılanmasına ilişkin yapılan karşılaştırmada hesaplanan “t” değerleri açısından anlamlı bir fark yoktur ($p < 0,05$).

Bu durum bize, danışman, “çekicilik” alt puan ortalamalarının, danışanın yaşına göre farklılaşmadığını göstermektedir.

Danışanların, danışmanın “çekicilik” özelliklerini algılamalarının danışanların yaşlarına göre farklılaşması beklenirdi ancak yukarıda da belirtildiği gibi Tan (1986)’ın, danışman, meslek yetkinliklerini kullanarak iyi bir iletişim kurduktan sonra cinsiyetin veya yaşın öneminin kalmayacağı görüşü bu durumu açıklar niteliktedir.

3.2. Danışman, “yetkinlik” alt boyut puan ortalamalarının, danışanın yaşına göre farklılaşması:

Bu alt problem ile danışman, “yetkinlik” alt puan ortalamalarının, danışanın yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Danışanın yaşına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “yetkinlik” özelliği alt boyutlarının danışanlar tarafından algılanmasına ilişkin yapılan karşılaştırmada hesaplanan “t” değerleri açısından anlamlı bir fark yoktur ($p < 0,05$).

Buradan, danışman, “yetkinlik” alt puan ortalamalarının, danışanın yaşına göre farklılaşmadığı görülmüştür.

Robiner ve Storandt (1983), danışan ve danışman yaşı ile ilgili olarak yaptıkları bir araştırma sonuçları yaşın, danışanın danışman yeteneği algısını önemli şekilde etkilemediğini ortaya çıkarmıştır. Bu sonuç araştırmamızı destekler niteliktedir. Ancak, Tatar (2001)’ın, yetişkinlerin danışmana başvurma düşünceleri ve bu danışmanların düşünceler hakkındaki algısını incelediği bir araştırmada, danışmanlar yaş ve cinsiyete daha fazla önem verirken, yetişkinler danışmanın uzmanlığını vurgulamışlardır.

3.3. Danışman, “dürüstlük” alt boyut puan ortalamalarının, danışanın yaşına göre farklılaşması:

Bu alt problemde, danışman, “dürüstlük” alt puan ortalamalarının, danışanın yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Danışanların yaşlarına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “dürüstlük” özelliği alt boyutlarının danışanlar tarafından algılanmasına ilişkin yapılan karşılaştırmada hesaplanan “t” değerleri açısından anlamlı bir fark yoktur ($p < 0,05$).

Burada, danışman, “dürüstlük” alt puan ortalamalarının, danışanın yaşına göre farklılaşmadığı görülmüştür.

Hayslip ve Schneider (1985), danışman-danışan yaş benzerliğinin etkisi ve danışan memnuniyeti ile ilgili olarak yaptıkları bir araştırma sonucunda, zaman yönetimi söz konusu olduğunda genç danışmanların yaşlılara tercih edildiğini, daha ciddi problemler için danışmanın yaşına bağlı herhangi bir tercih olmadığını belirtmişlerdir. Danışman uzmanlığı, çekiciliği ve güvenilirliği hakkındaki analiz verileri kronolojik yaşın daha genç danışanların olası danışman nitelik algısında bir faktör teşkil etmediğini ortaya çıkarmıştır.

Bu sonuç, araştırmamızda elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir.

Ancak, Helms ve Rode (1982), yaptıkları bir araştırma sonucunda danışmanların yaşının danışmana gösterilen tepkiyi değiştirdiği belirtmişlerdir. Tatar (2001)'in, yetişkinlerin danışmana başvurma düşünceleri ve danışmanların bu düşünceler hakkındaki algısını incelediği bir araştırmada, danışmanın güvenilirliği her iki grup tarafından da önemli bir faktör olarak bahsedilmiştir.

3.4. Danışman, “empatik eğilim” puan ortalamalarının, danışanın yaşına göre farklılaşması:

Bu alt problem ile danışman, “empatik eğilim” puan ortalamalarının, danışanın yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Danışanın yaşına göre, danışmanın “empatik eğilimlerinin” algılanması ve değerlendirilmesiyle ilgili yapılan karşılaştırmada hesaplanan “t” değeri açısından anlamlı bir fark yoktur ($p<0,05$).

Bu durum bize, danışman, “empatik eğilim” puan ortalamalarının, danışanın yaşına göre farklılaşmadığını göstermektedir.

Danışanın yaşı ve danışman empatik eğilimlerinin algılanması inceleyen araştırmaların eksikliği bu konuda yorum yapmayı güçleştirmektedir. Lee ve Mixson (1995), Flakerud ve Liu (1990) ve Gim ve diğerleri (1991)’nin önerilerine dayanarak etnik köken, yaş, cinsiyet ve profesyonel tecrübe gibi danışman değişkenlerinin gelecekteki araştırmalarda incelenmesini önermişlerdir.

4.1. Danışman, “çekicilik” alt boyut puan ortalamalarının, danışanın katıldığı danışma seans sayısına göre farklılaşması:

Bu alt problemde, danışman, “çekicilik” alt puan ortalamalarının, danışanın katıldığı seans sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Bulgulardan, danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “çekicilik” özelliği alt boyutlarının danışanlar tarafından algılanmasında hesaplanan “F” değeri açısından anlamlı bir fark yoktur ($p<0,05$).

Bu durumda, danışman, “çekicilik” alt puan ortalamalarının, danışanın katıldığı seans sayısına göre farklılaşmadığı görülmektedir. Nerison ve Claiborn (1990)’un, danışman çekiciliği, benzerliği ve seansların etkisini inceledikleri bir araştırma sonucunda da, algılanmış danışman “çekiciliği” seans etkisi ile ilişkilendirilmemiştir. Bu sonuç araştırmamızda elde edilen bulguları destekler niteliktedir.

Oysaki Mellot ve diğerleri (1999)’ne göre, danışanlarla tedavi edici sıcak ilişkiler kurma, danışmanların olumlu şekilde algılanmaları için gereklidir.

Giriş bölümünde de belirtildiği gibi, yapılan bir araştırmada, danışanlar, bireysel olarak rahatsızlığın ciddiyetine, tipine, konuşulanların içeriğine

bakmaksızın terapisti, sıcak, açık-seçik, ilgili, meselenin içine giriyor ve kendini vermiş olarak algıladıkları zaman, oturumların daha etkili olduğu, buna karşın, terapisti ya da danışmanı soğuk, savunucu, ilgisiz, yüzeyde dolaşan, gürültücü ve sıkıcı olarak algılamaları halinde ise oturumların çok zayıf ve sıkıcı geçtiği bulunmuştur (Özgüven, 1999). Bu araştırma sonuçları ile araştırmamızda elde edilen bulgular arasında bir farklılık ortaya çıkmıştır.

4.2. Danışman, “yetkinlik” alt boyut puan ortalamalarının, danışanın katıldığı danışma seans sayısına göre farklılaşması:

Bu alt problem ile danışman, “yetkinlik” alt puan ortalamalarının, danışanın katıldığı seans sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Araştırma bulgularından, danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “yetkinlik” özelliği alt boyutlarının danışanlar tarafından algılanmasında hesaplanan “F” değeri açısından anlamlı bir fark yoktur ($p < 0,05$).

Bu durum bize, danışman, “yetkinlik” alt puan ortalamalarının, danışanın katıldığı seans sayısına göre farklılaşmadığını göstermektedir.

Oysaki Tryon (1987)'un, danışanların ve danışmanların birbirlerini algılayışlarıyla ilgili yaptığı araştırma bulguları, danışanların, danışmanlarını başlangıç seanslarında iyi iş çıkardığını hissettiğinde uzmanlık ölçütlerinde daha yüksek değerlendirdiklerini göstermiştir. Ayrıca, bulgular ilk seanslarda danışmanların uzmanmış gibi görüldüğünü ortaya koymuştur.

Danışman çekiciliği, benzerliği ve seansların etkisini inceledikleri bir araştırma sonucunda da, algılanmış danışman uzmanlığı seans etkisi ile ilişkilendirilmiştir.

Danışanların katıldıkları seans sayısına göre danışmanın yetkinlik özelliğini algılamalarında bir farklılık bulunamamış olması Tryon (1987)'un ve Nerison ve Claiborn (1990)'un yaptıkları araştırma bulgularıyla çelişmektedir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar, seans sayılarının az olması ile açıklanabilir.

4.3. Danışman, “dürüstlük” alt boyut puan ortalamalarının, danışanın katıldığı danışma seans sayısına göre farklılaşması:

Bu alt problem ile danışman, “dürüstlük” alt puan ortalamalarının, danışanın katıldığı seans sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Bulgulardan danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “dürüstlük” özelliği alt boyutlarının danışanlar tarafından algılanmasında hesaplanan “F” değeri açısından anlamlı bir fark yoktur ($p < 0,05$).

Bu durumda, danışman, “dürüstlük” alt puan ortalamalarının, danışanın katıldığı seans sayısına göre farklılaşmadığını göstermektedir. Vera ve diğerleri (1999)’nin yaptıkları araştırmada da, seans sayısının benzerlik ve farklılıkla pek ilgisi olmadığı görülmüştür.

Oysaki psikolojik danışmanın bir sosyal etki süreci olduğu ve bu sürecin danışma seansları ilerledikçe daha etkili olacağı düşünüldüğünde, danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın özelliklerini algılamalarının farklılaşacağı beklenirdi.

Giriş bölümünde de belirtildiği gibi Egan (1994)’a göre, gerçekte, tüm danışmalarda yer alan sosyal-etki sürecinde, danışman; danışanın gözünde uzman, güvenilir ve çekici birisi olarak danışanı yardım sürecine katar, bir güç veya etki temelini oluşturarak çalışır ve bu güç temeli bir kere oluştuğunda; yapıcı davranışsal programların uygulanmasıyla ve danışanın kendine zarar verici davranışlarını ortadan kaldırmasıyla, danışanın daha etkili bir yaşama sahip olmasını etkiler. Danışmada sosyal-etki büyük ölçüde danışanın danışmanı algılamasına dayalıdır.

Nerison ve Claiborn (1990)’un, danışman çekiciliği, benzerliği ve seansların etkisini inceledikleri bir araştırma sonucunda da, algılanmış danışman güvenirliliği seans etkisi ile ilişkilendirilmiştir.

4.4. Danışman, “empatik eğilim” puan ortalamalarının, danışanın katıldığı danışma seans sayısına göre farklılaşması:

Bu alt problemde, danışman, “empatik eğilim” puan ortalamalarının, danışanın katıldığı seans sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgularda, danışma seans sayısına göre, danışmanın “empatik eğilimlerinin” danışanlar tarafından algılanmasıyla ilgili olarak hesaplanan “F” değeri açısından anlamlı bir fark yoktur ($p < 0,05$).

Bu durum, danışman, “empatik eğilim” puan ortalamalarının, danışanın katıldığı seans sayısına göre farklılaşmadığını göstermektedir.

Oysaki, psikolojik danışmada doğal beklenti, danışmanların ilk seanstan itibaren empatik olmaları ve özellikle seanslar ilerledikçe danışanların danışmanlarının gösterdikleri empati düzeyini algılamış olmalarıdır. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasında danışmanların yeterince empatik olmadıkları düşünülmektedir.

5.1. Danışman, “çekicilik” alt boyut puanları ile danışanın “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasındaki ilişki:

Bu alt problemde, danışman, “çekicilik” alt puan ortalamaları ile danışanın “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında bir ilişki bulunup bulunmadığı incelenmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre danışmanın “arkadaşça–cana yakın, sosyal, sıcakkanlı ve toplam çekicilik puanları” ile “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında hesaplanan “r” değerleri açısından anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,05$).

Danışmanını “arkadaşça–cana yakın, sosyal, sıcakkanlı ve çekici” özellikleriyle tanımlayan danışanların bu algılamalarına ilişkin puanları “danışmadan hoşnutluk ya da memnuniyet” puanları ile yüksek bir korelasyon göstermiştir. Bu sonuçlara göre danışmanı “arkadaşça–cana yakın, sosyal, sıcakkanlı ve çekici” bulan danışanların “danışmadan daha fazla memnuniyet” duydukları söylenebilir. Bu durum bize “danışmadan memnun” olan

danışanların danışmanın “arkadaşça–cana yakın, sosyal, sıcakkanlı ve çekicilik” özelliklerini “danışmadan memnuniyetin” bir işareti olarak ifade ettiklerini göstermektedir. Bir başka deyişle danışmanların “arkadaşça–cana yakın, sosyal, sıcakkanlı ve çekicilik” özelliklerinin danışanlar tarafından danışmanlarda bulunması gereken özellikler olarak ifade edildiği söylenebilir.

Bu durum bize, danışman, “çekicilik” alt puan ortalamaları ile danışanın “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. Vera ve diğerleri (1999)’nin yaptıkları bir araştırmada da, katılımcılar kendileri ve danışmanları arasındaki benzerliklerin terapötik ilişki üzerinde iyi bir etkisinin olduğunu belirtmişlerdir. Bu araştırma, terapötik ilişkilerde farklılıkların benzerliklerden daha az etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Katılımcılar tarafından belirtilen benzerliklerin %91’inin ilişkide iyi etkiye, %2’sinin kötü etkiye sahip olduğu, %7’sinin ise etkisiz olduğu görülmüştür. Yani katılımcılar tarafından listelenen benzerliğin terapötik ilişkide olumlu bir etkisinin olduğu görülmüştür.

5.2. Danışman, “yetkinlik” alt boyut puanları ile danışanın “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasındaki ilişki:

Bu alt problem ile danışman, “yetkinlik” alt puan ortalamaları ile danışanın “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında bir ilişki bulunup bulunmadığı incelenmiştir.

Bulgulara göre, danışman, “yetkinlik” alt boyut puanları ile danışanların “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında hesaplanan “r” değerleri açısından anlamlı bir ilişki yoktur ($p < 0,05$).

Bu durumda, danışman, “yetkinlik” alt puan ortalamaları ile danışanın “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında bir ilişki bulunmadığı görülmektedir. Oysaki danışmanın “yetkinlik” özelliğinin danışanın, “danışmadan memnuniyetini” artırması beklenirdi.

5.3. Danışman, “dürüstlük” alt boyut puanları ile danışanın “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasındaki ilişki:

Bu alt problemde, danışman, “dürüstlük” alt puan ortalamaları ile danışanın “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında bir ilişki bulunup bulunmadığı incelenmiştir.

Araştırmada tespit edilen bu katsayılara göre, danışman, “dürüstlük” alt boyutlarından “dürüst ve güvenilir” özelliğinin danışanlar tarafından algılanması ile “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında hesaplanan “r” değerleri açısından anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,05$).

Danışmanını “dürüst ve güvenilir” olarak tanımlayan danışanların bu algılamalarına ilişkin puanları “danışmadan hoşnutluk ya da memnuniyet” puanları ile yüksek bir korelasyon göstermiştir. Bu sonuçlara göre danışmanı “dürüst ve güvenilir” bulan danışanların “danışmadan daha fazla memnuniyet” duydukları söylenebilir. Bir başka ifadeyle danışmanların “dürüst ve güvenilir” özelliklerinin danışanlar tarafından danışmanlarda bulunması gereken bir özellik olarak vurgulandığı söylenebilir.

Buradan, danışman, “dürüstlük” alt puan ortalamaları ile danışanın “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında bir ilişkinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Atkinson ve diğerleri (1984)'nin öğrencilerin danışman güvenilirliği algısını inceledikleri bir araştırmanın sonuçları da, etnik durumdan ziyade tutum benzerliğinin öğrencilerin algısını etkilediğini göstermiştir. Bu sonuçla, araştırmamızla tespit edilen bulgular arasında bir paralellik görülmektedir.

5.4. Danışman, “empatik eğilim” puanı ile danışanın “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasındaki ilişki:

Bu alt problemde, danışman, “empatik eğilim” puan ortalamaları ile danışanın “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında bir ilişki bulunup bulunmadığı incelenmiştir.

Araştırma ile elde edilen bu katsayılarından danışmanın “empatik eğilim” özelliği ile “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasındaki ilişki $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Danışmanlarını “empatik” bulan danışanların bu algılamalarına ilişkin puanları “danışmadan duydukları memnuniyet” puanları ile yüksek bir korelasyon göstermiştir. Bu sonuca göre, danışmanı “empatik” bulan danışanların daha yüksek oranda “danışmadan memnun” oldukları görülmektedir. Bir başka ifade ile “danışmadan memnun” olan danışanlara göre, danışmanın “empatik eğilimlerinin” “danışmadan memnuniyet” üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Bu durum bize, danışman, “empatik eğilim” puan ortalamaları ile danışanın “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. Redfem ve Dancey (1993)’de, “empatik” iletişim kurabilme yeteneğinin danışman-danışan ilişkisinde son derece önemli olduğunu vurgulamışlardır. Fazla “empati” gösteren danışmanların kendi duygusal dünyalarına ve hislerine de daha fazla duyarlılık gösterdiklerine dair teorik ve deneysel kanıtlar olduğunu, bunun, danışmanın etkililiğinin, güvenilirliğinin ve uzmanlığının artmasına katkıda bulunan “empatinin” bir özelliği olduğunu belirtmişlerdir. Yaptıkları araştırmada da, “empatik tutumlar” geliştiren danışmanların etkililik, güvenilirlik ve uzmanlık alanlarında en yüksek puanları aldıklarını tespit etmişler ve hem danışanların hem de potansiyel danışmanların danışmanı değerlendirmesinde empatinin önemli rol oynadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Bu araştırmada tespit edilen bulgularla Redfem ve Dancey (1993)’in görüşleri ve yaptıkları araştırmanın sonuçları paralellik göstermektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan genel sonuçlar ve önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

Araştırma bulguları incelendiğinde, danışmanı, kendisine “benzer” ve kendisinden “farklı” algılayan danışanların, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “çekicilik” özelliğini değerlendirmelerine ilişkin yapılan karşılaştırmada, danışmanın “çekicilik” özelliği alt boyutlarında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Danışmanı, kendisine “benzer” ve kendisinden “farklı” olarak algılayan danışanların, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “yetkinlik” özelliğini değerlendirmelerine ilişkin yapılan karşılaştırmada, danışmanın “yetkinlik” özelliği alt boyutlarından “hazırlıklı, becerikli ve toplam yetkinlik” boyutlarında anlamlı bir fark bulunmuştur. Danışmanı kendisine “benzer” ve kendisinden “farklı” olarak gören danışanların ortalamalarına bakıldığında danışman dereceleme ölçeğindeki “hazırlıklı, becerikli ve toplam yetkinlik” puanında danışmanım benden “farklı” diyenlerin danışmanım “benim gibi” diyenlere göre daha yüksek ortalamalara sahip olduğu görülmüştür. Yani, bu durum bize danışmanın benden “farklı” diyen danışanların, danışmanın “hazırlıklı, becerikli ve yetkinlik” özelliklerine daha fazla önem verdiklerini göstermektedir.

Danışmanı, kendisine “benzer” ve kendisinden “farklı” olarak algılayan danışanların, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “dürüstlük” özelliğini değerlendirmelerine ilişkin yapılan karşılaştırmada, danışmanın “dürüstlük” özelliği alt boyutlarından “saygılı ve toplam dürüstlük” boyutlarında anlamlı bir fark bulunmuştur. Danışmanı kendisine “benzer” ve kendisinden “farklı” olarak algılayan danışanların ortalamalarına bakıldığında danışman

dereceleme ölçeğindeki “saygılı ve toplam dürüstlük” puanında, danışmanım benden “farklı” diyenlerin danışmanım “benim gibi” diyenlere göre daha yüksek ortalamalara sahip olduğu görülmüştür. Yani, bu durum bize danışmanın benden “farklı” diyen danışanların danışmanın “saygılı ve dürüstlük” özelliklerine daha fazla önem verdiklerini göstermektedir.

Danışmanı, kendisine “benzer” ve kendisinden “farklı” olarak algılayan danışanların, danışmanın “empatik eğilimlerini” değerlendirmelerine ilişkin yapılan karşılaştırmada, anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Yani, danışmanı, kendisine “benzer” ve kendisinden “farklı” olarak algılayan danışanların, danışmanın “empatik eğilimlerini” değerlendirmelerinde bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Danışanların cinsiyetlerine göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “çekicilik” özelliğinin danışanlar tarafından algılanması ve değerlendirilmesine ilişkin yapılan karşılaştırmada, danışmanın “çekicilik” özelliği alt boyutlarından “sosyal” boyutunda anlamlı bir fark bulunmuştur. Danışanların cinsiyetlerine göre kız ve erkeklerin ortalamalarına bakıldığında danışman dereceleme ölçeğindeki “sosyal” boyutunda kızların erkeklere göre daha yüksek ortalamalara sahip olduğu görülmüştür. Yani, danışmanın “sosyal” özelliğinin kızlar tarafından önemli olarak algılanması, kız öğrencilerin danışmanın “sosyal” olma özelliği üzerinde daha yoğun durduklarını ve sosyalliğe daha fazla önem verdiklerini göstermektedir.

Danışanların cinsiyetlerine göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “yetkinlik” özelliğinin danışanlar tarafından algılanması ve değerlendirilmesine ilişkin yapılan karşılaştırmada, danışmanın “yetkinlik” özelliği alt boyutlarında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Yani, danışanların cinsiyetlerine göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “yetkinlik” özelliğinin danışanlar tarafından algılanması ve değerlendirilmesinde bir farklılık yoktur.

Danışanların cinsiyetlerine göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “dürüstlük” özelliğinin danışanlar tarafından algılanması ve değerlendirilmesine ilişkin yapılan karşılaştırmada, danışmanın “dürüstlük”

özelliği alt boyutlarında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Yani, danışanların cinsiyetlerine göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “dürüstlük” özelliğinin danışanlar tarafından algılanması ve değerlendirilmesinde bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Danışanların cinsiyetlerine göre, danışmanın, “empatik eğilimlerini” algılamaları ve değerlendirmelerine ait puan ortalamalarının karşılaştırılmasında, anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Bir başka ifade ile danışanların cinsiyetlerine göre, danışmanın, “empatik eğilimlerini” algılamaları ve değerlendirmelerinde bir farklılık yoktur.

Danışanların yaşlarına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “çekicilik” özelliği alt boyutlarının danışanlar tarafından algılanması ve değerlendirilmesine ilişkin yapılan karşılaştırmada, anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Yani, danışanların yaşlarına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “çekicilik” özelliği alt boyutlarının danışanlar tarafından algılanmasında bir farklılık görülememiştir.

Danışanların yaşlarına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “yetkinlik” özelliği alt boyutlarının danışanlar tarafından algılanması ve değerlendirilmesine ilişkin yapılan karşılaştırmada, anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Bir başka deyişle, danışanların yaşlarına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “yetkinlik” özelliği alt boyutlarının danışanlar tarafından algılanmasında, bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Danışanların yaşlarına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “dürüstlük” özelliği alt boyutlarının danışanlar tarafından algılanması ve değerlendirilmesine ilişkin yapılan karşılaştırmada, anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Yani, danışanların yaşlarına göre, danışman dereceleme ölçeğindeki danışmanın “dürüstlük” özelliği alt boyutlarının danışanlar tarafından algılanmasında, bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Danışanların yaşlarına göre, danışmanın “empatik eğilimlerinin” algılanması ve değerlendirilmesiyle ilgili yapılan karşılaştırmada, anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Bir başka ifade ile, danışanların yaşlarına göre,

danışmanın “empatik eğilimlerinin” algılanması ve değerlendirilmesinde bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “çekicilik” özelliği alt boyutlarının danışanlar tarafından algılanması ve değerlendirilmesiyle ilgili yapılan karşılaştırmada, anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Yani, danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “çekicilik” özelliği alt boyutlarının danışanlar tarafından algılanmasında bir farklılık yoktur.

Danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “yetkinlik” özelliği alt boyutlarının danışanlar tarafından algılanması ve değerlendirilmesiyle ilgili yapılan karşılaştırmada, anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Bir başka deyişle, danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “yetkinlik” özelliği alt boyutlarının danışanlar tarafından algılanmasında bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “dürüstlük” özelliği alt boyutlarının danışanlar tarafından algılanması ve değerlendirilmesiyle ilgili yapılan karşılaştırmada, anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Yani, danışanların katıldıkları danışma seans sayısına göre, danışmanın “dürüstlük” özelliği alt boyutlarının danışanlar tarafından algılanmasında bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

Danışma seans sayısına göre, danışmanın “empatik eğilimlerinin” danışanlar tarafından algılanması ve değerlendirilmesiyle ilgili olarak yapılan karşılaştırmada anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Bir başka ifade ile danışma seans sayısına göre, danışmanın “empatik eğilimlerinin” danışanlar tarafından algılanmasında bir fark olmadığı görülmüştür.

Danışman “çekicilik” özelliği alt boyutları puanları ile danışanların “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasındaki ilişki analizinde, danışmanın “arkadaşça–cana yakın, sosyal, sıcakkanlı ve toplam çekicilik puanları” ile danışmadan memnuniyet düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Danışmanını “arkadaşça–cana yakın, sosyal, sıcakkanlı ve çekici özellikleriyle tanımlayan danışanların bu algılamalarına ilişkin puanları “danışmadan

hoşnutluk ya da memnuniyet” puanları ile yüksek bir korelasyon göstermiştir. Bu sonuçlara göre danışmanı “arkadaşça–cana yakın, sosyal, sıcakkanlı ve çekici” bulan danışanların “danışmadan daha fazla memnuniyet” duydukları söylenebilir. Bu durum bize danışmadan memnun olan danışanların danışmanın “arkadaşça–cana yakın, sosyal, sıcakkanlı ve çekicilik” özelliklerini danışmadan memnuniyetin” bir işareti olarak ifade ettiklerini göstermektedir. Bir başka deyişle danışmanların “arkadaşça–cana yakın, sosyal, sıcakkanlı ve çekicilik” özelliklerinin danışanlar tarafından danışmanlarda bulunması gereken özellikler olarak ifade etmişlerdir.

Danışanların, danışmanın “yetkinlik” özelliğini algılamaları ile “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasındaki ilişki analizinde, danışman “yetkinlik” alt boyut puanları ile danışanların “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Yani, danışanların, danışman “yetkinlik” alt boyut puanları ile danışanların “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Danışanların, danışmanın “dürüstlük” özelliğini algılamaları ve değerlendirmeleri ile “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasındaki ilişki analizinde, danışmanın “dürüst ve güvenilir” özelliğinin danışanlar tarafından algılanması ile “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Danışmanını “dürüst ve güvenilir” olarak tanımlayan danışanların bu algılamalarına ilişkin puanları “danışmadan hoşnutluk ya da memnuniyet” puanları ile yüksek bir korelasyon göstermiştir. Bu sonuçlara göre danışmanı “dürüst ve güvenilir” bulan danışanların danışmadan daha fazla memnuniyet duydukları söylenebilir. Bir başka ifadeyle danışmanların “dürüst ve güvenilir” özelliklerinin danışanlar tarafından danışmanlarda bulunması gereken bir özellik olarak vurgulamışlardır.

Danışanların, danışmanın empatik eğilimlerini algılamaları ve değerlendirmeleri ile “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasındaki ilişki analizi sonucunda, danışmanın “empatik eğilim” özelliği ile “danışmadan memnuniyet düzeyi” arasındaki anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Danışmanlarını “empatik” bulan danışanların bu algılamalarına ilişkin puanları, “danışmadan duydukları

memnuniyet” puanları ile yüksek bir korelasyon göstermiştir. Bu sonuca göre, danışmanı “empatik” bulan danışanların daha yüksek oranda “danışmadan memnun” oldukları görülmektedir. Bir başka ifade ile “danışmadan memnun” olan danışanlara göre, danışmanın “empatik eğilimlerinin” danışmadan memnuniyet üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

Öneriler

Araştırma ile elde edilen bulgular ve ulaşılan sonuçlar çerçevesinde şu öneriler geliştirilebilir;

1. Danışan-danışman benzerlik ve farklılıkları ile danışman çekicilik, yetkinlik, dürüstlük özellikleri ve empatik eğilimlerinin danışanlar tarafından algılanışının psikolojik danışma sürecini etkilediği görülmüştür. Danışmanım benden farklı diyenlerin danışmanın “yetkinlik ve dürüstlük” özelliğini önemli görmeleri “yetkinlik ve dürüstlüğü” danışmanda bulunması gereken özellikler olduğunu göstermektedir. Danışmanların, psikolojik danışmada kendilerini geliştirmeleri, yeterli deneyimleri kazanmış olmaları ve davranışlarında dürüstlüğe daha fazla dikkat etmeleri gerekmektedir. Ayrıca, danışanların, danışmanın çekicilik, dürüstlük özelliğini ve empatik eğilimlerini algılamaları ve değerlendirmeleri ile danışmadan memnuniyet düzeyleri arasında bir ilişki olması nedeniyle danışmanların, arkadaşça-cana yakın, sıcakkanlı, sosyal, dürüst, güvenilir ve empatik davranışlar göstermeleri danışanların danışmadan daha fazla yararlanmalarını sağlayacaktır.

Psikolojik danışman eğitim programlarında ve uygulamalarında, danışanların ve danışmanların birbirlerini algılayışlarıyla ilgili yapılan araştırma sonuçlarının kullanılması, danışan algılamalarının önemi üzerinde durulması ve halen bu hizmeti veren danışmanlara hizmet içi eğitim programları ile mesleki yeterlilik kazandırılması yararlı olacaktır.

2. Bu araştırma, öğretim kurumlarındaki psikolojik danışma servisleri ile sınırlı tutulmuştur. Bu kurumların dışında psikolojik danışma yardımı veren diğer kurumlardaki farklı özellikler gösteren danışanlar üzerinde yeni araştırmaların yapılması bu konuya önemli katkılar sağlayacaktır.

3. Danışanın, terapist-ebeveyn benzerlik algısını inceleyen araştırmalar yapılarak bu araştırma sonuçları ile karşılaştırılması konuya daha fazla açıklık getirecektir.

4. Psikolojik danışmada, danışmanların, danışan algılamalarını inceleyen araştırmalar yapılarak bu araştırmada elde edilen bulgularla karşılaştırılması yararlı olacaktır.

5. Danışanların, danışman tercihini inceleyen araştırmaların yapılması yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- AMETRANO, Irene Mass ve John G. Pappas. "Client-Perceptions Of Counselors-In-Training: The Effects Of Sex And Gender Role Orientation," **Counselor Education & Supervision**, Vol. 35, Mar 1996. ss.190-204.
- ARI, Ramazan, Ömer Üre ve Hasan Yılmaz. **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**. Konya: Mikro Basım-Yayım-Dağıtım, 2002.
- ATKINSON, Donald R. ve Diğerleri. "Effects of Ethnic, Sex, and Attitude Similarity on Counselor Credibility." **Journal of Counseling Psychology**. v31 n4 p588-90, Oct 1984.
- AYDIN, Suat. **Eğitimde Uygulamalı Rehberlik**. Ankara: 1986.
- BAKIRCIOĞLU, Rasim. **Rehberlik ve Psikolojik Danışma**. Ankara: Turhan Kitabevi, 1994.
- BAYMUR, Feriha. **Genel Psikoloji**. İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1994.
- CÜCELOĞLU, Doğan. **İnsan ve Davranışı**. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1993.
- DRAUCKER, Claire Burke. "The Psychotherapeutic Needs of Women Who Have Been Sexually Assaulted," **Perspectives in Psychiatric Care**, Volume: 35, 1999. ss.18-30.
- EGAN, Gerard. **Psikolojik Danışmaya Giriş**. Çeviri Editörü: Füsun Akkoyun. Ankara: 1994.
- EISENBERG, Sheldon ve Daniel J. Delaney. **Psikolojik Danışma Süreci**. Çeviren: Nihal Ören ve Mehmet Takkaç. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1993.
- ELLINGSON, K.T. ve J.P. Galassi. "Testing Two Theoretical Explanations For The Attraction-Enhancing Effects of Self-Disclosure," **Journal of Counseling and Development**, Vol. 46, 1995. ss. 535-541.

- FREEDMAN, J.L., D.O. Sears, J.M. Carlsmith. **Sosyal Psikoloji**. Çeviren: Ali Dönmez. Ankara: İmge Kitabevi, 1993.
- GEÇTAN, Engin. **Psikanaliz ve Sonrası**. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1988.
- GÜLTEKİN, Filiz. "Lise Öğrencilerinin Kendini Açma Davranışlarının Kimlik Gelişim Düzeyleri Açısından İncelenmesi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt 14, Sayı 1. 2001. ss. 231-241.
- HALSTEAD, Richard W. ve Diğerleri. "Counselor and Client Perceptions of the Working Alliance." **Journal of Mental Health Counseling** v12 n2 p208-21, Apr 1990.
- HAYSLIP, Bert, Jr. ve Lawrence J. Schneider. "Effects of Counselor-Client Age Similarity and Presenting Problem Intimacy on Client Satisfaction." Paper presented at the Annual Convention of the Southwestern Psychological Association (31st, Austin, TX, April 18-20, 1985)./ Audience: Researchers. U.S.; Texas; 1985.
- HELMS, Janet E. ve Lee Thomas Rode. "Effect of Counselor's Age and Physical Attractiveness on Evaluations of Female Counselors," **Journal of College Student Personnel**, v23 n5 p418-24, Sep 1982.
- HORTAÇSU, Nuran. **İnsan İlişkileri**. Ankara: İmge Kitabevi, 1991.
- IZGAR, Hüseyin., Coşkun Arslan. "Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü Öğrencilerinin Kendini Açma Davranışlarının Gelişiminin İncelenmesi." VII Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresinde Sunulan Sözlü Bildiri Özet Kitabı. Malatya: İnönü Üniversitesi, 9-11 Temmuz 2003.
- KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem. **İnsan ve İnsanlar**. İstanbul: Evrim Basım-Yayın-Dağıtım, 1992.
- KARAHAN, T. Fikret ve Mehmet E. Sardoğan. **Psikolojik Danışma Kuramları**. İstanbul: Birsen Yayınevi, 1994.
- KEPÇEOĞLU, Muharrem. **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**. İstanbul: Alkım Yayınevi, 1999.

- KUZGUN, Yıldız. **Rehberlik ve Psikolojik Danışma**. Ankara: ÖSYM Eğitim Yayınları: 9, 1988.
- LEE, Wanda M.L., Robert J. Mixson. "Asian And Caucasian Client Perceptions of The Effectiveness of Counseling," **Journal of Multicultural Counseling & Development**, Vol. 23, Jan 1995. ss. 48-57.
- LIEBERMAN, Morton A., Sheldon S. Tobin. **The Experience of Old Age**. Basic Books, New York: 1983.
- MELLOTT, Ramona N., Thomas J. DeStefano, Julie French-Bloomfield ve Voyko Kavcic. "Relationship Between Counselor and Client Perceptions of Psychological Problems and Counseling Outcomes," **Journal of College Counseling**, Vol. 2, Fall 1999. ss. 134-148.
- "Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Hizmetler Yönetmeliği," **Resmi Gazete**, 24376-17/04/2001.
- MORRIS, Charles G. **Psikolojiyi Anlamak**. Çeviri Editörleri: H. Belgin Ayvaşık, Melike Sayıl, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları, 2002.
- MURDOCK, Nancy L. "Initial Reactions to Client Attributional Presentations: Content Versus Belief Similarity Models," **Counselor Education & Supervision**, Vol. 40, Mar 2001. ss. 170-182.
- NELSON, Richard-Jones. **Danışma Psikolojisi Kuramları**. Çeviri Editörü: Füsun Akkoyun. Ankara: 1995.
- NERISON, Rebecca M. ve Charles D. Claiborn. "Counselor Attractiveness, Similarity, and Session Impact: A Field Study." Paper presented at the Annual Convention of the American Psychological Association (98th, Boston, MA, August 10-14, 1990). U.S.; Iowa; 1990.
- ÖZGÜVEN, İbrahim E. **Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik**. Ankara: PDREM Yayınları, 1999.

- REDFEM, Sheila ve Christine P. Dancey. "Empathy: Its Effect On How Counsellors Are Perceived," **British Journal of Guidance & Counselling**, Vol. 21, Sep 1993. ss. 300-310.
- ROBINER, William N. ve Martha Storandt. "Client Perceptions of the Therapeutic Relationship as a Function of Client and Counselor Age." **Journal of Counseling Psychology**. v30 n1 p96-99 Jan 1983.
- SELÇUK, Ziya. "Üniversite Öğrencilerinin Kendini Açma (Self-Disclosure) Davranışları." Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1989.
- TAN, Hasan. **Psikolojik Yardım İlişkileri**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1986.
- TATAR, Moshe. "Comparing Adolescents' Considerations for Self-Referral and Counsellors' Perceptions of These Considerations: An Exploratory Study." **Journal of Adolescence**. v24 n2 p171-81 Apr 2001.
- TRYON, Georgiana Shick. "Patients' and Therapists' Perceptions of Each Other at Intake." Paper presented at the Annual Meeting of the Eastern Psychological Association (Arlington, VA, April 9-12, 1987). U.S.; New York; 1987.
- TÜRK Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği. "Psikolojik Danışmanlar Odası ve Birliği Kanun Teklifi." **PDR Meslek Odasına Doğru**. Temmuz 2004a.
- _____. **Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanında Çalışanlar için Etik Kurallar**. Ankara: 2004b.
- ÜRE, Ömer. "Psikolojik Danışmada ve Kişilerarası İlişkilerde Kendini Açma," **Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sosyal Bilimler, Sayı: 12, 2001. ss.380-396.
- VERA, Elizabeth M., Suzette L. Speight, Carolyn Mildner ve Heather Carlson. "Clients' Perceptions and Evaluations of Similarities to and

Differences From Their Counselors,” **Journal of Counseling Psychology**, Vol. 46, 1999. ss. 277-283.

VOGEL, David L., Franz Epting ve Stephen R. Wester. “Counselors’ Perceptions of Female and Male Clients,” **Journal of Counseling & Development**, Vol. 81, Spring 2003. ss.131-139.

YILMAZ, Hasan ve Ömer Üre. **Rehberlik**. Konya: 1997.

EKLER

<u>EK</u>	<u>Sayfa</u>
A. BİLGİ FORMU	116
B. BENZERLİK ve FARKLILIKLARI ALGILAMA FORMU	117
C. DANIŞMAN DERECELEME ÖLÇEĞİ.....	118
D. EMPATİ ÖLÇEĞİ.....	119
E. ÇALIŞMA GRUBUNU OLUŞTURAN PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK SERVİSLERİ.....	120
F. S. Ü. SAĞLIK-KÜLTÜR VE SPOR DAİRE BAŞKANLIĞI İZİN BELGESİ.....	121
G. MERAM İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ İZİN BELGESİ	122
H. SELÇUKLU İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ İZİN BELGESİ .	123
I. KARATAY İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ İZİN BELGESİ....	124

EK A

Sayın Danışan,

“Psikolojik Danışman’ın Danışanla Olan Benzerlik ve Farklılıklarının Danışan Tarafından Algılanması ve Değerlendirilmesi” konulu doktora tez çalışmasının bir gereği olarak verileri toplamak amacıyla ölçekler hazırlanmıştır.

Her ölçeğin, başında yer alan açıklamalara uygun olarak doldurulması gerekmektedir.

Ölçekler yoluyla elde edilen bilgiler araştırmacı tarafından sadece bilimsel amaçla kullanılacak, hiçbir kimseye başka bir amaçla açıklanmayacaktır.

Araştırmaya yapacağınız/yaptığınız katkılar için teşekkür ederim.

Abdullah SÜRÜCÜ

BİLGİ FORMU

Her bir ifadede size uygun olan seçeneği (**X**) şeklinde işaretleyiniz.

1. Cinsiyetiniz,
 Erkek Kız
2. Yaşınız,
 15-18 19 ve üzeri
3. Danışma seans sayısı,
 1-2 3-4 5 ve daha fazla

EK B

BENZERLİK ve FARKLILIKLARI ALGILAMA FORMU

Psikolojik Danışma sürecini dikkate alarak danışmanınızla birbirinize benzeyen ve birbirinizden farklı olan yönleriniz hakkındaki duygu ve düşüncenizi aşağıya belirtiniz.

Aşağıda yer alan danışmanınızda gözlemlediğiniz her bir özelliğin size uygunluğunu "Tamamen Benim Gibi", "Kararsızım", "Kesinlikle Benden Farklı" ifadelerinin altındaki parantezin içerisine (X) işareti koyarak belirtiniz.

Danışmanın Özellikleri	Tamamen Benim Gibi	Kararsızım	Kesinlikle Benden Farklı
Danışmanım dışa dönük	()	()	()
Danışmanım insanlarla iyi anlaşabilir	()	()	()
Danışmanım düşünceli	()	()	()
Danışmanım yeni fikirlere açık	()	()	()
Danışmanım utangaç değil	()	()	()
Danışmanım iyi bir dinleyici	()	()	()
Danışmanım gerçekleri görür	()	()	()
Danışmanım tutucu davranır	()	()	()
Danışmanım manevi değerlere önem verir	()	()	()
Danışmanım spordan hoşlanır	()	()	()
Danışmanım zeki	()	()	()
Danışmanım yardım etmeyi sever	()	()	()
Danışmanım deneyimli	()	()	()
Danışmanım idealist	()	()	()

EK C

DANIŞMAN DERECELEME ÖLÇEĞİ

Danışmanınızın birkaç özelliğini derecelendirmenizi istiyoruz. Aşağıdaki her bir özellik "oldukça az" dan "çok fazla"ya kadar artarak giden 7 aralıklı bir derecelendirme ile gösterilmiştir. Danışmanınıza uygun olan özelliği, ona ne derece uygun görüyorsanız (X) şeklinde işaretleyiniz.

Örnek :

KOMİK

Oldukça az (1) (2) (X) (4) (5) (6) (7) Çok fazla

İYİ GİYİNİMİŞ

Oldukça az (1) (2) (3) (4) (X) (6) (7) Çok fazla

Bu örnek derecelendirmeler danışmanın şakadan çok hoşlanmadığını ve oldukça iyi (zevkli) giyindiğini göstermektedir.

ARKADAŞCA-CANA YAKIN

Oldukça az (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) Çok fazla

TECRÜBELİ

Oldukça az (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) Çok fazla

DÜRÜST

Oldukça az (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) Çok fazla

BEĞENİLEN

Oldukça az (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) Çok fazla

UZMAN

Oldukça az (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) Çok fazla

GÜVENİLİR

Oldukça az (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) Çok fazla

SOSYAL

Oldukça az (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) Çok fazla

HAZIRLIKLI

Oldukça az (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) Çok fazla

SAYGILI

Oldukça az (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) Çok fazla

SICAKKANLI

Oldukça az (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) Çok fazla

BECERİKLİ

Oldukça az (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) Çok fazla

DOĞRU SÖZLÜ

Oldukça az (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) Çok fazla

EK D

EMPATİ ÖLÇEĞİ

Aşağıda bir kişinin diğer bir kişiyle olan ilişkisinde hissedebileceği veya davranabileceği farklı yollar listelenmiştir. Sizden istenen her bir cümlenin solundaki parantez içerisine yanındaki ifadeyi ne kadar güçlü hissedip hissetmediğinizi (örneğin, (+2), (-3) gibi) işaretlemenizdir. İfadeyi güçlü hissediyorsanız +1, +2, +3; güçlü bir şekilde hissetmiyorsanız -1, -2, -3 işaretleri ile düşüncenizi belirtiniz.

Lütfen her maddeye cevap veriniz.

+1: Doğru olabileceğini ya da en azından yanlış olmayacağını hissediyorum.
 +2 : Doğru olduğunu hissediyorum.
 +3 : Onun doğru olduğunu kuvvetle hissediyorum.
 -1 : Doğru olmayabileceğini ya da en azından doğru olmayacağını hissediyorum.
 -2 : Doğru olmadığını hissediyorum.
 -3 : Doğru olmadığını kuvvetle hissediyorum.

- () 1. Danışmanım bana saygılıydı.
- () 2. Danışmanım benim bakış açımdan olayları görmeye çalıştı.
- () 3. Danışmanım beni hayal kırıklığına uğrattı.
- () 4. Danışmanım benim sözlerimi benim hissettiğim şekilde anlamadı.
- () 5. Danışmanım benim yapıp ettiklerimi merak ediyor ama bir insan olarak gerçekten ilgi duymuyor.
- () 6. Danışmanım benim yaşantılarımın benim için ne anlama geldiğini öğrenmeye çalışıyordu.
- () 7. Danışmanım beni görmekten hoşlanmıştı.
- () 8. Danışmanım benim gerçekte ne demek istediğimi doğru olarak anlıyordu.
- () 9. Ben danışmanım için önemsizdim.
- () 10. Danışmanım zaman zaman benim çok kuvvetle hissettiğim ama gerçekte yaşamadığım konularda acele hüküm vermektedir.
- () 11. Danışmanım beni takdir ediyordu.
- () 12. Danışmanım bazen benimde kendisi gibi hissettiğimi düşünüyordu.
- () 13. Danışmanım bana karşı çok samimi ve arkadaşça idi.
- () 14. Danışmanım beni anlıyordu.
- () 15. Danışmanım benimle ilgileniyordu.
- () 16. Benim söylediğim ya da yaptığım bazı şeylere karşı danışmanımın takındığı tavır onu beni anlamaktan alıkoyuyordu.
- () 17. Danışmanım benim aptal ve önemsiz biri olduğuma inanmıştı.
- () 18. Danışmanım benim söylediklerimi tarafsız ve objektif bir şekilde anlamıştı.
- () 19. Danışmanım bana ilgi duyuyordu.
- () 20. Yaşantılarımı nasıl hissediyorsam danışmanım onu beğendi.
- () 21. Danışmanım beni hoşgörülü karşılıyordu.
- () 22. Danışmanım gerçekte bana neler olduğu ile ilgilenmedi.
- () 23. Danışmanım benimle tartıştığı bazı konularda benim ne kadar güçlü duygular içinde olduğumu anlamadı.
- () 24. Danışmanım gerçekte bana değer veriyormuş göründü.
- () 25. Danışmanım bana mekanik (duygusuz) olarak cevap veriyordu.
- () 26. Danışmanım benden hoşlanmadı.
- () 27. Danışmanım bana karşı sabırsızdı.
- () 28. Danışmanım benim için çok duygulandı.
- () 29. Genellikle danışmanımın bana ne söylediğini anlamadım.
- () 30. Danışmanım bana uyuşulamaz biriymiş gibi davrandı.
- () 31. Danışmanım ara sıra beni küçümsedi.
- () 32. Danışmanım benim ne demek istediğimi açıkça anlatmak istemediğim zaman bile anladı.
- () 33. Danışmanım beni kendi bakış açısına göre değerlendirdi.
- () 34. Danışmanım beni incitmeksizin ya da rahatsızlık duymaksızın benim çok acı veren duygularımı tamamen anlayabildi.

EK E**ÇALIŞMA GRUBUNU OLUŞTURAN PSİKOLOJİK DANIŞMA VE
REHBERLİK SERVİSLERİ****Selçuk Üniversitesi:**

Meram Kampüsü Mediko Psikolojik Danışma Servisi

Alaaddin Keykubat Kampüsü Mediko Psikolojik Danışma Servisi

Meram İlçesi:

Anadolu Lisesi

Atatürk Anadolu Meslek Lisesi ve Meslek Lisesi

Fen Lisesi

Muhittin Güzel Kılınç Lisesi

Ticaret ve Anadolu Ticaret meslek Lisesi

Zeki Özdemir Lisesi

Selçuklu İlçesi:

Anadolu Öğretmen Lisesi

Cumhuriyet Lisesi

Dolapoğlu Anadolu Lisesi

Dumlupınar Lisesi

Erbil Kuru Lisesi

Fatih Anadolu Teknik Lisesi

Mehmet Akif Ersoy Lisesi

Selçuklu Anadolu Lisesi

Selçuklu Anadolu İmam Hatip Lisesi

Selçuklu Teknik Endüstri Meslek Lisesi

Selçuklu İmam Hatip Lisesi

Karatay İlçesi:

Konya İmama Hatip Lisesi

Süleyman Demirel Milli Piyango Anadolu Lisesi

Cemil Keleşoğlu Lisesi

Karatay Lisesi

EK F

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sağlık-Kültür ve Spor Daire Başkanlığı
KONYA

Sayı : B. 30.2.SEL.0.70.79.00/363-479

27 Mayıs 2002

Konu :

EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İLGİ : 22.05.2002 tarih ve 360/045 sayılı yazınız.

Fakülteniz Öğretim Görevlisi Abdullah SÜRÜCÜ tarafından ***“Psikolojik Danışmada, Danışan-Danışman Benzerlik ve Farklılıklarının Danışmanın Çekici, Yetkin, Dürüst ve Empatik Algılanmasına Etkisi”*** konulu Meram ve Alaaddin Keykubat Kampüsü Mediko Psikolojik Danışma servislerinde yapacağı uygulama Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof.Dr. Mehmet NİZAMLIOĞLU
Rektör Vekili

EK G

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
Meram İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.42.00.07.311/6345
Konu : Anket Uygulaması

23 MAYIS 2002

.....**MÜDÜRLÜĞÜNE**
MERAM

S.Ü. Eğitim Fakültesi Öğretim Görevlilerinden Abdullah SÜRÜCÜ'nün ilçemize bağlı rehberlik servisi bulunan resmi ve özel ortaöğretim kurumlarında "Psikolojik Danışmada, Danışan-Danışman Benzerlik ve Farklılıklarının Danışmanın Çekici, Yetkin, Dürüst ve Empatik Algılanmasına Etkisi" konusunda anket yapmak isteği ile ilgili Kaymakamlık Onayı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Mehmet Nuri AYDIN
Müdür a.
Şube Müdürü

EKLER :
1- 1 Ad. Kaymakamlık Onayı
DAĞITIM :
İlçemize Bağlı Resmi ve Özel
Ortaöğretim Okul Md.lerine.

EK H

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
Selçuklu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.4.MEM.4.42.03.02.01.Eğit.Öğret.311/7693 24 MAYIS 2002
KONU : Anket

.....**MÜDÜRLÜĞÜNE**
SELÇUKLU

İlimiz Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Görevlisi Abdullah SÜRÜCÜ'nün "Psikolojik Danışmada, Danışan-Danışman Benzerlik ve Farklılıklarının Danışmanın Çekici, Yetkin, Dürüst ve Empatik Algılanmasına Etkisi" konulu çalışmasını okulunuzda uygulama isteğinin uygun görüldüğüne dair Kaymakamlık onayı ekte gönderilmiştir.

Gereğini rica ederim.

Ek :1

Yusuf ÖZTÜRK
İlçe Milli Eğitim Müdürü

Dağıtım :
Ortaöğretim Okulları

EK I**T.C.
KONYA VALİLİĞİ
KARATAY İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ**

SAYI : B.08.4.MEM.4.42.01.07 – 311 / 4888
KONU : Anket Çalışması

23 MAYIS 2002

KAYMAKAMLIK MAKAMINA**KARATAY**

Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Görevlilerinden Abdullah SÜRÜCÜ'nün İlçemizde Rehberlik Servisi bulunan ortaöğretim okullarında "Psikolojik Danışmada, Danışan-Danışman Benzerlik ve Farklılıklarının Danışmanın Çekici, Yetkin, Dürüst ve Empatik Algılanmasına Etkisi" konulu anket uygulaması isteğiyle ilgili 45 sayılı yazı ve formlar ekte sunulmuş olup, Müdürlüğümüzce sakınca görülmemektedir.

Makamlarınızca uygun görüldüğü takdirde Olur'larınıza arz ederim.

M. Altan GÜZEL
Milli Eğitim Müdürü

O L U R
23.05.2002

Mehmet MIZRAK
KAYMAKAM